

รายงานการขุดค้น ขุดแต่ง
ทางโบราณคดี

วัดโปรดสัตว์

ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ปีงบประมาณ ๒๕๕๒

เสนอ สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากร
โดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด พรอนันท์ก่อสร้าง

คำนำ

การดำเนินงานทางวิชาการ โบราณคดีภายในโบราณสถานวัดโปรดสัตว์ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการงานขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดีวัดโปรดสัตว์ ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ โดยความรับผิดชอบของสำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากร ซึ่งวัดโปรดสัตว์เป็นโบราณสถานแห่งหนึ่งที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ในแง่ของการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติให้มั่นคงสถาพรสืบไป

การดำเนินงานทางโบราณคดีครั้งนี้ มีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่ภายในกำแพงวัด(เก่า) ที่ล้อมรอบสิ่งก่อสร้างต่างๆ อาทิ เจดีย์ประธาน พระอุโบสถ วิหาร เจดีย์ราย กรอบฐานต้นไม้ เป็นต้น แผนผังโบราณสถานทั้งหมดตั้งหันหน้าไปทางด้านทิศตะวันตกลงแม่น้ำเจ้าพระยา โดยได้ดำเนินการขุดแต่งบริเวณโดยรอบวิหาร ๒ หลัง เจดีย์ราย ๖ องค์ กรอบฐานต้นไม้ ๔ ฐาน และได้กำหนดหลุมขุดตรวจเพื่อหาหลักฐานการก่อสร้างและพื้นที่ใช้งานเดิมของโบราณสถาน บริเวณซุ้มประตูของกำแพงวัด ซุ้มประตูของกำแพงแก้วที่ล้อมรอบเจดีย์ประธาน และพื้นที่ข้างบันไดทางขึ้นเจดีย์ประธาน นอกจากนี้ได้กำหนดหลุมขุดค้นจำนวน ๒ หลุม เพื่อตรวจสอบหลักฐานการใช้ประโยชน์พื้นที่ก่อนการสร้างวัดอีกด้วย

ภายหลังการขุดค้น ขุดแต่งและขุดตรวจหาแนวโบราณสถานในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ทำให้ทราบถึงลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของสิ่งก่อสร้างอื่นเพิ่มเติม อันได้แก่ ฐานวิหารเก่า ๒ หลัง พบหลักฐานการปูพื้นกระเบื้องภายในกำแพงแก้วที่ล้อมรอบเจดีย์ประธาน ส่วนกรอบฐานต้นไม้ ลักษณะส่วนฐานของซุ้มประตูกำแพงแก้ว และส่วนฐานซุ้มประตูกำแพงวัด รวมถึงหลักฐานทางโบราณคดีประเภทโบราณวัตถุที่พบจากการขุดค้น ขุดแต่ง ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในรายงานฉบับนี้

การดำเนินงานขุดค้น ขุดแต่ง โบราณสถานวัดโปรดสัตว์ครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีโดยการสนับสนุนทั้งจากเจ้าอาวาส พระลูกวัด และสำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา ห้างหุ้นส่วนจำกัด พรอนันท์ก่อสร้าง ซึ่งปฏิบัติงานด้านโบราณคดีดังกล่าว ขอแสดงความขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พรอนันท์ก่อสร้าง

กันยายน ๒๕๕๒

อภินันทนาการ
จากกรมศิลปากร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญภาพถ่าย	จ
สารบัญผังรูปแบบ	ญ
สารบัญภาพลายเส้น	ฎ
บทนำ	๑
บทที่ ๑ การดำเนินงานทางโบราณคดี	๓
๑.๑ ที่ตั้ง	๓
๑.๒ สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน	๔
๑.๒.๑ เจดีย์ประธาน	๔
๑.๒.๒ กำแพงแก้ว	๕
๑.๒.๓ พระอุโบสถ	๖
๑.๒.๔ กำแพงวัด	๗
๑.๒.๕ วิหารหมายเลข ๕	๗
๑.๒.๖ วิหารหมายเลข ๖	๘
๑.๒.๗ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๑	๙
๑.๒.๘ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๒	๙
๑.๒.๙ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๓	๑๐
๑.๒.๑๐ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๔	๑๐
๑.๒.๑๑ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๕	๑๑
๑.๒.๑๒ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๖	๑๑
๑.๒.๑๓ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๗	๑๒
๑.๒.๑๔ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๘	๑๒
๑.๒.๑๕ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๗	๑๓
๑.๒.๑๖ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๘	๑๓
๑.๒.๑๗ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๙	๑๔
๑.๒.๑๘ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๒๐	๑๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๑.๓ การวางผังหลุมขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี	๑๔
๑.๔ เทคนิคการขุดแต่งโบราณสถาน	๑๕
๑.๕ เทคนิคการขุดตรวจโบราณสถาน	๑๕
๑.๖ เทคนิคการขุดค้นทางโบราณคดี	๑๖
๑.๗ การเก็บหลักฐานและการบันทึกข้อมูล	๑๖
บทที่ ๒ โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง	๑๗
๒.๑ สภาพโดยทั่วไปและลักษณะแผนผัง	๑๗
๒.๒ ลักษณะโบราณสถานหลังการขุดแต่ง	๑๗
๒.๓ ข้อมูลโบราณสถานที่ได้จากขุดตรวจ	๒๖
บทที่ ๓ การขุดค้น ขุดตรวจทางโบราณคดี	๒๕
๓.๑ หลุมขุดค้น PIT 1	๒๕
๓.๒ หลุมขุดค้น PIT 2	๓๔
๓.๓ หลุมขุดตรวจ TP. 1	๓๗
๓.๔ หลุมขุดตรวจ TP. 2	๓๗
๓.๕ หลุมขุดตรวจ TP. 3	๓๕
๓.๖ หลุมขุดตรวจ TP. 4	๓๕
๓.๗ หลุมขุดตรวจ TP. 5	๔๐
๓.๘ หลุมขุดตรวจ TP. 6	๔๑
๓.๙ หลุมขุดตรวจ TP. 7	๔๑
๓.๑๐ หลุมขุดตรวจ TP. 8	๔๑
๓.๑๑ หลุมขุดตรวจ TP. 9	๔๒
บทที่ ๔ โบราณวัตถุที่พบจากการดำเนินงาน	๔๓
หมวดที่ ๑ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดิน (Earthenware)	๔๔
หมวดที่ ๒ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่ง (Stoneware)	๔๖
หมวดที่ ๓ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อกระเบื้อง (Porcelain)	๕๐
หมวดที่ ๔ กระเบื้องมุงหลังคา	๕๑
หมวดที่ ๕ โลหะ	๕๒
หมวดที่ ๖ กระเบื้องปูพื้น	๕๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
หมวดที่ ๗ ปูนปั้น	๕๓
หมวดที่ ๘ รูปเคารพทางศาสนา	๕๔
หมวดที่ ๙ กระดุก	๕๖
หมวดที่ ๑๐ เครื่องมือเครื่องใช้	๕๖
หมวดที่ ๑๑ อื่นๆ	๕๗
บทที่ ๕ การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ	๕๘
๕.๑ ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี	๕๘
๕.๒ รูปทรงสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรม	๖๐
๕.๓ ด้านอายุสมัยของโบราณสถาน	๖๑
บทที่ ๖ สรูป	๖๓
บรรณานุกรม	๖๔
ผังรูปแบบ	๖๕
ภาพถ่ายเส้น	๘๔

สารบัญภาพถ่าย

ลำดับ	แสดง	หน้า
ภาพที่ ๑	แผนที่ภูมิประเทศแสดงที่ตั้งวัดโปรดสัตว์	๓
ภาพที่ ๒	เจดีย์ประธาน	๕
ภาพที่ ๓	กำแพงแก้วด้านทิศเหนือ	๕
ภาพที่ ๔	กำแพงแก้วด้านทิศตะวันตก	๕
ภาพที่ ๕	กำแพงแก้วด้านทิศใต้	๖
ภาพที่ ๖	กำแพงแก้วด้านทิศตะวันออก	๖
ภาพที่ ๗	พระอุโบสถ	๖
ภาพที่ ๘	พระอุโบสถและเจดีย์ประธาน	๖
ภาพที่ ๙	กำแพงวัดด้านทิศเหนือ	๗
ภาพที่ ๑๐	กำแพงวัดด้านทิศตะวันตก	๗
ภาพที่ ๑๑	กำแพงวัดด้านทิศใต้	๗
ภาพที่ ๑๒	กำแพงวัดด้านทิศตะวันออก	๗
ภาพที่ ๑๓	วิหารหมายเลข ๕	๘
ภาพที่ ๑๔	วิหารหมายเลข ๖	๘
ภาพที่ ๑๕	เจดีย์รายหมายเลข ๗.๑	๙
ภาพที่ ๑๖	เจดีย์รายหมายเลข ๗.๒	๙
ภาพที่ ๑๗	เจดีย์รายหมายเลข ๗.๓	๑๐
ภาพที่ ๑๘	เจดีย์รายหมายเลข ๗.๔	๑๐
ภาพที่ ๑๙	เจดีย์รายหมายเลข ๗.๕	๑๑
ภาพที่ ๒๐	เจดีย์รายหมายเลข ๗.๖	๑๑
ภาพที่ ๒๑	เจดีย์รายหมายเลข ๗.๗	๑๒
ภาพที่ ๒๒	เจดีย์รายหมายเลข ๗.๘	๑๒
ภาพที่ ๒๓	กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๗	๑๓
ภาพที่ ๒๔	กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๘	๑๓
ภาพที่ ๒๕	กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๙	๑๔
ภาพที่ ๒๖	กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๒๐	๑๔
ภาพที่ ๒๗	วิหาร หมายเลข ๕	๑๕
ภาพที่ ๒๘	วิหาร หมายเลข ๖	๑๕
ภาพที่ ๒๙	เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๓	๒๐

สารบัญภาพถ่าย (ต่อ)

ลำดับ	แสดง	หน้า
ภาพที่ ๓๐	เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๔	๒๑
ภาพที่ ๓๑	เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๕	๒๑
ภาพที่ ๓๒	เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๖	๒๒
ภาพที่ ๓๓	เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๗	๒๓
ภาพที่ ๓๔	เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๘	๒๓
ภาพที่ ๓๕	กรอบฐานต้นไม้ หมายเลข ๑๗	๒๔
ภาพที่ ๓๖	กรอบฐานต้นไม้ หมายเลข ๑๘	๒๕
ภาพที่ ๓๗	กรอบฐานต้นไม้ หมายเลข ๑๙	๒๕
ภาพที่ ๓๘	กรอบฐานต้นไม้ หมายเลข ๒๐	๒๖
ภาพที่ ๓๙	หลุมขุดตรวจที่ ๓	๒๖
ภาพที่ ๔๐	หลุมขุดตรวจที่ ๔.๑ และ ๔.๒	๒๗
ภาพที่ ๔๑	แนวกำแพงด้านทิศตะวันออก (สภาพดั้งเดิม)	๒๘
ภาพที่ ๔๒	แนวกำแพงด้านทิศตะวันตก (สภาพปัจจุบัน)	๒๘
ภาพที่ ๔๓	ขุมประตูด้านทิศเหนือ ฟากตะวันตก	๒๘
ภาพที่ ๔๔	ขุมประตูด้านทิศตะวันออก	๒๘
ภาพที่ ๔๕	ฐานของขุมประตูดั้งเดิมแล้ว	๒๘
ภาพที่ ๔๖	ฐานของขุมประตูดั้งเดิมไม่ได้บูรณะ	๒๘
ภาพที่ ๔๗	PIT 1 ผนังชั้นดินด้านทิศเหนือ	๓๒
ภาพที่ ๔๘	PIT 1 ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันออก	๓๒
ภาพที่ ๔๙	PIT 1 ผนังชั้นดินด้านทิศใต้	๓๒
ภาพที่ ๕๐	PIT 1 ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันตก	๓๒
ภาพที่ ๕๑	PIT 2 ผนังชั้นดินด้านทิศเหนือ	๓๖
ภาพที่ ๕๒	PIT 2 ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันออก	๓๖
ภาพที่ ๕๓	PIT 2 ผนังชั้นดินด้านทิศใต้	๓๖
ภาพที่ ๕๔	PIT 2 ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันตก	๓๖
ภาพที่ ๕๕	หลุมขุดตรวจ TP.1	๓๘
ภาพที่ ๕๖	หลุมขุดตรวจ TP.2	๓๘
ภาพที่ ๕๗	หลุมขุดตรวจ TP.3	๓๙

สารบัญภาพถ่าย (ต่อ)

ลำดับ	แสดง	หน้า
ภาพที่ ๕๘	หลุมขุดตรวจ TP.4.1	๓๕
ภาพที่ ๕๙	หลุมขุดตรวจ TP.4.2	๔๐
ภาพที่ ๖๐	หลุมขุดตรวจ TP.5	๔๐
ภาพที่ ๖๑	หลุมขุดตรวจ TP.6	๔๑
ภาพที่ ๖๒	หลุมขุดตรวจ TP.7	๔๑
ภาพที่ ๖๓	หลุมขุดตรวจ TP.8.1	๔๒
ภาพที่ ๖๔	หลุมขุดตรวจ TP.8.2	๔๒
ภาพที่ ๖๕	หลุมขุดตรวจ TP.9	๔๒
ภาพที่ ๖๖	หลุมขุดตรวจ TP.9	๔๒
ภาพที่ ๖๗	ทะเบียน001.1/004 ชั้นส่วนปากตกแต่ง ไล่ลดด้วยการกดประทับ	๔๔
ภาพที่ ๖๘	ทะเบียน001.1/005 ชั้นส่วนลำตัวตกแต่งด้วยการกดประทับ	๔๔
ภาพที่ ๖๙	ทะเบียน003.1/007 ชั้นส่วนปากตกแต่ง ไล่ลดด้วยการกดประทับ	๔๔
ภาพที่ ๗๐	ทะเบียน003.1/008 ชั้นส่วนลำตัวตกแต่งด้วยการกดประทับ	๔๔
ภาพที่ ๗๑	ทะเบียน003.1/012 ชั้นส่วนไล่ลดตกแต่งด้วยการกดประทับ	๔๕
ภาพที่ ๗๒	ทะเบียน004.1/009 ชั้นส่วนตกแต่ง ไล่ลด ด้วยการกดประทับและเขาระรอง	๔๕
ภาพที่ ๗๓	ทะเบียน004.1/010 ชั้นส่วนลำตัวตกแต่งด้วยการกดประทับ	๔๕
ภาพที่ ๗๔	ทะเบียน001.1/003 ชั้นส่วนฝ่าหม้อ	๔๕
ภาพที่ ๗๕	ทะเบียน003.1/001 ชั้นส่วนจุกฝ่าหม้อ	๔๕
ภาพที่ ๗๖	ทะเบียน001.1/011 ชั้นส่วนเชิงเทียนหรือตะคัน	๔๖
ภาพที่ ๗๗	ทะเบียน036.1/002 ชั้นส่วนเชิงเทียนหรือตะคัน	๔๖
ภาพที่ ๗๘	ทะเบียน002.1/006 ชั้นส่วนก้นครก	๔๖
ภาพที่ ๗๙	ทะเบียน002.2/009 ชั้นส่วนไล่ลดตกแต่งผิว ด้านนอกด้วยการเขาระรอง	๔๗
ภาพที่ ๘๐	ทะเบียน004.2/012-013 ชั้นส่วนไหล่	๔๗
ภาพที่ ๘๑	ทะเบียน002.2/010 ชั้นส่วนปากชาม	๔๙
ภาพที่ ๘๒	ทะเบียน004.2/014 ชั้นส่วนภาชนะ	๔๙
ภาพที่ ๘๓	ทะเบียน012.2/013 ชั้นส่วนก้นชาม	๔๙
ภาพที่ ๘๔	ทะเบียน012.2/013 ชั้นส่วนก้นชาม	๔๙
ภาพที่ ๘๕	ทะเบียน035.2/003 ชั้นส่วนก้นชาม	๔๙
ภาพที่ ๘๖	ทะเบียน035.2/003 ชั้นส่วนก้นชาม	๔๙

สารบัญภาพถ่าย (ต่อ)

ลำดับ	แสดง	หน้า
ภาพที่ ๘๗	ทะเบียน035.2/005 ชั้นส่วนกันขามเขียนสี	๕๐
ภาพที่ ๘๘	ทะเบียน041.2/007 ชั้นส่วนกันขามเขียนสีได้ เคลือบ	๕๐
ภาพที่ ๘๙	ทะเบียน041.2/008 ชั้นส่วนกันขามเขียนสีได้ เคลือบ	๕๐
ภาพที่ ๙๐	ทะเบียน001.3/006 ชั้นส่วนปากด้วยทรงกะลา	๕๐
ภาพที่ ๙๑	ทะเบียน023.3/001 ชั้นส่วนฝาโถ	๕๐
ภาพที่ ๙๒	ทะเบียน036.3/002 ชั้นส่วนฝาโถ เขียนลายเทพ พนมกับลายก้านขด	๕๑
ภาพที่ ๙๓	ทะเบียน036.3/004 ชั้นส่วนกันขาม เขียนลายอักษร ชวนสีกับลายก้านขด	๕๑
ภาพที่ ๙๔	ทะเบียน036.3/005 ชั้นส่วนพาน	๕๑
ภาพที่ ๙๕	ทะเบียน036.3/005 ชั้นส่วนพาน	๕๑
ภาพที่ ๙๖	ทะเบียน002.4/001 ชั้นส่วนกระเบื้องเชิงชายลาย พรรณพฤกษา	๕๒
ภาพที่ ๙๗	ทะเบียน002.4/002 ชั้นส่วนกระเบื้องเชิงชายลาย เทพพนม	๕๒
ภาพที่ ๙๘	ทะเบียน002.4/003 ชั้นส่วนกระเบื้องเชิงชายลาย เทพพนม	๕๒
ภาพที่ ๙๙	ทะเบียน002.4/004 ชั้นส่วนกระเบื้องเชิงชายลาย ครุฑยุคนาค	๕๒
ภาพที่ ๑๐๐	ทะเบียน002.4/005 กระเบื้องเคลือบเต่าตัวเมีย	๕๒
ภาพที่ ๑๐๑	ทะเบียน002.4/006 กระเบื้องเคลือบเต่าตัวผู้	๕๒
ภาพที่ ๑๐๒	ทะเบียน013.5/001 ตะปูลิง	๕๓
ภาพที่ ๑๐๓	ทะเบียน029.5/002 ตะปูลิง	๕๓
ภาพที่ ๑๐๔	ทะเบียน002.6/001 ชั้นส่วนกระเบื้องปูพื้น	๕๓
ภาพที่ ๑๐๕	ทะเบียน022.7/002 ปูนปั้นลายดอกไม้สี่กลีบ	๕๓
ภาพที่ ๑๐๖	ทะเบียน027.7/003 ปูนปั้นลายดอกกลม	๕๓
ภาพที่ ๑๐๗	ทะเบียน003.7/004 ชั้นส่วนปูนปั้นส่วนเท้ารูปบุคคล	๕๔
ภาพที่ ๑๐๘	ทะเบียน006.8/001 ชั้นส่วนขมวด พระเกศา	๕๔
ภาพที่ ๑๐๙	ทะเบียน015.8/002 ชั้นส่วนพระองค์พระชัยมงคล	๕๔
ภาพที่ ๑๑๐	ทะเบียน019.8/003 ชั้นส่วนพระองค์พระชัยมงคล	๕๕
ภาพที่ ๑๑๑	ทะเบียน025.8/004 ชั้นส่วนเศียรพระพุทธรูปหินทราย	๕๕
ภาพที่ ๑๑๒	ทะเบียน026.8/005 ชั้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา	๕๕
ภาพที่ ๑๑๓	ทะเบียน037.8/006 ชั้นส่วนฐานพระตำริด	๕๕
ภาพที่ ๑๑๔	ทะเบียน039.8/007 ชั้นส่วนพระองค์พระชัยมงคล	๕๕
ภาพที่ ๑๑๕	ทะเบียน040.8/008 ชั้นส่วนพระองค์พระชัยมงคล	๕๕

สารบัญภาพถ่าย (ต่อ)

ลำดับ	แสดง	หน้า
ภาพที่ ๑๑๖	ทะเบียน042.8/009 ชั้นส่วนพระสำริด	๕๖
ภาพที่ ๑๑๗	ทะเบียน020.8/010 ชั้นส่วนฐานพระสำริด	๕๖
ภาพที่ ๑๑๘	กลุ่มเต้ากระดูก	๕๖
ภาพที่ ๑๑๙	ทะเบียน 017.10/001 ชั้นส่วนก้นภาชนะประเภทแก้ว	๕๖
ภาพที่ ๑๒๐	ทะเบียน 001.11/001 ตุ๊กตาดินเผา	๕๗
ภาพที่ ๑๒๑	ทะเบียน 024.11/003 กระเบื้องปฐุ	๕๗
ภาพที่ ๑๒๒	ทะเบียน 021.11/002 ชั้นส่วนเหรียญทั้งด้านหน้าและด้านหลัง	๕๗
ภาพที่ ๑๒๓	ทะเบียน 030.11/004 ชั้นส่วนสวดงศ์รู่ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง	๕๘
ภาพที่ ๑๒๔	ทะเบียน 033.11/005 กระเบื้องปฐุ	๕๘

สารบัญผังรูปแบบ

แผ่นที่	แสดง	หน้า
๑	แผนผังบริเวณวัดโปรดสัตว์	๖๕
๒	ผังกริดการดำเนินงานทางโบราณคดี	๖๖
๓	ผังหลุมขุดค้น-ขุดตรวจทางโบราณคดี	๖๗
๔	ผังระดับพื้นบริเวณโบราณสถาน	๖๘
๕	รูปด้าน รูปแปลน ฐานก่ออิฐหมายเลข ๑	๖๙
๖	รูปด้าน รูปแปลน ฐานก่ออิฐหมายเลข ๒	๗๐
๗	รูปด้าน รูปแปลน ฐานก่ออิฐหมายเลข ๓	๗๑
๘	รูปด้าน รูปแปลน ฐานก่ออิฐหมายเลข ๔	๗๒
๙	รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร	๗๓
๑๐	รูปด้าน โบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร	๗๔
๑๑	รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร	๗๕
๑๒	รูปด้าน โบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร	๗๖
๑๓	รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๓	๗๗
๑๔	รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๔	๗๘
๑๕	รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๕	๗๙
๑๖	รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๖	๘๐
๑๗	รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๗	๘๑
๑๘	รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๘	๘๒

สารบัญญาดลายเส้น

ลำดับที่	แสดง	หน้า
๑	ผังชั้นดินหลุมขุดค้นที่ ๑ (PIT1)	๓๓
๒	ผังชั้นดินหลุมขุดค้นที่ ๒ (PIT2)	๓๗
๓	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๑ (TP.1)	๘๔
๔	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๒ (TP.2)	๘๕
๕	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๓ (TP.3)	๘๖
๖	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๔.๑ (TP.4.1)	๘๗
๗	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๔.๒ (TP.4.2)	๘๘
๘	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๕ (TP.5)	๘๙
๙	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๖ (TP.6)	๙๐
๑๐	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๗ (TP.7)	๙๑
๑๑	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๘.๑ (TP.8.1)	๙๒
๑๒	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๘.๒ (TP.8.2)	๙๓
๑๓	ผังชั้นดินหลุมขุดตรวจที่ ๙ (TP.9)	๙๔

บทนำ

๑. หลักการและเหตุผล

วัดโปรดสัตว์ตั้งอยู่เลขที่ ๓๑ บ้านขนอนหลวง หมู่ที่ ๒ ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้อาศัยวัดนี้เป็นสถานที่พักรับรองราชทูตจากลังกา และจัดส่งพระสงฆ์ และทูตานุทูตไปลังกา พร้อมทั้งจัดส่งและต้อนรับกลับ ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตรงกับรัชกาลที่ ๔ กรมหลวงวงศาธิราชสนิทต้นตระกูล “สนิทวงศ์” ได้มาทำการปฏิสังขรณ์วัดโปรดสัตว์ครั้งหนึ่ง ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มหาเสวกโทพระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) สมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา ได้นำน้ำที่หน้าพระอุโบสถวัดโปรดสัตว์ไปทำพิธีพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปบาท และในสมัยรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำพิธีเช่นเดียวกัน ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๗๔ พลเรือโทพระองค์เจ้าสนิทวงศ์พัฒนเดช (ม.จ. คุ้ม พระโอรสของกรมหลวงวงศาฯ) ได้สร้างอุโบสถขึ้นใหม่

พ.ศ. ๒๕๐๐ หม่อมเจ้าปิยะรังสิต (พระโอรสกรมพระยาชัยนาทนเรนทร) สร้างหอสวดมนต์ พ.ศ. ๒๕๐๘ หม่อมหลวงทวีวัฒน์ สนิทวงศ์ ได้สร้างหอพระธรรม ๒ ชั้น พร้อมทั้งได้บูรณะกำแพงแก้วรอบอุโบสถและวิหาร วัดโปรดสัตว์นี้ได้รับการอุปถัมภ์บำรุงวัดจากทายาทของตระกูลสนิทวงศ์มาโดยตลอด และวัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๒๔๔

เนื่องจากโบราณสถานวัดโปรดสัตว์ได้ก่อสร้างมานานแล้วอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม รูปแบบทางสถาปัตยกรรมโบราณสถานบางหลังได้ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ต่างจากหลักฐานเดิม ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์อย่างถูกวิธี และการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ โบราณคดีอย่างละเอียด เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่ชัดเจนและถูกต้อง

การขุดค้น ขุดแต่งและขุดตรวจทางโบราณคดีนั้น เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลการซ้อนทับของชั้นดินและอายุสมัยของการก่อสร้างอาคารเดิมซึ่งเป็นการสืบค้นหาหลักฐานเกี่ยวกับลักษณะของอาคารแต่ละสมัยเท่าที่สามารถทำได้ ตลอดจนการศึกษาถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเดิมบริเวณนี้ก่อนที่จะมีการสร้างวัดขึ้น โดยดำเนินการอย่างละเอียดตามหลักวิชาการ โบราณคดี ซึ่งตำแหน่งของพื้นที่ปฏิบัติงานนั้นจะกำหนดในผังรูปแบบหรือพิจารณาตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่โดยคำนึงถึงการได้มาเกี่ยวกับหลักฐานทางโบราณคดีเป็นสำคัญ โดยการจะดำเนินการบูรณะโบราณสถานนั้นนักวิชาการหรือนักโบราณคดีผู้รับผิดชอบจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับหลักฐานที่ทับถมอยู่ใต้ดินและเก็บหลักฐานข้อมูลอย่างละเอียดตั้งแต่ก่อนการก่อสร้าง และอายุสมัยแห่งการก่อสร้าง รวมทั้งภูมิปัญญาของช่างในแต่ละสมัยที่มีการปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นข้อมูลเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานอื่นทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญประกอบการพิจารณาในขั้นตอนการบูรณะต่อไป โดยการบูรณะโบราณสถานแต่ละแห่งที่ไม่มีข้อมูลหลักฐานทางด้านวิชาการโบราณคดีนั้น ก่อนที่จะดำเนินการบูรณะควรที่จะสืบค้นและตรวจสอบตามขั้นตอนทางวิชาการ โบราณคดีด้วย

๒. วัตถุประสงค์

สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา มีความประสงค์อนุรักษ์และพัฒนาวัดโปรดสัตว์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานและตำรางไว้ซึ่งคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ดังนี้

- ๒.๑ เพื่อขุดแต่งขุดค้นทางวิชาการ โบราณคดีและอนุรักษ์โบราณสถานอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้ดำรงคงอยู่กับชาติไทยสืบไป
- ๒.๒ เพื่อรักษารูปแบบและสืบทอดเทคนิควิธีการก่อสร้างดั้งเดิม
- ๒.๓ เพื่ออนุรักษ์โบราณสถานให้ดำรงคงไว้เป็นหลักฐานด้านการศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

๓. เป้าหมาย

๑. ขุดแต่งโบราณสถาน พื้นที่ ๔๐๐ ตารางเมตร
๒. ขุดค้นทางวิชาการ โบราณคดี ขนาด ๓x๓x๓ เมตร จำนวน ๒ หลุม
๔. ขุดตรวจสอบทางโบราณคดีจำนวน ๕ หลุม
๓. รายงานเบื้องต้นการขุดแต่งและขุดค้นทางวิชาการ ต้นฉบับ ๒๐ เล่ม สำเนาลงแผ่นดีวีดี จำนวน ๕๐ ชุด

๔. ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลา ๑๕๐ วัน

๕. งบประมาณ

เป็นเงิน ๔๗๓,๐๐๐.-บาท (สี่แสนเจ็ดหมื่นสามพันบาทถ้วน)

๖. วิธีการดำเนินงาน

จ้างเหมาดำเนินการ ควบคุมการดำเนินงานโดยกลุ่มวิชาการ โบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา

๗. ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากร

๘. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๘.๑ ได้ข้อมูลและหลักฐานทางโบราณคดีเบื้องต้นเกี่ยวกับวัดโปรดสัตว์
- ๘.๒ เป็นข้อมูลในการดำเนินการบูรณะที่ถูกต้องตามหลักฐานเดิม
- ๘.๓ เป็นการรักษารูปแบบและสืบทอดเทคนิควิธีการก่อสร้างดั้งเดิม
- ๘.๔ อนุรักษ์โบราณสถานอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และดำรงคงอยู่กับชาติไทยสืบไป

บทที่ ๑

การดำเนินงานทางโบราณคดี

๑.๑ ที่ตั้ง

โบราณสถานวัดโปรดสัตว์ ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านขนอนหลวง ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปรากฏในแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ ของกรมแผนที่ทหารลำดับชุด L๗๐๑๘ ราววง ๕๑๓๗IV จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิมพ์ครั้งที่ ๑ - RTSD พ.ศ. ๒๕๔๐ ประมาณเส้นกริดตั้งที่ ๐๖๖๘๕๐๐ ตะวันออก และเส้นกริดนอนที่ ๑๕๘๑๑๐๐ เหนือ มีอาณาเขตและโบราณสถานแวดล้อม ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	สถานีอนามัย โรงเรียน และวัดท่าเลไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านเรือนประชาชน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ทางหลวงหมายเลข ๓๔๔๗
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	แม่น้ำเจ้าพระยา

ภาพที่ ๑ แผนที่ภูมิประเทศแสดงที่ตั้งวัดโปรดสัตว์

ที่มา: แผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ ของกรมแผนที่ทหารลำดับชุด L๗๐๑๘ ราววง ๕๑๓๗IV จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิมพ์ครั้งที่ ๑ - RTSD พ.ศ. ๒๕๔๐

๑.๒ สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน

การวางแผนผังของโบราณสถานวัดโปรดสัตว์ มีเจดีย์ย่อมุมขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณ ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วเป็นประธานของวัด ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา พระอุโบสถตั้งอยู่ด้านหน้าเจดีย์ประธานเป็นอาคารที่ถูกสร้างขึ้นใหม่เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ ด้านข้างพระอุโบสถปรากฏเป็นวิหารขนาดเล็ก ๒ หลัง ประดิษฐานพระพุทธรูป ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือและได้เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนสมัยใหม่ ด้านหน้าพระอุโบสถทั้งทางเหนือและใต้ใกล้แนวกำแพงวัดเป็นที่ตั้งของเจดีย์รายจำนวน ๖ องค์ นอกจากนี้ยังปรากฏกรอบฐานต้นไม้ที่บริเวณด้านทิศเหนือและใต้ของเจดีย์ประธานมีจำนวน ๔ ฐาน อาคารสิ่งก่อสร้างดังกล่าวจะถูกล้อมรอบด้วยกำแพง ซึ่งปรากฏซุ้มประตูทางเข้าตรงกึ่งกลางของกำแพงด้านสกัดด้านละ ๑ ประตู ที่กำแพงด้านยาวปรากฏด้านละ ๒ ประตู ที่บริเวณก่อนมาทางมุมกำแพง (แผนผังที่ ๑) สภาพโดยทั่วไปของสิ่งก่อสร้างภายในวัดส่วนใหญ่ได้รับการซ่อมแซมและดูแลรักษาจากทางวัดเรื่อยมา โดยบางส่วนใช้วัสดุไม่ตรงกับเทคนิคการก่อสร้างแบบดั้งเดิม ทางสำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา จึงจัดให้มีการตรวจสอบข้อมูลทางโบราณคดี ก่อนที่จะดำเนินการบูรณะให้ถูกต้องตรงตามหลักการอนุรักษ์โบราณสถานต่อไป โดยมีรายละเอียดรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของสิ่งก่อสร้างที่ปรากฏ ดังนี้

๑.๒.๑ เจดีย์ประธาน

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว x สูง ประมาณ ๑๐.๒๐ x ๑๐.๒๐ x ๓๐.๒๕ เมตร ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณ ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๑๔.๖๐ x ๑๔.๖๐ เมตร สูงจากระดับพื้นดินประมาณ ๓.๓๐ เมตร มีกำแพงเตี้ยๆ ล้อมรอบ และมีบันไดทางขึ้นลงอยู่ทางด้านทิศตะวันตก ขนาดกว้าง ๑.๘๘ เมตร เหนือลานประทักษิณคือชั้นเชิง ร่องรับฐานบัวลูกแก้วอกไก่ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม และต่อเนื่องขึ้นไปที่ตอนกลาง ประกอบด้วยชุดฐานมาลัยเถา ร่องรับบัวปากระฆังในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุมเช่นเดียวกัน ถัดขึ้นไปเป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม ตอนบนประกอบด้วยบัลลังก์ที่มีรูปแบบเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ มีเสาหอนเพื่อรองรับปล้องไฉน และปลี ส่วนเม็คน้ำค้างหักหายไป

ภาพที่ ๒ เจดีย์ประธาน

๑.๒.๒ กำแพงแก้ว

ตั้งอยู่ล้อมรอบเจดีย์ประธาน มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓๒ x ๓๒ เมตร ก่อด้วยอิฐมีขนาดหน้าประมาณ ๐.๔๕ เมตร ส่วนฐานก่ออิฐเป็นฐานบัวคว่ำ ที่กึ่งกลางแต่ละด้านทำเป็นช่องประตู ขนาดกว้าง ๒.๐๐ เมตร มีเสารูปสี่เหลี่ยมย่อมุมประดับหัวเม็ดที่ช่องประตู และที่มุมกำแพงทั้งสิ้น สภาพส่วนบนพังทลายไปมาก

ภาพที่ ๓ กำแพงแก้วด้านทิศเหนือ

ภาพที่ ๔ กำแพงแก้วด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ ๕ กำแพงแก้วด้านทิศใต้

ภาพที่ ๖ กำแพงแก้วด้านทิศตะวันออก

๑.๒.๓ พระอุโบสถ

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนแบบสมัยใหม่ ตั้งหันหน้าทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือสู่แม่น้ำเจ้าพระยา แผนผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดความกว้าง ๑๓.๖๐ เมตร ความยาว ๒๕.๔๐ เมตร แบ่งเป็น ๗ ห้องเสา ตั้งอยู่บนฐานบัวลูกแก้วอกไก่ยกพื้น ล้อมรอบด้วยกำแพงเดี่ยวๆ ที่ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบฉลุลาย มีลานเดินได้โดยรอบ มีบันไดทางขึ้น-ลง อยู่บริเวณด้านยาวด้านละ ๒ แห่ง หลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบเคลือบสี โครงหลังคาซ้อน ๒ ชั้นๆ ละ ๓ ตับ มีช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ มีประตูทางเข้า-ออก อยู่ทางด้านหน้าและหลังด้านละ ๒ ประตู ฐานอาคารเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ เนื้อหุ้มประตู หน้าต่างของพระอุโบสถมีการประดับด้วยลวดลายปูนปั้น ภายในหน้าบันประดับด้วยครุฑชุกฉาน และมีลวดลายพรรณพฤกษาประกอบ โดยรอบพระอุโบสถมีใบเสมารายรอบทั้ง ๘ ทิศ โดยตั้งอยู่บนฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ช่องมุมไม้สิบสอง มีซุ้มยอดแหลมประดับคลุมอยู่

ภาพที่ ๗ พระอุโบสถ

ภาพที่ ๘ พระอุโบสถและเจดีย์ประธาน

๑.๒.๔ กำแพงวัด

ตั้งอยู่ล้อมรอบสิ่งก่อสร้างทั้งหมด มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๖๕ x ๑๑๕ เมตร ก่อด้วยอิฐมีขนาดหน้าประมาณ ๐.๖๕ เมตร ส่วนฐานก่ออิฐเป็นฐานบัวคว่ำ ที่กึ่งกลางแต่ละด้านทำเป็นซุ้มช่องประตู ขนาดกว้าง ๑.๕๐ เมตร มีเสารูปสี่เหลี่ยมย่อมุมประดับหัวเม็ดที่มุมกำแพงทั้งสิ้น คงเหลือสภาพค่อนข้างสมบูรณ์เนื่องจากได้รับการซ่อมแซมจากทางวัด ยกเว้นแนวกำแพงด้านทิศใต้ (บางส่วน) แนวกำแพงด้านทิศตะวันตกและซุ้มประตูด้านทิศตะวันตกที่ยังคงรูปแบบดั้งเดิมอยู่

ภาพที่ ๙ กำแพงวัดด้านทิศเหนือ

ภาพที่ ๑๐ กำแพงวัดด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ ๑๑ กำแพงวัดด้านทิศใต้

ภาพที่ ๑๒ กำแพงวัดด้านทิศตะวันออก

๑.๒.๕ วิหารหมายเลข ๕

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนแบบสมัยใหม่ ตั้งหันหน้าทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือสู่แม่น้ำเจ้าพระยา แผนผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดความกว้าง ๕ เมตร ความยาว ๖.๕ เมตร ตั้งอยู่บนเนินดินขนาด ๑๕ x ๑๕ เมตร มีบันไดทางขึ้น-ลง อยู่บริเวณด้านทิศตะวันตก หลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบสี โครงหลังคาหนึ่งชั้น มีช่อฟ้า ไบระกา และหางหงส์ มีปีกนกทั้ง ๔ ด้าน ประตู

ทางเข้า-ออกเป็นประตูเหล็กยึดหดได้ อยู่ทางด้านหน้า ฐานอาคารเป็นฐานบัว มีหน้าต่าง ๒ ด้าน ภายในหน้า
บันประดับด้วยเทพพนมเหนือหน้ากาลและมีลวดลายพรรณพฤกษาประกอบ

ภาพที่ ๑๑ วิหารหมายเลข ๕

๑.๒.๖ วิหารหมายเลข ๖

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนแบบสมัยใหม่ ตั้งหันหน้าทางทิศตะวันตกเฉียง
เหนือสู่แม่น้ำเจ้าพระยา แผนผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดความกว้าง ๕ เมตร ความยาว ๖.๕ เมตร
ตั้งอยู่บนเนินดินขนาด ๑๖ x ๑๕ เมตร มีบันไดทางขึ้น-ลง อยู่บริเวณด้านทิศตะวันตก หลังคามุงด้วย
กระเบื้องเคลือบเคลือบสี โครงหลังคาหนึ่งชั้น มีช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ มีปีกนกทั้ง ๔ ด้าน ประตู
ทางเข้า-ออกเป็นประตูเหล็กยึดหดได้ อยู่ทางด้านหน้า ฐานอาคารเป็นฐานบัว มีหน้าต่าง ๒ ด้าน ภายในหน้า
บันประดับด้วยเทพพนมและมีลวดลายพรรณพฤกษาประกอบ

ภาพที่ ๑๔ วิหารหมายเลข ๖

๑.๒.๗ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๑

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๒.๕๐ x ๒.๕๐ เมตร ส่วนฐานทำเป็นซุ้มฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม รองรับบัวทรงกลุ่มในผังรูปสี่เหลี่ยม ถัดขึ้นไปเป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม ส่วนยอดหักหายไป

ภาพที่ ๑๕ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๑

๑.๒.๘ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๒

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๒.๕๐ x ๒.๕๐ เมตร ส่วนฐานทำเป็นซุ้มฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม รองรับบัวทรงกลุ่มในผังรูปสี่เหลี่ยม ถัดขึ้นไปตั้งแต่่องระฆังถูกซ่อมแซมขึ้นใหม่

ภาพที่ ๑๖ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๒

๑.๒.๕ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๓

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนฐานทำเป็นซุ้มฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม รองรับบัวทรงกลุ่มในผังรูปกลม ถัดขึ้นไปเป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม ส่วนยอดตั้งแต่บัลลังก์หักหายไป

ภาพที่ ๑๗ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๓

๑.๒.๑๐ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๔

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนฐานทำเป็นซุ้มฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม รองรับบัวทรงกลุ่มในผังรูปกลม ถัดขึ้นไปเป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม ส่วนยอดตั้งแต่บัลลังก์หักหายไป ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเหมือนกันกับเจดีย์รายหมายเลข ๗.๓

ภาพที่ ๑๘ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๔

๑.๒.๑๑ เจดีย์รายนหมายเลข ๗.๕

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนฐานทำเป็นซุ้มฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม รองรับบัวทรงกลุ่มในผังรูปกลม ถัดขึ้นไปเป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม ส่วนยอดตั้งแต่บัลลังก์หักหายไป ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมคล้ายกันกับเจดีย์รายนหมายเลข ๗.๓ และ ๗.๔ แตกต่างกันที่ขนาดของบัวทรงกลุ่ม

ภาพที่ ๑๕ เจดีย์รายนหมายเลข ๗.๕

๑.๒.๑๒ เจดีย์รายนหมายเลข ๗.๖

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนฐานทำเป็นซุ้มฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม รองรับบัวทรงกลุ่มในผังรูปกลม ถัดขึ้นไปเป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม ส่วนยอดตั้งแต่บัลลังก์หักหายไป ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมคล้ายกันกับเจดีย์รายนหมายเลข ๗.๓ ,๗.๔ และ ๗.๕ แตกต่างกันที่ขนาดของบัวทรงกลุ่ม และสัดส่วนขององค์ระฆัง

ภาพที่ ๒๐ เจดีย์รายนหมายเลข ๗.๖

๑.๒.๑๓ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๗

ภาพที่ ๒๑ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๗

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนฐานทำเป็นชุดฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม รองรับบัวทรงกลุ่มในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม ถัดขึ้นไปเป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม ต่อเนื่องด้วยบัลลังก์และบัวทรงกลุ่มเถา ส่วนปลียอดหักหายไป ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมคล้ายกันกับเจดีย์รายหมายเลข ๗.๖

๑.๒.๑๔ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๘

ภาพที่ ๒๒ เจดีย์รายหมายเลข ๗.๘

เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนฐานทำเป็นชุดฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม รองรับบัวทรงกลุ่มในผังสี่เหลี่ยมด้านเท่าและย่อมุม ถัดขึ้นไปเป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม ต่อเนื่องด้วยบัลลังก์และบัวทรงกลุ่มเถา ส่วนปลียอดหักหายไป ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมคล้ายกันกับเจดีย์รายหมายเลข ๗.๖ แตกต่างกันที่รูปแบบขนาดของบัวทรงกลุ่ม และสัดส่วนขององค์ระฆัง

๑.๒.๑๕ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๗

มีลักษณะเป็นฐานยกพื้น ก่อด้วยอิฐฉาบปูน ผนังฐานทำเป็นฐานบัว บนลานมีกำแพงเตี้ยๆ เจาะเป็นช่องรูปซุ้มโค้งโดยตลอด ตรงกลางลานทำเป็นกรอบรูปสี่เหลี่ยมภายในปลูกต้นโพธิ์ มีสภาพทรุดตัวและแตกร้าว ปรากฏวัชพืชขึ้นปกคลุมอยู่มาก

ภาพที่ ๒๓ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๗

๑.๒.๑๖ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๘

มีลักษณะเป็นฐานยกพื้น น่าจะเหมือนกันกับกรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๗ แต่มีสภาพชำรุดทรุดโทรมมากกว่า ผนังฐานทำเป็นฐานบัว ไม่ปรากฏกำแพงเตี้ยบนลานซึ่งอาจจะพังทลายลงไปหมดแล้ว ตรงกลางลานทำเป็นกรอบรูปสี่เหลี่ยมภายในปลูกต้นกร่าง มีสภาพทรุดตัวและแตกร้าว ปรากฏวัชพืชขึ้นปกคลุมอยู่มาก

ภาพที่ ๒๔ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๘

๑.๒.๑๗ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๕

มีลักษณะเป็นกรอบฐานรูปสี่เหลี่ยม ก่อด้วยอิฐ ผนังฐานทำเป็นฐานเจียง มีสภาพทรุดตัวและแตกร้าว ปรางกุวัชพืชขึ้นปกคลุมอยู่มาก

ภาพที่ ๒๕ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๑๕

๑.๒.๑๘ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๒๐

มีลักษณะเป็นเนินดินปกคลุมแนวก่ออิฐ ไม่สามารถวัดขนาดได้เนื่องจากมีมูลดินปกคลุมอยู่มาก และปรางกุวัชพืชขึ้นปกคลุมอยู่มาก

ภาพที่ ๒๖ กรอบฐานต้นไม้หมายเลข ๒๐

๑.๓ การวางผังหลุมขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี

การวางผังหลุมขุดแต่งโบราณสถานวัดโปรดสัตว์ ได้กำหนดผังหลุมขุดใหม่ครอบคลุมพื้นที่การปฏิบัติงาน (แผนผังที่ ๒) โดยกำหนดจุดกำหนดตายตัว (Fix Point) ไว้ที่บริเวณมุมด้านนอกของกำแพงวัด (เก่า) ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ จากจุดกำหนดตายตัว กำหนดแกนสมมุติ ๒ แกนหลัก แกนที่ ๑ วางตัวตาม

แนวกำแพงวัดด้านทิศตะวันตก และแกนที่ ๒ วางตัวตั้งฉากกับแกนที่ ๑ จากแกนหลักทั้งสองแบ่งเป็นเส้นย่อยเพื่อแบ่งพื้นที่การปฏิบัติงานออกเป็นตารางรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด ๕ x ๕ เมตร ตามระบบตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส (Grid system) ครอบคลุมพื้นที่การปฏิบัติงาน และสามารถขยายได้ตามต้องการ

ได้กำหนดชื่อเรียกหลุมขุดแต่งเพื่อความสะดวกในการบันทึกข้อมูลขณะปฏิบัติงาน การเรียกชื่อหลุม หรือตาราง ใช้เรียกด้วยตัวย่อของทิศในภาษาอังกฤษกับระยะทางที่ห่างจากจุดกำหนดตายตัว เหนือจุดตัดขึ้นไปกำหนดชื่อเรียกเป็น N พื้นที่ทางด้านขวามือของจุดตัด กำหนดชื่อเรียกเป็น E จากนั้นได้กำหนดระยะห่างเพื่อแบ่งพื้นที่ออกเป็น ส่วน ๆ ละ ๕ x ๕ เมตร จึงเกิดจุดตัดของเส้นแนวย่อย แบ่งพื้นที่ออกเป็น ส่วนๆ รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส โดยนับตามลำดับของระยะเป็น 1, 2, 3 ออกจากจุดตัด (0, 0) ไปตามแนวแกนทิศหลัก ทำให้พื้นที่ขุดแต่งมีชื่อเรียกดังนี้ คือ N1E1, N3E3, N5E5, ...

ในส่วนของระดับในแนวระนาบได้กำหนดเป็นจุดอ้างอิงระดับสมมุติ (Datum point) ที่บริเวณมุมบนฐานยกพื้นของพระอุโบสถด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ กำหนดเป็น 0.00 cm. เพื่อลากระนาบสมมุติ (Datum line) ในการวัดระดับแนวระนาบในการปฏิบัติงานขุดแต่ง และขุดค้น(แผนผังที่ ๔)

๑.๔ เทคนิคการขุดแต่งโบราณสถาน

ก่อนดำเนินการขุดแต่งโบราณสถาน ได้ทำการขุดหลุมตรวจสอบหาพื้นใช้งานเดิมของโบราณสถาน (Test pit) เพื่อตรวจสอบหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับชั้นทับถมทางโบราณคดี ซึ่งจะเป็นข้อมูลกำหนดระดับความลึกในการขุดแต่งโบราณสถานในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งหลักฐานเกี่ยวกับการซ่อมแซมหรือการก่อสร้างซ้อนทับในระยะต่อมา โดยกำหนดขนาดตามความเหมาะสมของพื้นที่ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนแตกต่างกัน ซึ่งได้กำหนดหลุมขุดตรวจเพื่องานขุดแต่งจำนวน ๒ หลุม ได้แก่ หลุมขุดตรวจที่ ๑ และ ๒ เพื่อให้เป็นแนวทางในการขุดลอกพื้นใช้งานเดิม รวมทั้งการขุดแต่งโบราณสถานต่อไป

๑.๕ เทคนิคการขุดตรวจโบราณสถาน

ในการขุดตรวจทางโบราณคดีที่วัดโปรดสัตว์นั้น ใช้เทคนิคในการขุดค้นแบบการขุดลอกดินตามระดับชั้นดินธรรมชาติ (Natural Level) และการขุดลอกตามชั้นทับถมทางวัฒนธรรม (Cultural Level) หรือชั้นทับถมเนื่องจากการพังทลายของโบราณสถาน โดยพิจารณาทั้งจากคุณลักษณะของดินและวัตถุที่พบในชั้นดิน ทั้งนี้จะใช้เทคนิคใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของหลักฐานที่พบและความเหมาะสมในแต่ละหลุมขุดตรวจ

สำหรับการบันทึกหลักฐานในแต่ละชั้นดินหรือชั้นหลักฐานนั้น จะทำการบันทึกโดยละเอียด ได้แก่ ทำการบันทึกภาพ ทำแผนผัง และจดบันทึกโดยละเอียด เช่น หลักฐานเกี่ยวกับดิน การวิเคราะห์ชั้นทับถม และวัตถุหรือหลักฐานที่พบ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์โบราณวัตถุ การวิเคราะห์ภาพรวมของ

หลักฐานที่พบ รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของชั้นดินกับหลักฐานที่พบ เช่น ฐานรากแนวกำแพงแก้ว ลักษณะส่วนฐานรากของซุ้มประตูและแนวกำแพงวัด เป็นต้น

๑.๖ เทคนิคการขุดค้นทางโบราณคดี

การขุดค้นทางโบราณคดีภายในบริเวณพื้นที่ของโบราณสถานวัดโปรดสัตว์นั้น เป็นการขุดค้นเพื่อศึกษาถึงพัฒนาการในการใช้พื้นที่ของมนุษย์ในอดีต โดยนำหลักฐานที่พบในหลุมขุดค้นทั้งโบราณวัตถุและร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ มาศึกษาวิเคราะห์ตีความเพื่ออธิบายความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน โดยกำหนดขุดหลุมขุดค้นขนาด ๓x๓ เมตร จำนวน ๒ หลุม(แผนผังที่ ๓)

ทำการวางผังหลุมขุดค้น PIT 1 และ PIT 2 ตามแนวแนวแกนทิศเหนือ-ใต้ ตะวันออก-ตะวันตก (โดยใช้เข็มทิศ) จากนั้นจึงตอกหมุดขึงเชือกเพื่อวางผังหลุมมีขนาดกว้าง x ยาว ๓x๓ เมตร กำหนดจุดระดับสมมุติ (Datum Point) อยู่ที่บริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหลุมขุดค้น (ห่างจากผนังหลุมออกมาประมาณ ๐.๓๐ เมตร) โดยตอกหมุดและกำหนดให้อยู่สูงจากระดับผิวดินปัจจุบันประมาณ ๒๐ เซนติเมตร และกำหนดให้เป็นเส้นระดับสมมุติ (Datum Line) 0 cm.dt. สำหรับควบคุมระดับความลึกในการขุดค้น ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับชั้นดินสมมุติ (Level) ระดับละ ๑๐ เซนติเมตร โดยแบ่งพื้นที่ในหลุมขุดค้นออกเป็น ๔ ส่วน (Quadrant) เรียกชื่อตามแนวทิศ คือ NEQ, NWQ, SEQ และ SWQ บันทึกและเก็บหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นแยกตามส่วนนี้ ขุดค้นลึกลงไปจนกระทั่งถึงชั้นดินที่ไม่ปรากฏร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ (Sterile)

๑.๗ การเก็บหลักฐานและการบันทึกข้อมูล

ระหว่างการดำเนินงานขุดแต่งโบราณสถาน จะต้องเก็บหลักฐานทางโบราณคดี และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือถ่ายภาพไว้ เพื่อที่จะได้นำหลักฐานดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ในการปฏิบัติงานครั้งนี้ ได้ปฏิบัติตามกระบวนการทางโบราณคดี โดยมีแบบบันทึกข้อมูลดังนี้

๑.๗.๑ บันทึกประจำวัน

ในขณะที่ปฏิบัติงานแต่ละวัน ต้องบันทึกรายละเอียดการทำงาน ในแต่ละพื้นที่ที่ได้ดำเนินงาน โดยบันทึกหลักฐานสิ่งก่อสร้างที่พบลงในผัง และหลักฐานทางโบราณคดีอื่นๆ ที่พบลงในแบบบันทึกประกอบด้วย ชื่อโครงการ ชื่อแหล่งโบราณคดี ชื่อหลุมขุดแต่ง / ขุดค้น ระดับ / ชั้นดิน วัน เดือน ปี ชื่อผู้จัดบันทึก รายละเอียดการขุดค้น ขุดแต่ง ชั้นดินและการทับถมตามลักษณะทางกายภาพของดิน โบราณวัตถุที่พบ แนวโบราณสถาน และข้อสังเกต เป็นต้น

๑.๖.๒ บัญชีของที่พบ

บันทึกรายละเอียดโบราณวัตถุที่พบ ประกอบด้วย หมายเลข ชื่อกองการ ชื่อแหล่งโบราณคดี ชื่อหลุมขุดแต่ง / ขุดค้น ระดับ / ชั้นดิน วัน เดือน ปี ชื่อผู้จดบันทึก ประเภทโบราณวัตถุและจำนวน เป็นต้น

๑.๖.๓ บัญชีโบราณวัตถุชิ้นสำคัญ

บันทึกรายละเอียดโบราณวัตถุชิ้นพิเศษ มีรายละเอียดดังนี้ หมายเลข ชื่อกองการ ชื่อแหล่ง ชื่อหลุมขุดแต่ง / ขุดค้น ระดับสมมติที่พบ วัน เดือน ปี ชื่อผู้จดบันทึก ประเภทโบราณวัตถุ วัสดุ ขนาดและสภาพ เป็นต้น

๑.๖.๔ แบบบันทึกภาพถ่าย

ในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน ต้องบันทึกหลักฐานทางโบราณคดีเป็นภาพถ่าย มีรายละเอียดดังนี้ ชื่อกองการ ที่ตั้งแหล่ง ชนิดกล้องถ่ายภาพ ชนิดฟิล์ม ฟิล์มม้วนที่ ผู้บันทึกภาพ ลำดับภาพถ่าย ลักษณะภาพถ่าย และตำแหน่งทิศ เป็นต้น ในการปฏิบัติงานครั้งนี้ได้ใช้กล้องดิจิทัล ขนาดความละเอียดไม่ต่ำกว่า 3 ล้านพิกเซล บันทึกภาพตลอดการทำงาน เพื่อประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้งาน และคุณภาพใกล้เคียงกับกล้องปกติ

สัญลักษณ์ และตัวย่อที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล

- ชื่อกองการ : AY' 09 หมายถึง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี ค.ศ.2009 (พ.ศ.๒๕๕๒)
- ชื่อแหล่งโบราณคดี : วัดโปรดสัตว์ หมายถึง โบราณสถานวัดโปรดสัตว์
- ชื่อพื้นที่ขุดแต่ง : GRID N2E4 หมายถึง พื้นที่ขุดแต่งขนาด ๕ x ๕ เมตร ที่อยู่ในตำแหน่ง GRID N2E4 ตามผังรูปแบบ
- วัน เดือน ปี : ๑๑/๐๕/๕๒ หมายถึง วันที่ ๑๑ เดือน พฤษภาคม ปีพุทธศักราช ๒๕๕๒
บางครั้งจะใช้เป็นปีคริสต์ศักราช เช่น 11/05/09 หมายถึง วันที่ 11 เดือน พฤษภาคม คริสต์ศักราช 2009

บทที่ ๒

โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง

๒.๑ สภาพโดยทั่วไปและลักษณะแผนผัง

โบราณสถานวัดโปรดสัตว์ ตั้งอยู่ภายในพื้นที่วัดโปรดสัตว์ซึ่งเป็นวัดที่ยังคงมีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่โดยตลอด ภายในโบราณสถานปรากฏสิ่งก่อสร้างประกอบด้วย เจดีย์ประธาน, พระอุโบสถ, วิหาร ๒ หลัง, เจดีย์ราย จำนวน ๖ องค์, กรอบฐานคั่นไม้มีบันได ๒ ฐาน, กรอบฐานก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยม ๒ ฐาน, แนวกำแพงแก้ว, แนวกำแพงวัด และซุ้มประตูทางเข้า-ออก มีลักษณะแผนผังการวางตำแหน่งเหมือนกับโบราณสถานโดยทั่วไป กล่าวคือ มีเจดีย์ประธานและพระอุโบสถขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ตอนกลางภายในกำแพงวัด วางตัวตามแนวแกนทิศตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ หันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา มีกำแพงแก้วล้อมรอบเจดีย์ประธาน และมีเจดีย์ประจำมุม ๒ องค์ ตั้งอยู่บริเวณมุมด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ของกำแพงแก้ว มีบันไดทางขึ้นเจดีย์ประธานที่ด้านหน้าบริเวณกึ่งกลางฐาน ส่วนพระอุโบสถตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกหน้าเจดีย์ประธาน ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ มีวิหารสร้างใหม่ตั้งอยู่บนฐานวิหารเก่าทางทิศเหนือและใต้ของพระอุโบสถ วางตัวตามแนวแกนทิศตะวันออก-ตะวันตก วิหารเก่าหันหน้ามาทางทิศตะวันออก บริเวณริมกำแพงวัดด้านทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของเจดีย์ราย จำนวน ๖ องค์ โดยตั้งเรียงรายอยู่ทางตอนเหนือ ๔ องค์ ทางตอนใต้ ๒ องค์ ที่บริเวณด้านทิศเหนือและทิศใต้ของเจดีย์ประธาน นอกกำแพงแก้ว ปรากฏเป็นฐานก่ออิฐ มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยม และมีบันไดทางขึ้น-ลง บริเวณด้านทิศตะวันตก จำนวน ๒ ฐาน และที่บริเวณมุมด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ริมกำแพงวัดก็ปรากฏฐานก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมอีกจำนวน ๒ ฐาน

สภาพโดยรวมของโบราณสถานแห่งนี้ ยังคงปรากฏรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ชัดเจน เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาจากทางวัดมาโดยตลอด โดยบางส่วนได้รับการปรับปรุงก่อสร้างขึ้นใหม่ อาทิ เจดีย์ประธาน (ปรากฏการซ่อมผิวปูนฉาบบางส่วน), พระอุโบสถ(สร้างขึ้นใหม่ปี พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๘๔), วิหาร ๒ หลัง (สร้างขึ้นใหม่ทับฐานวิหารเดิม), แนวกำแพงวัด และซุ้มประตูบางส่วน (ซ่อมผิวปูนฉาบใหม่ ยกเว้นบริเวณด้านทิศตะวันออก และทิศใต้บางส่วน ทำให้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในส่วนของพระอุโบสถ และวิหารที่ถูกสร้างขึ้นใหม่แทนที่ของเดิม

๒.๒ ลักษณะโบราณสถานหลังการขุดแต่ง

การดำเนินงานทางโบราณคดีครั้งนี้ ได้ทำการขุดแต่งบริเวณวิหาร ๒ หลัง, เจดีย์ราย ๖ องค์ และฐานก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมจำนวน ๔ ฐาน มีรายละเอียดสภาพภายหลังการขุดแต่ง ดังนี้

๒.๒.๑ โบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร

มีลักษณะแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมเกือบจัตุรัส ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๑๓.๕๐ x ๑๓.๕๐ เมตร คงเหลือสภาพความสูง ๑.๒๐ เมตร ตั้งอยู่ในแนวแกนทิศตะวันออกเฉียงใต้ – ตะวันตกเฉียงเหนือ ทางด้านใต้ของพระอุโบสถ หันหน้าออกทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ คงเหลือสภาพเฉพาะส่วนฐานค่อนข้างดี มีบันไดทางขึ้น – ลง อยู่ทางด้านหน้าสองข้าง นอกจากนี้ยังพบว่ามีการปูพื้นด้วยกระเบื้องแผ่นเรียบ อีกด้วย (แผนผังที่ ๕, ๑๐)

ภาพที่ ๒๗ วิหาร หมายเลข ๕

๒.๒.๒ โบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร

มีลักษณะแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๑๓.๓๐ x ๑๔.๐๐ เมตร คงเหลือสภาพความสูงประมาณ ๑.๒๐ เมตร ตั้งอยู่ในแนวแกนทิศตะวันออกเฉียงใต้ – ตะวันตกเฉียงเหนือ ทางด้านเหนือของพระอุโบสถ หันหน้าออกทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ คงเหลือสภาพเฉพาะส่วนฐานค่อนข้างดี (แผนผังที่ ๑๑, ๑๒)

ภาพที่ ๒๘ วิหาร หมายเลข ๖

๒.๒.๓ โบราณสถานหมายเลข ๗.๓ เจดีย์ราย

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมมุมตัด ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนชุดฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น ชั้นล่างสุดมีสภาพพังทลายมาก ผิวปูนฉาบและผนังก่ออิฐเว้าแหว่งไป ตั้งแต่ชั้นที่สองขึ้นไปยังคงเหลือสภาพผิวปูนฉาบอยู่ ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังหักหายไป(แผนผังที่ ๑๓)

ภาพที่ ๒๕ เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๓

๒.๒.๔ โบราณสถานหมายเลข ๗.๔ เจดีย์ราย

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมมุมตัด ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนชุดฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น ส่วนฐานล่างสุดและฐานสิงห์ชั้นล่างมีสภาพพังทลายมาก ผิวปูนฉาบและผนังก่ออิฐเว้าแหว่งไป ตั้งแต่ชั้นที่สองขึ้นไปยังคงเหลือสภาพผิวปูนฉาบอยู่ ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังหักหายไป(แผนผังที่ ๑๔)

ภาพที่ ๓๐ เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๔

๒.๒.๕ โบราณสถานหมายเลข ๗.๕ เจดีย์ราย

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมมุมตัด ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น ส่วนฐานล่างสุดและฐานสิงห์ชั้นล่างมีสภาพพังทลายมาก ไม่เหลือสภาพผิวปูนฉาบและผนังก่ออิฐบางส่วนหลุดหายไป ตั้งแต่ชั้นที่สองขึ้นไป ยังคงเหลือสภาพผิวปูนฉาบอยู่ ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลมหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังหักหายไป(แผนผังที่ ๑๕)

ภาพที่ ๓๑ เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๕

๒.๒.๖ โบราณสถานหมายเลข ๗.๖ เจดีย์ราย

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยม ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนซุ้มฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสองชั้น ส่วนฐานล่างสุดและฐานสิงห์ชั้นล่างมีสภาพพังทลายมาก ไม่เหลือสภาพผิวปูนฉาบและผนังก่ออิฐบางส่วนหลุดหายไป ตั้งแต่ชั้นที่สองขึ้นไปยังคงเหลือสภาพผิวปูนฉาบอยู่ ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังหักหายไป(แผนผังที่ ๑๖)

ภาพที่ ๑๒ เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๖

๒.๒.๗ โบราณสถานหมายเลข ๗.๗ เจดีย์ราย

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยม ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนซุ้มฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น ส่วนฐานล่างสุดและฐานสิงห์ชั้นล่างด้านทิศเหนือถูกเจาะเป็นโพรง ภายในปรากฏโคลนพระพุทธรูปปางมารวิชัย ส่วนบริเวณพระเพลา ตั้งแต่ชั้นที่สองขึ้นไปยังคงเหลือสภาพผิวปูนฉาบอยู่ ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ซึ่งถูกเจาะเป็นโพรง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆัง ประกอบด้วยบัลลังก์และบัวกลุ่มเถาเจ็ดชั้น และปลียอด(แผนผังที่ ๑๗)

ภาพที่ ๓๓ เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๓

๒.๒.๘ โบราณสถานหมายเลข ๗.๘ เจดีย์ราย

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยม ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสองชั้น ยังคงเหลือสภาพผิวปูนฉาบอยู่ทั้งหมด ถัดขึ้นไปเป็นบัวกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆัง ประกอบด้วยบัลลังก์และบัวกลุ่มเดาห้าชั้น ยอดหักหายไป (แผนผังที่ ๑๘)

ภาพที่ ๓๔ เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๘

๒.๒.๙ โบราณสถานหมายเลข ๑๗ แนวฐานก่ออิฐ รูปสี่เหลี่ยม

มีลักษณะแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๖ x ๖ เมตร สูงเท่าที่เหลืออยู่ประมาณ ๑.๕๐ เมตร วางตัวตามแนวแกนทิศตะวันออกเฉียงใต้ – ตะวันตกเฉียงเหนือ หันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีบันไดทางขึ้น-ลง ตอนกลางด้านหน้า ขึ้นออกมาจากแนวฐานด้านสกัด ส่วนฐานก่ออิฐฉาบปูนทำเป็นชุกฐานบัว ถัดขึ้นไปมีลักษณะเป็นราวระเบียง มีพื้นที่สามารถเดินได้รอบตอนกลางของราวระเบียงทำเป็นช่องรูปซุ้ม โค้งขนาดเล็กเป็นระยะ ตลอดแนวราวระเบียง ตรงกลางของฐานดังกล่าวมีกรอบแนวก่ออิฐฉาบปูน มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสตั้งซ้อนอยู่ ภายในมีดินโพธิ์ขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังพบหลักฐานแนวก่ออิฐบริเวณด้านข้างบันได ขนาดกว้าง ๐.๕๐ เมตร ยาว ๒.๓๐ เมตร ไม่สามารถระบุโยชน์ใช้สอยชัดเจน สันนิษฐานว่าคงเป็นกรอบที่สร้างขึ้นสำหรับปลูกต้นไม้(แผนผังที่ ๕)

ภาพที่ ๑๕ กรอบฐานต้นไม้ หมายเลข ๑๗

๒.๒.๑๐ โบราณสถานหมายเลข ๑๘ แนวฐานก่ออิฐ รูปสี่เหลี่ยม

มีลักษณะแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๖ x ๖ เมตร สูงเท่าที่เหลืออยู่ประมาณ ๐.๘๐ เมตร (ส่วนที่เป็นชุกฐานบัว) วางตัวตามแนวแกนทิศตะวันออกเฉียงใต้ - ตะวันตกเฉียงเหนือ หันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีบันไดทางเข้าตอนกลางด้านหน้า ขึ้นออกมาจากแนวฐานด้านสกัด ลักษณะน่าจะเหมือนกันกับโบราณสถานหมายเลข ๑๗ แต่ชำรุดทรุดโทรมกว่ากันมาก ส่วนฐานก่ออิฐทำเป็นชุกฐานบัวไม่เหลือสภาพผิวปูนฉาบ ถัดขึ้นไปน่าจะมีลักษณะเป็นราวระเบียงแต่พังทลายไปหมด ตรงกลางของฐานดังกล่าวมีกรอบแนวก่ออิฐฉาบปูน มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสตั้งซ้อนอยู่ ภายในมีดินกร่างขนาดใหญ่ ไม่สามารถระบุโยชน์ใช้สอยชัดเจน สันนิษฐานว่าคงเป็นกรอบที่สร้างขึ้นสำหรับปลูกต้นไม้(แผนผังที่ ๖)

ภาพที่ ๓๖ กรอบฐานต้นไม้ หมายเลข ๑๘

๒.๒.๑๑ โบราณสถานหมายเลข ๑๘ แนวฐานก่ออิฐ รูปสี่เหลี่ยม

มีลักษณะแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๕ x ๕ เมตร สูงเท่าที่เหลืออยู่ประมาณ ๐.๗๐ เมตร ไม่สามารถระบุโยชน์ใช้สอยชัดเจน สันนิษฐานว่าคงเป็นกรอบที่ทำขึ้นสำหรับปลูกต้นไม้(แผนผังที่ ๗)

ภาพที่ ๓๗ กรอบฐานต้นไม้ หมายเลข ๑๘

๒.๒.๑๒ โบราณสถานหมายเลข ๒๐ แนวฐานก่ออิฐ รูปสี่เหลี่ยม

มีลักษณะแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๖ x ๖ เมตร สูงเท่าที่เหลืออยู่ประมาณ ๐.๗๐ เมตร ไม่สามารถระบุโยชน์ใช้สอยชัดเจน สันนิษฐานว่าคงเป็นกรอบที่ทำขึ้นสำหรับปลูกต้นไม้(แผนผังที่ ๘)

ภาพที่ ๓๘ กรอบฐานดินไม้ หมายเลข ๒๐

๒.๓ ข้อมูลโบราณสถานที่ได้จากการขุดตรวจ

ได้กำหนดหลุมขุดตรวจเพื่อตรวจสอบส่วนฐานรากของสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ บริเวณซุ้มประตูของกำแพงวัด ช่องประตูของกำแพงแก้ว และที่บริเวณบันไดทางขึ้น-ลง เจดีย์ประธาน จำนวนทั้งสิ้น ๓ หลุม (ไม่รวมหลุมขุดตรวจเพื่องานขุดแต่ง) สามารถสรุปหลักฐานข้อมูล ดังนี้

๒.๓.๑ โบราณสถานหมายเลข ๑ เจดีย์ประธาน

จากการขุดตรวจที่บริเวณด้านทิศใต้ติดกับบันไดทางขึ้น-ลง พบหลักฐานพื้นปูกระเบื้อง มีสภาพแตกหัก มีความลึกประมาณ ๐.๓๐ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นพื้นใช้งานเดิมของโบราณสถาน

ภาพที่ ๓๙ หลุมขุดตรวจที่ ๓

๒.๓.๑ โบราณสถานหมายเลข ๒ แนวกำแพงแก้ว

ปรากฏแนวกำแพงแก้วก่อด้วยอิฐ มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓๒ x ๓๒ เมตร ล้อมรอบเจดีย์ประธาน บริเวณกึ่งกลางของแนวกำแพงแก้วในแต่ละด้าน จะทำเป็นประตูทางเข้า – ออก ขนาดกว้างประมาณ ๒ เมตร ผนังด้านในก่ออิฐเรียบตรง ส่วนผนังด้านนอกทำเป็นฐานบัว ประกอบด้วย ส่วนฐานหน้ากระดาน และบัวคว่ำ สูงรวมกันประมาณ ๔๐-๕๐ เซนติเมตร ถัดขึ้นไปประมาณ ๑๐ เซนติเมตร มีเส้นลวดประดับผนังกำแพงหนึ่งเส้น แนวกำแพงแก้วบางส่วนถูกซ่อมแซมขึ้นใหม่ จากการขุดตรวจบริเวณด้านใน พบลักษณะของพื้นปูกระเบื้องเช่นเดียวกัน มีความลึกจากผิวดินปัจจุบันประมาณ ๐.๓๐ เมตร

ภาพที่ ๔๐ หลุมขุดตรวจที่ ๔.๑ และ ๔.๒

๒.๓.๒ โบราณสถานหมายเลข ๔ แนวกำแพงวัด

ปรากฏแนวกำแพงแก้วก่อด้วยอิฐฉาบปูน มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๖๕ x ๑๑๕ เมตร ล้อมรอบสิ่งก่อสร้างทั้งหมด บริเวณกึ่งกลางของแนวกำแพงแก้วด้านทิศตะวันออกและตะวันตก จะทำเป็นประตูทางเข้า – ออก ขนาดกว้างประมาณ ๑.๕๐ – ๑.๘๐ เมตร ส่วนแนวกำแพงด้านทิศเหนือและใต้ จะมีประตูทางเข้า – ออก ด้านละ ๒ ประตู ในตำแหน่งตรงกัน โดยจะตั้งอยู่ใกล้มุม และทำเป็นซุ้มภายใน โค้งแหลม ผนังทั้งด้านในและด้านนอกก่ออิฐเป็นฐานบัว ประกอบด้วย ส่วนฐานหน้ากระดาน และบัวคว่ำ สูงรวมกันประมาณ ๔๐-๕๐ เซนติเมตร ถัดขึ้นไปก่ออิฐเรียบตรงเป็นแนวกำแพง ส่วนใหญ่ถูกซ่อมแซมขึ้นใหม่ ได้แก่ ซุ้มประตูและแนวกำแพงวัดด้านทิศเหนือ ด้านทิศตะวันตก ด้านทิศใต้บางส่วน และแนวกำแพงวัดด้านทิศตะวันออกบางส่วน คงเหลือเพียงซุ้มประตูทางเข้าด้านทิศตะวันออก ที่ยังคงสภาพรูปแบบทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิม มีลักษณะเป็นช่องประตูขนาดกว้าง ๑.๘๐ เมตร ได้ขุดตรวจบริเวณซุ้มประตูโดยกำหนดหลุมขุดตรวจขนาด ๒ x ๖ x ๐.๕ เมตร จำนวน ๖ หลุม ได้แก่ TP.5, 6, 7, 8.1, 8.2 และ 9

ภาพที่ ๔๑ แนวกำแพงด้านทิศตะวันออก (สภาพดั้งเดิม)

ภาพที่ ๔๒ แนวกำแพงด้านทิศตะวันตก (สภาพปัจจุบัน)

ภาพที่ ๔๓ ซุ้มประตูด้านทิศเหนือ ฟากตะวันตก

ภาพที่ ๔๔ ซุ้มประตูด้านทิศตะวันออก

ภาพที่ ๔๕ ฐานของซุ้มประตูที่บูรณะแล้ว

ภาพที่ ๔๖ ฐานของซุ้มประตูที่ยังไม่ได้บูรณะ

บทที่ ๓

การขุดค้น ขุดตรวจทางโบราณคดี

การขุดค้นทางโบราณคดีภายในบริเวณพื้นที่ของโบราณสถานวัดโปรดสัตว์นั้น เป็นการขุดค้นเพื่อศึกษาถึงพัฒนาการในการใช้พื้นที่ของมนุษย์ในอดีต โดยนำหลักฐานที่พบในหลุมขุดค้นทั้งโบราณวัตถุและร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ มาศึกษาวิเคราะห์ตีความเพื่ออธิบายความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน โดยกำหนดหลุมขุดค้นขนาด ๓ x ๓ เมตร จำนวน ๒ หลุม อยู่บริเวณด้านนอกกำแพงวัดใกล้กับช่องประตูทางเข้า-ออก ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้และอยู่ในกำแพงวัดบริเวณด้านหน้าพระอุโบสถ

ส่วนการขุดตรวจทางโบราณคดีเป็นการศึกษาลักษณะทางกายภาพของสิ่งก่อสร้างและการใช้งานของโบราณสถานเป็นสำคัญ ซึ่งในการดำเนินงานครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีการขุดหลุมขุดตรวจ จำนวนทั้งสิ้น ๑๑ หลุม แบ่งออกเป็น ๔ พื้นที่ ได้แก่

๑. หลุมขุดตรวจบริเวณวิหาร หมายเลข ๕ และ ๖ จำนวน ๒ หลุม (TP.1, 2)
 ๒. หลุมขุดตรวจบริเวณเจดีย์ประธาน จำนวน ๑ หลุม (TP.3)
 ๓. หลุมขุดตรวจบริเวณช่องประตูกำแพงแก้ว จำนวน ๒ หลุม (TP.4.1, 4.2)
 ๔. หลุมขุดตรวจบริเวณซุ้มประตูกำแพงวัด จำนวน ๖ หลุม (TP.5, 6, 7, 8.1, 8.2 และ 9)
- โดยมีรายละเอียดผลสรุปการดำเนินงาน ดังนี้

๓.๑ หลุมขุดค้น PIT 1

๓.๑.๑ ตำแหน่งที่ตั้ง

ตำแหน่งของหลุมขุดค้น PIT 1 ตั้งอยู่ภายในกำแพงวัด บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถที่สร้างขึ้นใหม่ สภาพก่อนการขุดค้นมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบมีหญ้าปกคลุมขึ้นปกคลุมผิวดิน

๓.๑.๒ การดำเนินงานทางโบราณคดี

ทำการวางผังหลุมขุดค้น PIT 1 ตามแนวแกนทิศเหนือ - ใต้ ตะวันออก - ตะวันตก (โดยใช้เข็มทิศ) จากนั้นจึงตอกหมุดขึงเชือกเพื่อวางผังหลุม มีขนาดความกว้าง - ยาว ๓ x ๓ เมตร จากนั้นจึงกำหนดระดับสมมุติ (Datum Point) อยู่ที่บริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหลุมขุดค้น (ห่างจากผนังหลุมออกมาประมาณ ๐.๓๐ เมตร) โดยตอกหมุดและกำหนดให้อยู่สูงจากระดับผิวดินปัจจุบันประมาณ ๒๐ เซนติเมตร (ต่ำกว่า BM 0.00 อยู่ - 0.55 เซนติเมตร) และกำหนดให้เป็นเส้นระดับสมมุติ (Datum Line) 0 cm.dt. สำหรับควบคุมระดับความลึกในการขุดค้น ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับชั้นดินสมมุติ (Level) ระดับละ ๑๐ เซนติเมตร โดยแบ่งพื้นที่ในหลุมขุดค้นออกเป็น ๔ ส่วน (Quadrant) เรียกชื่อตามแนวทิศคือ NEQ, NWQ, SEQ และ SWQ บันทึกและเก็บหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นแยกตามส่วนนี้ ขุดค้นลึกลงไปจนกระทั่งถึงชั้นดินที่ไม่ปรากฏร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ (Sterile)

๓.๑.๓ ระดับชั้นดินสมมติ

ระดับ surface - ๕๐ cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาลดำ จับตัวเป็นก้อนขนาดเล็ก มีรากวัชพืชปะปนในเนื้อดิน ยังเป็นชั้นดินถมปรับพื้นที่ ไม่พบโบราณวัตถุ

ระดับชั้นดินสมมติที่ 1 : 50 - 60 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนแข็งปนทรายสีน้ำตาลเทา มีความเหนียวเนื่องจากความชื้น พบเศษอิฐหักปะปนในเนื้อดิน ไม่พบโบราณวัตถุ

ระดับชั้นดินสมมติที่ 2 : 60 - 70 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินซุยเดียวกับชั้นดินสมมติที่ 1 พบเศษอิฐหักปะปนในเนื้อดิน ไม่พบโบราณวัตถุ

ระดับชั้นดินสมมติที่ 3 : 70 - 80 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนแข็งสีน้ำตาลเทา มีรากวัชพืชปะปนในเนื้อดิน พบเศษอิฐหักปะปนในเนื้อดินในปริมาณที่ลดลง ไม่พบโบราณวัตถุ

ระดับชั้นดินสมมติที่ 4 : 80 - 90 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา จับตัวแน่น ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 5 : 90 - 100 cm. ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา จับตัวแน่น ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 6 : 100 - 110 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา จับตัวแน่น ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 7 : 110 - 120 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา จับตัวแน่น ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 8 : 130 - 140 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา จับตัวแน่น พบเศษภาชนะดินเผาเนื้อดินตกแต่งผิวด้วยการกดประทับ

ระดับชั้นดินสมมติที่ 9 : 140 - 150 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา จับตัวแน่น ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 10 : 160 - 180 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 11 : 180 - 200 cm. ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายสีน้ำตาลเทา ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 12 : 200 - 220 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา อัดตัวแน่น ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 13 : 220 - 250 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทรายสีน้ำตาลอมเหลือง อัดตัวแน่น ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

๓.๑.๔ ชั้นทับถมทางโบราณคดี

สามารถแบ่งชั้นทับถมทางโบราณคดีได้ ๖ ชั้น และชั้นดินแทรก ๒ ชั้น (ภาพลายเส้นที่ ๑)

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ I (ชั้นดินที่ ๖) เป็นชั้นดินธรรมชาติ (Sterile) ที่ไม่พบร่องรอยการทำกิจกรรมของมนุษย์ ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวปนทราย มีจุดประสีส้มแดงในเนื้อดินหนาแน่น เนื้อดินมีสีน้ำตาลอมเหลือง วัดค่าสีดินได้ 10 YR 4/6 dark yellowish brown

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ II (ชั้นดินที่ 5) เป็นชั้นดินที่อยู่ต่อขึ้นมาจากชั้นดินที่ I เนื้อดินมีลักษณะเป็นดินเหนียว ดินมีสีน้ำตาลปนเทาดำ มีความหนาของชั้นดินประมาณ ๓๐ - ๔๐ เซนติเมตร วัดค่าสีดินได้ 10 YR 4/2 dark grayish brown

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ III (ชั้นดินที่ 4) เป็นชั้นทับถมที่อยู่ต่อขึ้นมาจากชั้นดินที่ II ลักษณะเนื้อดินเป็นดินปนทราย เนื้อดินมีสีน้ำตาลอมเหลือง มีวัชพืชปะปนในดิน มีความหนาของชั้นทับถมประมาณ ๒๐ - ๔๐ เซนติเมตร 10 YR 4/6 dark yellowish brown

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ IV (ชั้นดินที่ 3) เป็นชั้นดินที่อยู่ต่อขึ้นมาจากชั้นดินที่ III ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวสีเทา พบเศษอิฐหัก และวัชพืชปะปนในดิน รวมทั้งโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผา มีความหนาของชั้นดินประมาณ ๑๐๐ เซนติเมตร วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 6/1 gray วัดค่าสีดินขณะเปียกได้ 10 YR 4/1 dark gary

ชั้นดินแทรก 3a ที่บริเวณผนังชั้นดินด้านทิศเหนือมีการแทรกตัวของชั้นทราย จึงจัดให้เป็นชั้นดินแทรก

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ V (ชั้นดินที่ 2) เป็นชั้นดินที่อยู่ต่อขึ้นมาจากชั้นดินที่ IV ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวสีเทา พบเศษอิฐหัก และวัชพืชปะปนในดิน รวมทั้งโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผา มีความหนาของชั้นดินประมาณ ๒๐ - ๔๐ เซนติเมตร วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ 10 YR 6/1 gray วัดค่าสีดินขณะเปียกได้ 10 YR 4/1 dark gary

ชั้นดินแทรก 2a ที่บริเวณผนังชั้นดินด้านทิศเหนือมีการแทรกตัวของชั้นทราย จึงจัดให้เป็นชั้นดินแทรก

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ VI (ชั้นดินที่ 1) เป็นชั้นดินที่อยู่ต่อขึ้นมาจากชั้นดินที่ V ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวสีเทาดำ มีรากวัชพืชปะปนในดิน มีความหนาของชั้นดินประมาณ ๒๐ เซนติเมตร วัดค่าสีดินได้ 10 YR 3/2 very dark grayish brown

ภาพที่ ๔๗ PIT 1 ผนังชั้นดินด้านทิศเหนือ

ภาพที่ ๔๘ PIT 1 ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันออก

ภาพที่ ๔๙ PIT 1 ผนังชั้นดินด้านทิศใต้

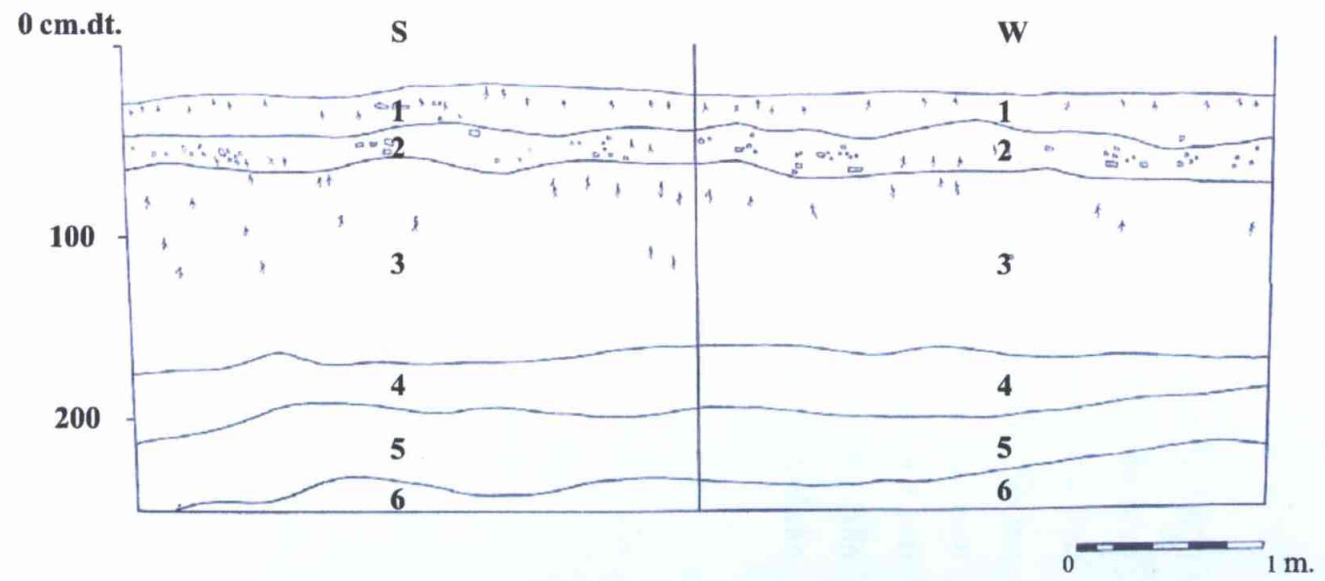
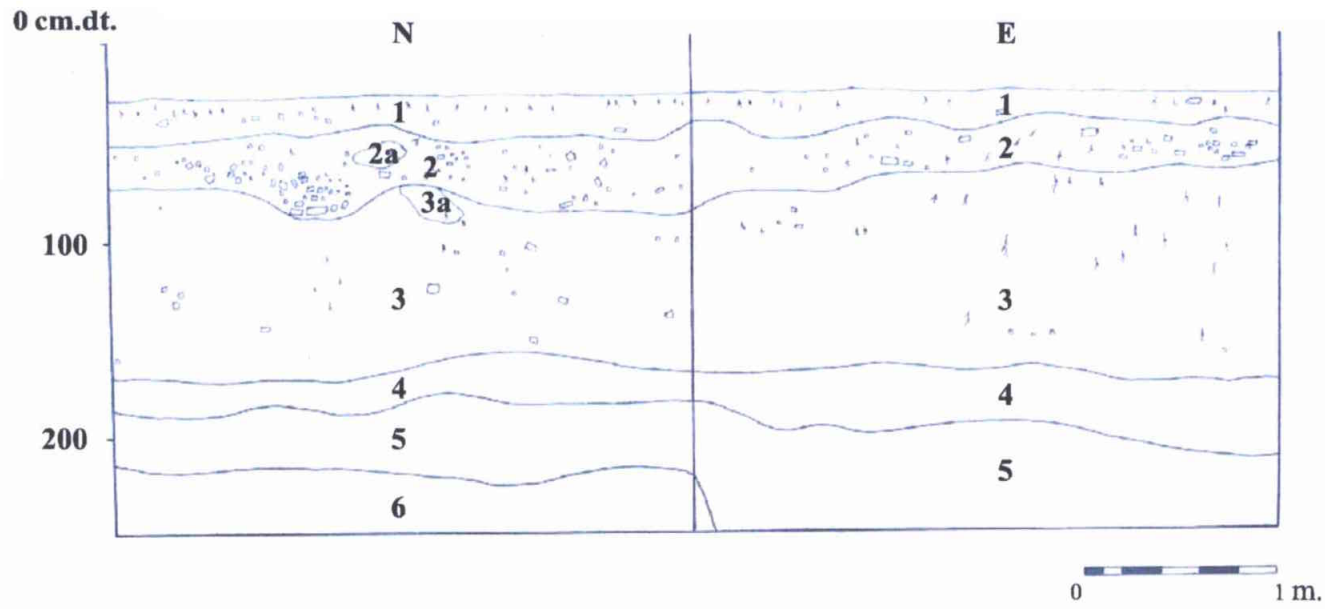

ภาพที่ ๕๐ PIT 1 ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันตก

๓.๑.๕ สรุปผลการขุดค้น

พื้นที่ในบริเวณนี้ไม่พบแนวโบราณสถานหรือสิ่งก่อสร้างใดๆปรากฏอยู่ พบเพียงร่องรอยหลักฐานการใช้พื้นที่ ภายในชั้นดินทับถมพบหลักฐานโบราณวัตถุจำนวนน้อย ยกเว้นชั้นทับถมการพังทลายในตอนบนของหลุม พบเศษอิฐหักกากปูนปะปนอยู่ในเนื้อดิน สามารถแบ่งชั้นทับถมทางโบราณคดีหลักได้จำนวน ๖ ชั้นทับถม โดยชั้นทับถมที่แสดงลักษณะการใช้งานกิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่มีเพียง ๒ ชั้น ได้แก่

๑. ชั้นทับถมของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและใช้ประโยชน์โบราณสถาน
๒. ชั้นดินที่เกิดจากการถมปรับพื้นที่ จนกลายเป็นพื้นผิวใช้งานของวัดในสมัยปัจจุบัน

ภาพลายเส้นที่ ๑ ผังชั้นดินหลุมขุดค้นที่ ๑

๓.๒ หลุมขุดค้น PIT 2

๓.๒.๑ ตำแหน่งที่ตั้ง

ตำแหน่งของหลุมขุดค้น PIT 2 ตั้งอยู่นอกกำแพงวัด บริเวณใกล้กับช่องประตูทางเข้า-ออกด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพระอุโบสถ สภาพก่อนการขุดค้น ปรากฏเป็นพื้นที่ราบมีเศษหินคลุกและวัชพืชปกคลุมเล็กน้อย

๓.๒.๒ การดำเนินงานทางโบราณคดี

ทำการวางผังหลุมขุดค้น PIT 2 ตามแนวแกนทิศเหนือ - ใต้ ตะวันออก - ตะวันตก (โดยใช้เข็มทิศ) จากนั้นจึงตอกหมุดขึงเชือกเพื่อวางผังหลุม มีขนาดความกว้าง - ยาว ๓ x ๓ เมตร จากนั้นจึงกำหนดระดับสมมุติ (Datum Point) อยู่ที่บริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหลุมขุดค้น (ห่างจากผนังหลุมออกมาประมาณ ๐.๓๐ เมตร) โดยตอกหมุดและกำหนดให้อยู่สูงจากระดับผิวดินปัจจุบัน ๒๐ เซนติเมตร (ต่ำกว่า BM 0.00 อยู่ - 0.60 เซนติเมตร) และกำหนดให้เป็นเส้นระดับสมมุติ (Datum Line) 0 cm.dt. สำหรับควบคุมระดับความลึกในการขุดค้น ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับชั้นดินสมมุติ (Level) ระดับละ ๑๐ เซนติเมตร โดยแบ่งพื้นที่ในหลุมขุดค้นออกเป็น ๔ ส่วน (Quadrant) เรียกชื่อตามแนวทิศคือ NEQ, NWQ, SEQ และ SWQ บันทึกและเก็บหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นแยกตามส่วนนี้ ขุดค้นลึกลงไปจนกระทั่งถึงชั้นดินที่ไม่ปรากฏร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ (Sterile)

๓.๒.๓ ระดับชั้นดินสมมุติ

ระดับ surface - ๖๐ cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาลดำ มีรากวัชพืชปะปนในเนื้อดิน ยังเป็นชั้นดินถมปรับพื้นที่ ไม่พบโบราณวัตถุ

ระดับชั้นดินสมมุติที่ 1 : 60 - 70 cm.dt ดินยังคงมีลักษณะเป็นดินร่วนแข็งปนทรายสีน้ำตาลเทา มีความเหนียวเนื่องจากความชื้น พบเศษอิฐหักปะปนในเนื้อดิน ไม่พบโบราณวัตถุ

ระดับชั้นดินสมมุติที่ 2 : 70 - 80 cm.dt ดินยังคงมีลักษณะเป็นดินซุยเดียวกับชั้นดินสมมุติที่ 1 พบเศษอิฐหักกากปูนปะปนในเนื้อดิน พบเศษภาชนะดินเผาเล็กน้อย

ระดับชั้นดินสมมุติที่ 3 : 80 - 90 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนแข็งสีน้ำตาลเทา มีรากวัชพืชปะปนในเนื้อดิน พบเศษอิฐหักปะปนในเนื้อดินในปริมาณที่ลดลง พบเศษภาชนะดินเผาเล็กน้อย

ระดับชั้นดินสมมุติที่ 4 : 90 - 100 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมุติที่ 5 : 100 - 110 cm. ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา พบเศษอิฐหักปะปนในเนื้อดินในปริมาณที่ลดลง พบเศษภาชนะดินเผาเล็กน้อย

ระดับชั้นดินสมมุติที่ 6 : 110 - 120 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมุติที่ 7 : 120 - 140 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา ไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 8 : 140 - 160 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา ไม่พบ
โบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 9 : 160 - 180 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา ไม่พบ
โบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

ระดับชั้นดินสมมติที่ 10 : 180 - 200 cm.dt ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลเทา ไม่พบ
โบราณวัตถุใด ๆ ในชั้นนี้

๓.๒.๔ ชั้นทับถมทางโบราณคดี

สามารถแบ่งชั้นทับถมทางโบราณคดีได้ ๔ ชั้น ชั้นดินแทรก ๒ ชั้น (ภาพลายเส้นที่ ๒) ดังนี้

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ I (ชั้นดินที่ 4) เป็นชั้นดินธรรมชาติ (Sterile) ที่ไม่พบร่องรอยการทำ
กิจกรรมของมนุษย์ ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวปนทราย เนื้อดินมีสีน้ำตาลอมเหลือง วัดค่าสีดินได้ 10
YR 4/6 dark yellowish brown

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ II (ชั้นดินที่ 3) เป็นชั้นดินที่อยู่ต่อขึ้นมาจากชั้นดินที่ 4 เนื้อดินมี
ลักษณะเป็นดินเหนียว ดินมีสีน้ำตาลปนเทา อัดตัวแน่น มีความหนาของชั้นดินประมาณ ๔๐ เซนติเมตร
วัดค่าสีดินได้ 10 YR 5/2 grayish brown

ชั้นดินแทรก 3a เป็นชั้นดินปนทรายสีน้ำตาลอมเหลือง มีความหนาที่สุดประมาณ ๕๐
เซนติเมตร

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ III (ชั้นดินที่ 2) เป็นชั้นดินที่อยู่ต่อขึ้นมาจากชั้นดินที่ 3 เนื้อดินมี
ลักษณะเป็นดินร่วนเหนียว ดินมีสีน้ำตาล มีเศษอิฐหักกากปูน และรากวัชพืชปะปน ในเนื้อดิน มีความ
หนาของชั้นดินประมาณ ๑๒๐ เซนติเมตร วัดค่าสีดินได้ 10 YR 5/3 brown

ชั้นดินแทรก 2a เป็นชั้นดินเหนียวสีน้ำตาลอมเหลือง มีความหนาประมาณ ๒๐ เซนติเมตร

ชั้นทับถมทางโบราณคดีที่ IV (ชั้นดินที่ 1) เป็นชั้นดินที่อยู่ต่อขึ้นมาจากชั้นดินที่ 2 ในชั้นดินนี้
เป็นชั้นดินทับถมในสมัยปัจจุบัน ลักษณะการทับถมของดินมีลักษณะถูกรบกวนที่เกิดจากการทำ
กิจกรรมของมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลปนเทา ดำ พบเศษอิฐหัก
กากปูน และวัชพืชปะปนในดิน มีความหนาของชั้นดินประมาณ ๔๐ เซนติเมตร วัดค่าสีดินได้ 10 YR
3/2 very dark grayish brown

ภาพที่ ๕๑ PIT 2 ผังชั้นดินด้านทิศเหนือ

ภาพที่ ๕๒ PIT 2 ผังชั้นดินด้านทิศตะวันออก

ภาพที่ ๕๓ PIT 2 ผังชั้นดินด้านทิศใต้

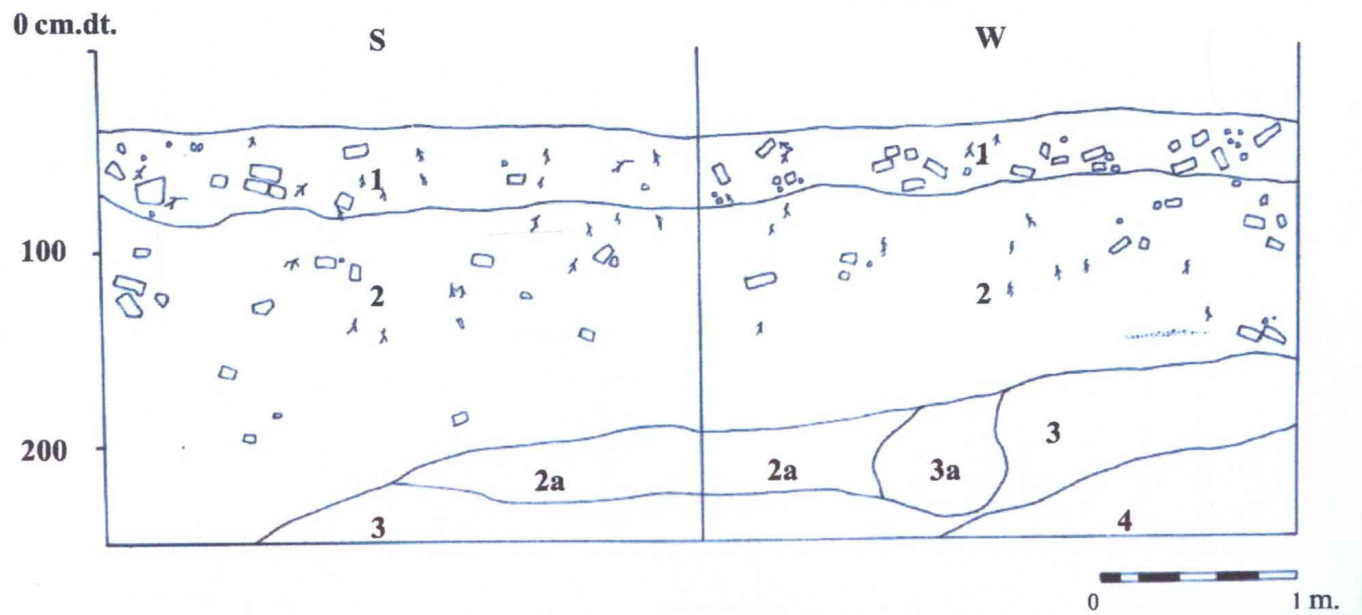
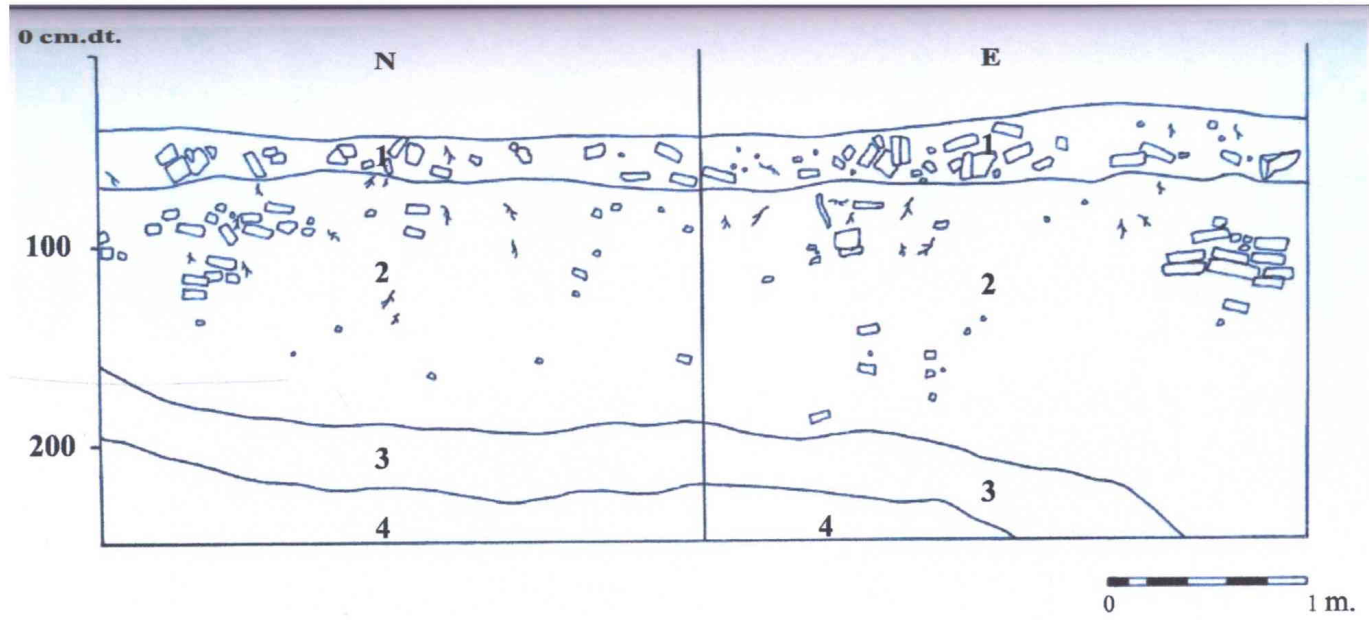
ภาพที่ ๕๔ PIT 2 ผังชั้นดินด้านทิศตะวันตก

๓.๒.๕ สรุปผลการขุดค้น

พื้นที่ในบริเวณนี้ไม่พบแนวโบราณสถานหรือสิ่งก่อสร้างใดๆปรากฏอยู่ พบเพียงร่องรอยหลักฐานการใช้พื้นที่ ภายในชั้นดินทับถมพบหลักฐาน โบราณวัตถุจำนวนน้อย ยกเว้นชั้นทับถมการพังทลายในตอนบนของหลุม พบเศษอิฐหักกากปูนปะปนอยู่ในเนื้อดิน สามารถแบ่งชั้นทับถมทางโบราณคดีหลักได้จำนวน ๔ ชั้นทับถม โดยชั้นทับถมที่แสดงลักษณะการใช้งานกิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่มีเพียง ๒ ชั้น ได้แก่

๑. ชั้นทับถมของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและใช้ประโยชน์โบราณสถาน
๒. ชั้นดินที่เกิดจากการถมปรับพื้นที่ จนกลายเป็นพื้นผิวใช้งานของวัดในสมัยปัจจุบัน

อธิบดีกรมศิลปากร
จากกรมศิลปากร

ภาพลายเส้นที่ ๒ ผังชั้นดินหลุมขุดค้นที่ ๒

๓.๓ หลุมขุดตรวจ TP. 1

ภาพที่ ๕๕ หลุมขุดตรวจ TP.1

๓.๔ หลุมขุดตรวจ TP. 2

ภาพที่ ๕๖ หลุมขุดตรวจ TP.2

หลุมขุดตรวจ TP.1 ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศเหนือของวิหาร หมายเลข ๖ วางตัวตั้งฉากกับด้านข้างของวิหาร กำหนดให้มีขนาดความกว้าง-ยาว ประมาณ ๑.๕ x ๖.๕ เมตร ใช้วิธีการขุดลอกดินตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นใช้งานเดิมแต่ละสมัย) โดยขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่างสุด ภายหลังการขุดตรวจปรากฏหลักฐานแนวก่ออิฐและพื้นใช้งาน ซึ่งจะได้ใช้เป็นแนวทางในการขุดแต่งต่อไป (ภาพลายเส้นที่ ๓)

หลุมขุดตรวจ TP.2 ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศใต้ของวิหาร หมายเลข ๕ วางตัวตั้งฉากกับด้านข้างของวิหาร กำหนดให้มีขนาดความกว้าง-ยาว ๑.๕ x ๔.๖ เมตร ใช้วิธีการขุดลอกดินตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นใช้งานเดิมแต่ละสมัย) ขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่างสุด ภายหลังการขุดตรวจปรากฏหลักฐานแนวก่ออิฐและพื้นใช้งาน ซึ่งจะได้ใช้เป็นแนวทางในการขุดแต่งต่อไป (ภาพลายเส้นที่ ๔)

๓.๕ หลุมขุดตรวจ TP. 3

ภาพที่ ๕๑ หลุมขุดตรวจ TP.3

หลุมขุดตรวจ TP.3 ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าเจดีย์ประธาน บริเวณพื้นที่ราบทางด้านทิศใต้ของบันไดทางขึ้น-ลง ลานประทักษิณ กำหนดให้มีขนาดความกว้าง – ยาว ๑.๕ x ๘ เมตร ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นใช้งานเดิมแต่ละสมัย) ขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่างสุด ภายหลังจากขุดตรวจพบหลักฐานพื้นปูกระเบื้อง(?) ซึ่งมีระดับความลึกจากผิวดินปัจจุบันประมาณ ๓๐ เซนติเมตร มีสภาพแตกหักและพังทลายสูง แต่สามารถอ้างอิงได้กับหลักฐานที่พบใน TP.4.2 (ภาพถ่ายเส้นที่ ๕)

๓.๖ หลุมขุดตรวจ TP. 4

หลุมขุดตรวจ TP.4 ตั้งอยู่บริเวณช่องประตูทางเข้า-ออก ด้านทิศตะวันออก ของกำแพงแก้ว ด้านหลังเจดีย์ประธาน บริเวณพื้นที่ทั้งด้านในและด้านนอก โดยพื้นที่ด้านนอกกำหนดให้มีขนาดความกว้าง – ยาว ๒ x ๖ เมตร ให้ชื่อว่า TP.4.1 ส่วนพื้นที่ด้านในกำหนดให้มีขนาดความกว้าง – ยาว ๑ x ๑.๕ เมตร ให้ชื่อว่า TP.4.2 ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นใช้งานเดิมแต่ละสมัย) ขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่างสุด ภายหลังจากขุดตรวจที่ TP.4.2 พบหลักฐานพื้นปูกระเบื้อง ซึ่งมีระดับความลึกจากผิวดินปัจจุบันประมาณ ๓๐ เซนติเมตร มีสภาพแตกหักและพังทลายสูง ส่วน TP.4.1 พบลักษณะรูปแบบการก่อเรียงอิฐที่ส่วนฐานของช่องประตูและแนวกำแพงแก้ว(ภาพถ่ายเส้นที่ ๖, ๗)

ภาพที่ ๕๒ หลุมขุดตรวจ TP.4.1

ภาพที่ ๕๕ หลุมขุดตรวจ TP.4.2

๓.๗ หลุมขุดตรวจ TP. 5

หลุมขุดตรวจ TP.5 ตั้งอยู่บริเวณด้านในของซุ้มประตูกำแพงวัดด้านทิศตะวันตก กำหนดให้มีขนาดความกว้าง—ยาว ๒ X ๖ เมตร ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นที่ใช้งานเดิมแต่ละสมัย) ขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่าสุด ภายหลังจากขุดตรวจพบลักษณะรูปแบบการก่อเรียงอิฐที่ส่วนฐานของซุ้มประตูและแนวกำแพงวัด (ภาพถ่ายเส้นที่ ๘)

ภาพที่ ๖๐ หลุมขุดตรวจ TP.5

๓.๘ หลุมขุดตรวจ TP. 6

ภาพที่ ๖๑ หลุมขุดตรวจ TP.6

หลุมขุดตรวจ TP.6 ตั้งอยู่บริเวณด้านในของซุ้มประตูกำแพงวัดด้านทิศเหนือปากตะวันตก กำหนดให้มีขนาดความกว้าง – ยาว ๒ x ๖ เมตร ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นใช้งานเดิมแต่ละสมัย) ขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่างสุด ภายหลังการขุดตรวจพบลักษณะรูปแบบการก่อเรียงอิฐที่ส่วนฐานของซุ้มประตูและแนวกำแพงวัด(ภาพถ่ายเส้นที่ ๘)

๓.๙ หลุมขุดตรวจ TP. 7

หลุมขุดตรวจ TP.7 ตั้งอยู่บริเวณด้านนอกของซุ้มประตูกำแพงวัดด้านทิศเหนือปากตะวันออก กำหนดให้มีขนาดความกว้าง – ยาว ๒ x ๖ เมตร ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นใช้งานเดิมแต่ละสมัย) ขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่างสุด ภายหลังการขุดตรวจพบลักษณะรูปแบบการก่อเรียงอิฐที่ส่วนฐานของซุ้มประตูและแนวกำแพงวัด(ภาพถ่ายเส้นที่ ๑๐)

ภาพที่ ๖๒ หลุมขุดตรวจ TP.7

๓.๑๐ หลุมขุดตรวจ TP. 8

หลุมขุดตรวจ TP.8 ตั้งอยู่บริเวณซุ้มประตูทางเข้า-ออก ด้านทิศตะวันออก ของกำแพงวัดด้านหลังเจดีย์ประธาน บริเวณพื้นที่ทั้งด้านในและด้านนอก โดยพื้นที่ด้านนอกกำหนดให้มีขนาดความกว้าง – ยาว ๒ x ๖ เมตร ให้ชื่อว่า TP.8.1 ส่วนพื้นที่ด้านในกำหนดให้มีขนาดความกว้าง – ยาว ๒ x ๖ เมตร ให้ชื่อว่า TP.8.2 ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นใช้งานเดิมแต่ละสมัย) ขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่างสุด ภายหลังการขุดตรวจทั้งสองหลุม ภายหลังการขุดตรวจพบลักษณะรูปแบบการก่อเรียงอิฐที่ส่วนฐานของซุ้มประตูย่อมุมต่อเนื่องลึกลงไปจนสุดชั้นฐานก่ออิฐ(แตกต่างจากหลุมขุดตรวจซุ้มประตูอื่นๆ) (ภาพถ่ายเส้นที่ ๑๑, ๑๒)

ภาพที่ ๖๓ หลุมขุดตรวจ TP.8.1

ภาพที่ ๖๔ หลุมขุดตรวจ TP.8.2

๔.๑๑ หลุมขุดตรวจ TP. 9

หลุมขุดตรวจ TP.9 ตั้งอยู่บริเวณด้านในของซุ้มประตูกำแพงวัดด้านทิศใต้ปากตะวันออก กำหนดให้มีขนาดความกว้าง – ยาว ๒ x ๖ เมตร ใช้วิธีการขุดค้นตามระดับของชั้นหลักฐานทางโบราณคดี (พื้นใช้งานเดิมแต่ละสมัย) ขุดตรวจลึกลงไปจนกระทั่งถึงพื้นใช้งานล่างสุด ภายหลังจากขุดตรวจพบลักษณะรูปแบบการก่อเรียงอิฐที่ส่วนฐานของซุ้มประตูและแนวกำแพงวัด(ภาพถ่ายเส้นที่ ๑๓)

ภาพที่ ๖๕ หลุมขุดตรวจ TP.9

ภาพที่ ๖๖ หลุมขุดตรวจ TP.9

บทที่ ๔

โบราณวัตถุที่พบจากการดำเนินงาน

ในการขุดค้นวัดโปรดสัตว์ หลักฐานที่แสดงถึงการใช้พื้นที่ของวัดมาตั้งแต่อดีต นอกจากแนวอาคารโบราณสถานแล้ว ยังปรากฏโบราณวัตถุอยู่ตามชั้นดินที่ทำการขุดค้น ซึ่งมีหลากหลายชนิดด้วยกัน ในที่นี้จึงทำการจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดิน (Earthenware) เป็นภาชนะที่มีการใช้ดินเหนียวในท้องถิ่น และอาจมีการผสมทรายเป็นวัตถุดิบในการผลิต เเผาที่อุณหภูมิ ๑,๐๐๐-๑,๒๐๐ องศาเซลเซียส ทำให้เนื้อของภาชนะหนา มีความพรุนตัวสูง น้ำซึมผ่านได้ สีภาชนะเมื่อเผาเสร็จมักมี สีส้ม สีแดง และสีน้ำตาล¹

หมวดที่ ๒ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่ง (Stoneware) เป็นภาชนะที่มีเนื้อแข็งแกร่ง น้ำและของเหลวไม่สามารถซึมผ่านได้ เเผาที่อุณหภูมิ ๑,๒๐๐-๑,๓๐๐ องศาเซลเซียส ทำให้สีภาชนะออกเป็นสีเทา² นิยมใช้เป็นภาชนะสำหรับหมักหรือคองอาหารและสามารถใส่อาหารได้ทั้งร้อนและเย็น³

หมวดที่ ๓ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อกระเบื้อง (Porcelain) เป็นภาชนะที่นำเข้ามาจากประเทศจีน มีเนื้อสีขาว บางครั้งมีเนื้อสีขาวโปร่งแสงคล้ายแก้ว น้ำและของเหลวไม่สามารถซึมผ่านได้ โดยเผาที่อุณหภูมิ ๑,๒๕๐ องศาเซลเซียสขึ้นไป มักมีการตกแต่งด้วยการเขียนสีเป็นลวดลายมงคลหรือสัญลักษณ์ต่างๆและการเคลือบ⁴

หมวดที่ ๔ กระเบื้องมุงหลังคา มักเป็นเนื้อดินหรือ เนื้อ Earthenware ไม่มีการเคลือบ โดยประกอบด้วยส่วนที่ใช้ในการมุงหลังคา และส่วนที่เป็นกระเบื้องเชิงชาย ซึ่งใช้สำหรับปิดช่องตรงชายล่างสุดของหลังคา จะมีการตกแต่งเป็นลวดลายปูนดำแบบต่างๆ เช่น ลายพญานกยูง ลายเทพพนม ฯลฯ

หมวดที่ ๕ โลหะ ในที่นี้พบเป็นชิ้นส่วนของตะปูเหล็ก

หมวดที่ ๖ กระเบื้องปูพื้น เนื้อดิน แต่ค่อนข้างละเอียดและหนา

หมวดที่ ๗ ปูนปั้น นอกจากใช้ในการฉาบผิวด้านนอกของอาคารสถาปัตยกรรมแล้ว ยังมีการปั้นเป็นลวดลายต่างๆ เพื่อประดับตกแต่งอาคารให้มีความสวยงามยิ่งขึ้น

หมวดที่ ๘ รูปเคารพทางศาสนา ทั้งหมดที่พบจากการขุดค้นนั้นเป็นรูปเคารพทางพุทธ ศาสนา ซึ่งมีวัตถุที่แตกต่างกันออกไป คือ สำริด ดินเผา และปูนปั้น

¹ พัชรีย์ สาริกบุตร เทคโนโลยีสมัยโบราณ, กรุงเทพฯ, คณะโบราณคดี, มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๒๓

² เรื่องเดียวกัน

³ ศาสตราจารย์ ดร. อธิบายดินเผาสมัยทวารวดี, ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๒๘ หน้า ๑

⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า ๒

หมวดที่ ๕ กระดุก พบเพียงเล็กน้อยที่เป็นเจ้ากระดุกซึ่งอาจเป็นเจ้ากระดุกมนุษย์ภายหลัง จากทำการฌาปนกิจแล้ว มีการบรรจุลงภาชนะแล้วนำไปฝังตามฐานอาคาร ซึ่งยังมีความเชื่อเหล่านี้ ปรากฏอยู่ให้เห็นในปัจจุบัน

หมวดที่ ๑๐ เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นกลุ่มหลักฐานที่นอกเหนือจากเศษภาชนะดินเผา ส่วน ประกอบสถาปัตยกรรม และรูปเคารพทางศาสนา

หมวดที่ ๑๑ อื่นๆ

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดิน (Earthenware)

เศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินนั้นพบทั้งหมด ๘๓ ชิ้น น้ำหนักรวม ๑,๕๘๑ กรัม ส่วนใหญ่ เป็นชิ้นส่วนภาชนะประเภทหม้อทะนนวน หรือหม้อก้นกลม โดยมีการตกแต่งด้วยการกดประทับ บริเวณไหล่ หรือตั้งแต่บริเวณไหล่ลงไปจนถึงก้น ด้วยลวดลายต่างๆ รวมไปถึงส่วนฝาของหม้อ ทะนนวน นอกจากนั้นยังมีภาชนะประเภทเชิงเทียน และครก โดยมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

-ตัวอย่างเศษภาชนะประเภทหม้อทะนนวนหรือหม้อก้นกลม

ภาพที่ ๖๗ ทะเบียน001.1/004 ชิ้นส่วนปากตกแต่ง ไหล่ด้วยการกดประทับ พบใน TP2

ภาพที่ ๖๘ ทะเบียน001.1/005 ชิ้นส่วนลำตัวตกแต่งด้วยการกดประทับ พบใน TP 2

ภาพที่ ๖๙ ทะเบียน003.1/007 ชิ้นส่วนปากตกแต่ง ไหล่ด้วยการกดประทับ จาก TP2

ภาพที่ ๗๐ ทะเบียน003.1/008 ชิ้นส่วนลำตัวตกแต่งด้วยการกดประทับ จาก TP2

ภาพที่ ๗๑ ทะเบียน003.1/012
ชิ้นส่วนไหล่ตกแต่งด้วยการกดประทับจาก TP2

ภาพที่ ๗๒ ทะเบียน004.1/009 ชิ้นส่วนตกแต่งไหล่
ด้วยการกดประทับและเชาะร่อง จาก TP2

ภาพที่ ๗๓ ทะเบียน004.1/010
ชิ้นส่วนลำตัวตกแต่งด้วยการกดประทับ จาก TP 2

- ตัวอย่างเศษภาชนะส่วนฝาของหม้อทะนน

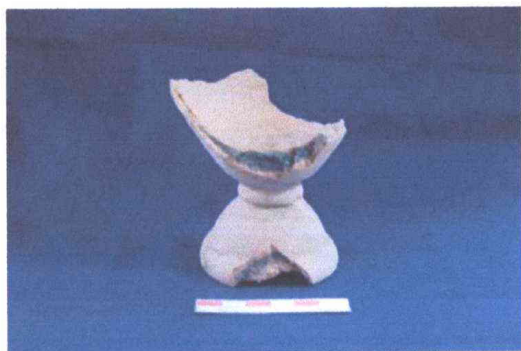

ภาพที่ ๗๔ ทะเบียน001.1/003
ชิ้นส่วนฝาหม้อ พบใน TP2

ภาพที่ ๗๕ ทะเบียน003.1/001
ชิ้นส่วนจุกฝาหม้อ พบใน TP 3

- ตัวอย่างชิ้นส่วนเชิงเทียนดินเผาหรือตะคันแบบมีเชิง

ภาพที่ ๑๖ ทะเบียน001.1/011

ชิ้นส่วนเชิงเทียนหรือตะคัน จาก TP2

ภาพที่ ๑๗ ทะเบียน036.1/002

ชิ้นส่วนเชิงเทียนหรือตะคันจากทางตะวันออกเฉียงเหนือของวิหาร
หมายเลข ๖

- ตัวอย่างเศษภาชนะประเภทครก

ภาพที่ ๑๘ ทะเบียน002.1/006 ชิ้นส่วนก้นครก จาก
TP2

หมวดที่ ๒ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่ง (Stoneware)

จากการขุดค้น โบราณวัตถุในหมวดที่ ๒ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่งนี้ พบทั้งหมด ๓๗ ชิ้น น้ำหนัก ๒,๗๗๓ กรัมสามารถจัดออก เป็นกลุ่มย่อย คือ

- กลุ่มภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาภายในประเทศ ได้แก่

เตาบ้านบางปูน เป็นแหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผา และภาชนะดินเผาซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี⁵

จากการสำรวจแหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาและภาชนะดินเผานั้นพบว่ามีการกระจายตัวอยู่ทั้งสองฝั่งของแม่น้ำสุพรรณบุรี (แม่น้ำท่าจีน) อยู่ในเขตตำบลรั้วใหญ่ ตำบลพิหารแดง ตำบลโพธิ์ พระยา และตำบลสนามชัย ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งจากการขุดค้นแหล่งเตาเผาบ้านบางปูนพบว่า

⁵ ศิลปากร,กรม. กองโบราณคดี,แหล่งเตาเผาบ้านบางปูน, พ.ศ. ๒๕๓๑ หน้า ๑๐

แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาแห่งนี้มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งที่เป็นแบบเนื้อดิน (Earthenware) และแบบเนื้อแกร่ง (Stoneware) มาตั้งแต่ช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๑ เป็นอย่างน้อย⁶

จากการขุดค้นวัดโปรดสัตว์ พบชิ้นส่วนภาชนะจากแหล่งเตาบ้านบางปูนทั้งหมด ๑๘ ชิ้น น้ำหนัก ๗๘๐ กรัม โดยมีตัวอย่างดังภาพข้างล่าง

ภาพที่ ๑๘ ทะเบียน002.2/009
ชิ้นส่วนไหล่ตกแต่งผิว ด้านนอกด้วยการเซาะร่อง

ภาพที่ ๑๙ ทะเบียน004.2/012-013 ชิ้นส่วนไหล่ตกแต่ง
ผิวด้วยการเซาะร่อง ขูดขีดเป็นลูกคลื่น จาก TP2

เตาสุโขทัย- ศรีสัชนาลัย

ตั้งอยู่ที่ ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีแหล่งเตาเผาอยู่ ๓ แห่งด้วยกัน คือ เตาบ้านเกาะน้อย เตาบ้านป่ายางและตาวัดคอนลาน อยู่บริเวณริมแม่น้ำยม นอกกำแพงเมืองศรีสัชนาลัยไปทางทิศเหนือ ที่เตาเมืองสวรรคโลกเหล่านี้ พบว่าเป็นแหล่งเตาเผาที่มีการผลิตเครื่องถ้วยมาก่อนหน้าที่จะมีการตั้งอาณาจักรสุโขทัย และผลิตเครื่องถ้วยสุโขทัยต่างๆ โดยเรียกเครื่องถ้วยที่ผลิตมาก่อนหน้านี้ว่า “เครื่องถ้วยมอญ” นอกจากนั้น ยังมีการพัฒนาทำเครื่องถ้วยต่อมาเรื่อยๆ เครื่องถ้วยที่ผลิตจากเตาเมืองสวรรคโลกนี้มีถึง ๖ ประเภทด้วยกัน ได้แก่⁷

๑. เครื่องถ้วยประเภทไม้เคลือบ โดยอาจจะได้รับอิทธิพลจากเครื่องถ้วยขอมแบบ Lie De Vin ผลิตขึ้นในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๑

๒. เครื่องถ้วยเคลือบสีน้ำตาลและดำ ได้รับอิทธิพลจากเครื่องถ้วยเขมร และเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน เนื่องจากพบมากที่เมืองเซียงจิงนิยมเรียกกันว่า เครื่องถ้วยเซียง

๓. เครื่องถ้วยเคลือบสีเขียวแบบเซลาดอน ในระยะแรกได้รับอิทธิพลจากเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน คือ เครื่องถ้วยแบบเคลือบเขียว จากเตาผู้เถียน (Putian) มณฑลฝูเจี้ยน (Fujian) และ

⁶ ศิลปากร,กรม,กองโบราณคดี, โบราณคดีสี่ศตวรรษ เครื่องถ้วยจากทะเล พ.ศ.๒๕๓๒ ,หน้า ๔๑

⁷ สมศักดิ์ ธรรมปริชาการ เครื่องถ้วยสุโขทัยมรดกของคนไทยยุคสุโขทัยและอยุธยา จากหนังสือเครื่องถ้วยในเอเชียอาคเนย์ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๒ (กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๓๑) หน้า ๖๒-๖๘

เทคนิคการทำจากเครื่องถ้วยเคลือบสีขาว จากเตาต่อฮัว (Dehua) มณฑลฝูเจี้ยนเช่นเดียวกัน และต่อมาก็ได้รับอิทธิพลจากเครื่องถ้วยเคลือบสีเขียวของจีน จากตำบลหลงฉวน มณฑลเจ้อเจียง ที่เรียกกันว่า “เครื่องถ้วยหลงฉวน” เครื่องถ้วยเซลาดอนของสุโขทัยนี้มีสีเคลือบใส เป็นเงา และมีคุณภาพดี มีสีเขียวไข่กา สีเขียวมะกอก และสีเขียวอมฟ้า บางใบจะมีรอยแตกราน เนื้อภาชนะแกร่ง มีสีขาว แต่จะมีเม็ดสีดำเล็กปนอยู่ จึงเป็นข้อแตกต่างระหว่างเครื่องถ้วยเซลาดอนของจีน และสุโขทัย เครื่องถ้วยเคลือบสีเขียวแบบเซลาดอนที่เตาเมืองสวรรคโลกเก่า โดยเฉพาะที่ เตาเกาะน้อย ถือว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยเซลาดอนที่สำคัญและเป็นแหล่งผลิตเพื่อจำหน่ายไปยังต่างประเทศ และเป็นที่ยอมรับทั่วไปในเอเชียอาคเนย์

๔. เครื่องถ้วยเขียนลายสีดำได้เคลือบ ทำขึ้นโดยเลียนแบบเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ หยวน และราชวงศ์หมิง เนื้อภาชนะจะเป็นเนื้อแกร่ง มีสีขาวนวล จะเคลือบด้วยน้ำเคลือบสีขาวใสหรือน้ำเคลือบแบบเซลาดอน ลวดลายที่ตกแต่งมีทั้งลายแบบเครื่องถ้วยอันหนานของเวียดนาม และเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยประเภทนี้มีอายุอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๒

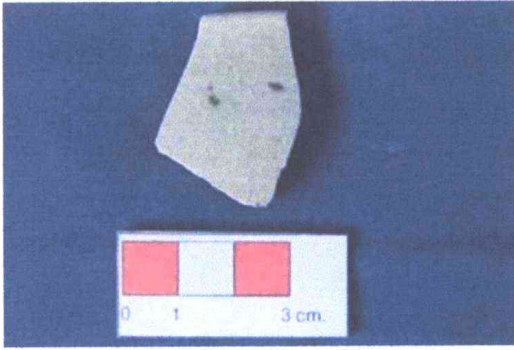
๕. เครื่องถ้วยเคลือบสีขาว ได้รับอิทธิพลจากเครื่องถ้วยอันหนานของเวียดนาม เนื้อภาชนะจะมีสีขาวนวล น้ำเคลือบสีขาวขุ่น และจะด้านเสียเป็นส่วนใหญ่

๖. เครื่องถ้วยเคลือบสองสี ได้รับอิทธิพลจากเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์หยวนตอนกลาง และเครื่องถ้วยเวียดนาม ลักษณะเป็นเครื่องถ้วยที่เคลือบสีน้ำตาลและใช้สีขาวตกแต่งเป็นลวด ลาย จัดเป็นเครื่องถ้วยชั้นสูงที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในราชสำนัก

เครื่องถ้วยต่างๆที่ผลิตจากเตาเมืองสวรรคโลกเก่านี้ ถือว่าเป็นเตาที่ผลิตเครื่องถ้วยที่มีฝีมือ ประณีต และผลิตเป็นสินค้าส่งออกนอกประเทศอีกด้วย

เครื่องถ้วยสมัยสุโขทัยเจริญถึงขีดสุดในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๒ โดยเจริญควบคู่ไปกับเครื่องถ้วยของจีนในแถบตะวันออก การสิ้นสุดของการทำเครื่องถ้วยสุโขทัยนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด แต่เชื่อว่าการทำอยู่จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๒ เพราะ ได้พบเครื่องถ้วยสุโขทัยปนอยู่กับเครื่องถ้วยจีนในสมัยราชวงศ์หมิงที่มีอายุราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ที่เกาะกระดาดจังหวัดตราด

จากความสำคัญและความเป็นมาของเครื่องถ้วยสุโขทัยที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีการพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยสุโขทัยจากทั้งเตาสุโขทัยและเตาศรีสังขาล้อยตามแหล่งโบราณคดีในอยุธยา รวมถึงวัดโปรดสัตว์ด้วย ซึ่งจากที่พบและสามารถระบุได้แน่ชัดเป็นภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง (Stoneware) เคลือบด้วยสีเขียว และเขียนลายด้วยสีดำได้เคลือบ แต่พบเพียง ๒ ชิ้น ดังตัวอย่างด้านล่าง

ภาพที่ ๘๑ ทะเบียน002.2/010 ชิ้นส่วนปากชามตกแต่งด้วยการเคลือบผิวด้วยสีเขียวทั้งด้านนอกและด้านใน จาก TP 2

ภาพที่ ๘๒ ทะเบียน004.2/014 ชิ้นส่วนภาชนะตกแต่งด้วยการเขียนลายสีดำ จาก TP2

- กลุ่มภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาต่างประเทศ ซึ่งในการขุดค้นครั้งนี้พบจากแหล่งเตาแห่งเดียว ได้แก่ แหล่งเตาในประเทศจีน ซึ่งในบางชิ้นสามารถกำหนดอายุหรือแหล่งเตาได้จาก ลวดลายที่ใช้ในการตกแต่งภาชนะ โดยเป็นภาชนะที่มีการผลิตในสมัยราชวงศ์ซังตอนปลาย (ราวต้น-กลาง พุทธศตวรรษที่ ๒๕) ตรงกับช่วงอยุธยาตอนปลายต่อเนื่องกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ภาพที่ ๘๓ และ ๘๔ ทะเบียน012.2/013 ชิ้นส่วนก้นชามตกแต่งผิวด้านนอกด้วยการพิมพ์ลายอักษรชีวลับกระถางรูปก่ายาน และพิมพ์ลายดอกไม้ ๖ กลีบ ที่ก้นด้านใน กำหนดอายุอยู่ในช่วง ต้น-กลางพุทธศตวรรษที่ ๒๕ จากทางทิศใต้ของวิหาร

ภาพที่ ๘๕ ทะเบียน035.2/003 ชิ้นส่วนก้นชามตกแต่งผิวด้านนอกด้วยการพิมพ์ลายอักษรชีวลับกระถางรูปก่ายาน ผลิตในช่วงต้น- กลาง พุทธศตวรรษที่ ๒๕ จากทิศตะวันตกของวิหาร หมายเลข ๖

ภาพที่ ๘๖ ทะเบียน035.2/003 ชิ้นส่วนก้นชามตกแต่งผิวด้วยการพิมพ์ลาย อักษรโจ้ว ที่ก้นด้านใน ผลิตในช่วงต้น- กลาง พุทธศตวรรษที่ ๒๕ จากทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข ๖

ภาพที่ ๘๗ ทะเบียน035.2/005 ชิ้นส่วนก้นชามเขียนสีได้เคลือบ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแหล่งผลิตในประเทศจีน จากทางทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข ๖

ภาพที่ ๘๘ ทะเบียน041.2/007 ชิ้นส่วนก้นชามเขียนสีได้เคลือบ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแหล่งผลิตในประเทศจีน จากทิศตะวันออกเฉียงของวิหารหมายเลข ๕

ภาพที่ ๘๙ ทะเบียน041.2/008 ชิ้นส่วนก้นชามเขียนสีได้เคลือบ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแหล่งผลิตในประเทศจีน จากทางทิศตะวันออกเฉียงของวิหารหมายเลข ๕

หมวดที่ ๓ ภาชนะดินเผาประเภทเนื้อกระเบื้อง (Porcelain)

พบทั้งหมด ๒๕ ชิ้น หนัก ๕๓๐ กรัม โดยจากการวิเคราะห์แล้วพบว่าเป็นชิ้นส่วนภาชนะประเภท เขียนสีน้ำเงินได้เคลือบ หรือเครื่องลายคราม โดยมีแหล่งผลิตอยู่ที่ประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ซิง ซึ่งตรงกับช่วงอยุธยาตอนปลายต่อเนื่องกรุงรัตน โกสินทร์ตอนต้น

ภาพที่ ๘๐ ทะเบียน001.3/006 ชิ้นส่วนปากถ้วยทรงกลาผลิตที่เตาเต๋อฮั่ว มณฑลฝูเจี้ยน (กลาง-ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ตรงกับรัชกาลจักรพรรดิถังซี- ต้น รัชกาลจักรพรรดิหย่งเจิ้ง) จาก TP1

ภาพที่ ๘๑ ทะเบียน023.3/001 ชิ้นส่วนฝาโถ เขียนลายดอกเบญจมาศกับลายก้านขด สันนิษฐานว่าผลิตอยู่ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ จากทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข ๕

ภาพที่ ๕๒ ทะเบียน036.3/002 ชิ้นส่วนฝาโด
เขียนลายเทพ พนมกับลายก้านขด
สันนิษฐานว่าผลิตอยู่ในช่วงต้น พุทธศตวรรษที่ ๒๕
จากทางทิศตะวันออกเฉียงของวิหาร หมายเลข ๖

ภาพที่ ๕๓ ทะเบียน036.3/004 ชิ้นส่วนก้นชาม เขียนลายอักษร
ชวนสี่กับลายก้านขด ผลิตที่เตาต่อฮั่ว มณฑลฝูเจี้ยน (กลาง-
กลางพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ตรงกับ รัชกาลจักรพรรดิถังจื่อ-
รัชกาลจักรพรรดิเซวียนถง) จากทางทิศตะวันออกเฉียงของวิหาร
หมายเลข ๖

ภาพที่ ๕๔ และ ๕๕ ทะเบียน036.3/005 ชิ้นส่วนพาน เขียนเห็ดหลังจื่อทั้งด้านนอกและด้านใน ผลิตที่เตาต่อฮั่ว
มณฑลฝูเจี้ยน (กลาง-กลางพุทธศตวรรษ ที่ ๒๕ ตรงกับรัชกาลจักรพรรดิถังจื่อ- รัชกาลจักรพรรดิเซวียนถง)
จากทางทิศตะวันออกเฉียงของวิหาร หมายเลข ๖

หมวดที่ ๔ กระเบื้องมุงหลังคา

พบทั้งหมด ๖๕ ชิ้น มีน้ำหนัก ๑๔,๑๑๗ กรัม แบ่งเป็นกระเบื้องเชิงชาย ๕๓ ชิ้น น้ำหนัก ๑๒,๓๐๐
กรัม กระเบื้องเกล็ดเต่า ๒ ชิ้น น้ำหนัก ๑,๐๕๗ กรัม ชิ้นส่วนกระเบื้องกาบกล้วย ๙ ชิ้น น้ำหนัก ๗๐๐ กรัม
และชิ้นส่วนกระเบื้องชายทับ ๑ ชิ้น น้ำหนัก ๒๐ กรัม

-ตัวอย่างลวดลายของกระเบื้องเชิงชาย

อภินันทนาการ
จากกรมศิลปากร

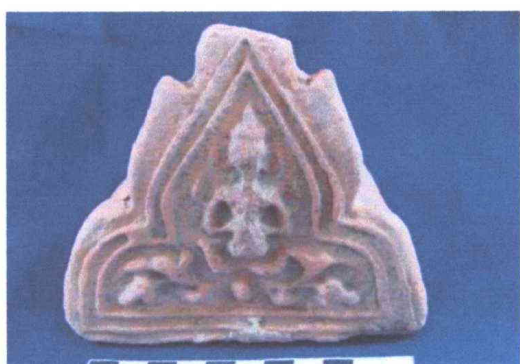
ภาพที่ ๘๖ ทะเบียน002.4/001

ชิ้นส่วนกระเบื้องเชิงชายลาย พรหมพฤกษา จาก TP 3

ภาพที่ ๘๗ ทะเบียน002.4/002

ชิ้นส่วนกระเบื้องเชิงชายลาย เทพพนม จาก TP3

ภาพที่ ๘๘ ทะเบียน002.4/003

ชิ้นส่วนกระเบื้องเชิงชายลาย เทพพนม จาก TP 3

ภาพที่ ๘๙ ทะเบียน002.4/004

ชิ้นส่วนกระเบื้องเชิงชายลาย ครุฑขุดนาค จาก TP 3

-ตัวอย่างกระเบื้องเคลือบเต่าสมบูรณ์ โดยตัวเมียมีขนาด 13.8 x 25.5 x 0.9 เซนติเมตร ส่วนตัวผู้ มีขนาด 14.5 x 21.5 x 0.9 เซนติเมตร พบจากบริเวณทางทิศใต้ของวิหารน้อยหมายเลข 6

ภาพที่ ๑๐๐ ทะเบียน002.4/005 กระเบื้องเคลือบเต่าตัวเมีย

ภาพที่ ๑๐๑ ทะเบียน002.4/006 กระเบื้องเคลือบเต่าตัวผู้

หมวดที่ ๕ โลหะ

พบชิ้นส่วนตะปูทั้งหมด ๓ ชิ้น หนัก ๕๐ กรัม นอกจากนั้นยังพบเป็นชิ้นส่วนก้อนโลหะที่ไม่สามารถระบุรูปแบบหรือลักษณะ มีทั้งหมด ๑๓ ชิ้น หนัก ๘๓๐ กรัม

ภาพที่ ๑๐๒ ทะเบียน 013.5/001 ตะปูจีน
จากทางทิศใต้ของวิหารหมายเลข 5

ภาพที่ ๑๐๓ ทะเบียน 029.5/002 ตะปูปลิง
จากทางทิศใต้ของวิหารหมายเลข 6

หมวดที่ ๖ กระเบื้องปูพื้น

พบทั้งหมดเพียง ๑ ชิ้น ไม่สมบูรณ์ ขนาดที่เหลืออยู่คือหน้า ๒.๒ เซนติเมตร หนัก ๑๒๐ กรัม

ภาพที่ ๑๐๔ ทะเบียน 002.6/001
ชิ้นส่วนกระเบื้องปูพื้น จาก TP 2

หมวดที่ ๗ ปูนปั้น

ปริมาณที่พบทั้งหมด ๖ ชิ้น หนัก ๑,๕๘๐ กรัม โดยมีตัวอย่างที่มีรูปแบบของลวดลาย หรือลักษณะที่ค่อนข้างชัดเจนดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑๐๕ ทะเบียน 022.7/002
ปูนปั้นลายดอกไม้สี่กลีบ
จากทิศตะวันตกของวิหารหมายเลข 5

ภาพที่ ๑๐๖ ทะเบียน 027.7/003 ปูนปั้นลายดอกกลม
จากทางทิศตะวันออกของวิหารหมายเลข 5

ภาพที่ ๑๐๗ ทะเบียน003.7/004
ชิ้นส่วนปูนปั้นส่วนเท้ารูปบุคคล
จาก TP 3

หมวดที่ ๘ รูปเคารพทางศาสนา

พบทั้งหมด ๑๐ ชิ้น น้ำหนักรวม ๒,๖๘๐ กรัม โดยส่วนใหญ่เป็นชิ้นส่วนของพระชัยมงคล ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำริดทรงเครื่องประดับขจัดสมาธิราบปางสมาธิ ประทับนั่งอยู่บนฐาน นอกจากนั้น ยังมีชิ้นส่วนหมวดพระเกศาหินเผาและอื่นๆซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

006.8/001 ชิ้นส่วนหมวดพระเกศาหินเผา มีร่องรอยการปิดทอง โดยมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๒ เซนติเมตร สูงประมาณ ๒.๑ เซนติเมตร มีทั้งหมด ๓๘ ชิ้น น้ำหนัก ๒๑๐ กรัม พบบริเวณเจดีย์รายหมายเลข ๑.๕

015.8/002 ส่วนองค์ถึงฐานของพระชัยมงคล ฐานกว้าง ๖.๕ เซนติเมตร สูงเหลือ ๕.๒ เซนติเมตร น้ำหนัก ๑๕๐ กรัม จากทางทิศใต้ของวิหารน้อยหมายเลข ๕

ภาพที่ ๑๐๘ ทะเบียน006.8/001 ชิ้นส่วนหมวด
พระเกศา

ภาพที่ ๑๐๙ ทะเบียน015.8/002
ชิ้นส่วนพระองค์พระชัยมงคล

019.8/003 ส่วนองค์ถึงฐานของพระชัยมงคล ฐานกว้าง ๔.๕ เซนติเมตร สูงเหลือ ๖ เซนติเมตร น้ำหนัก ๑๐ กรัม จากทางทิศใต้ของวิหารน้อยหมายเลข ๕ พบจากบริเวณทางทิศเหนือของวิหารน้อยหมายเลข ๕

025.8/004 ชิ้นส่วนเศียรพระพุทธรูปหินทราย เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑๒ เซนติเมตร หนา ๔.๕ เซนติเมตร น้ำหนัก ๑๔๐ กรัม พบบริเวณทิศใต้ของวิหารน้อยหมายเลข ๕

ภาพที่ ๑๑๐ ทะเบียน 019.8/003

ชิ้นส่วนพระองค์พระชัยมงคล

ภาพที่ ๑๑๑ ทะเบียน 025.8/004

ชิ้นส่วนเศียรพระพุทธรูปหินทราย

026.8/005 ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผาขนาดเหลือส่วนที่เป็นรูปเศียรพระประทับใต้ต้นโพธิ์ กว้าง ๑๖.๕ เซนติเมตร หนา ๕.๕ เซนติเมตร หนัก ๘๘๐ กรัม

037.8/006 ชิ้นส่วนฐานพระสำริด หนา ๐.๕ เซนติเมตร หนัก ๕๐ กรัม

ภาพที่ ๑๑๒ ทะเบียน 026.8/005

ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา

ภาพที่ ๑๑๓ ทะเบียน 037.8/006 ชิ้นส่วนฐานพระสำริด

039.8/007 ชิ้นส่วนองค์ถึงฐานพระสำริด กว้าง ๔.๕ เซนติเมตร สูง ๔.๓ เซนติเมตร หนัก ๑๐ กรัม พบทางทิศตะวันออกของวิหารน้อยหมายเลข ๖

040.8/008 ชิ้นส่วนฐานพระสำริด กว้าง ๕.๕ เซนติเมตร ๓ ชิ้น หนัก ๑๖๐ กรัม ทางทิศตะวันตกของวิหารน้อยหมายเลข ๖

ภาพที่ ๑๑๔ ทะเบียน 039.8/007

ชิ้นส่วนพระองค์พระชัยมงคล

ภาพที่ ๑๑๕ ทะเบียน 040.8/008

ชิ้นส่วนพระองค์พระชัยมงคล

042.8/009 ชิ้นส่วนท่อนล่างของพระประทับขัดสมาธิราบ หน้า ๑๔๐ กรัม พบทางทิศเหนือของเจดีย์รายหมายเลข ๗.๕

020.8/010 ส่วนองค์ถึงฐานของพระชัยมงคล ฐานกว้าง ๔.๕๑ เซนติเมตร หน้า ๓๐ กรัม จากทางทิศใต้ของวิหารน้อยหมายเลข ๕ พบจากบริเวณทางทิศตะวันตกของวิหารน้อยหมายเลข ๕

ภาพที่ ๑๑๖ ทะเบียน 042.8/009 ชิ้นส่วนพระสำริด

ภาพที่ ๑๑๗ ทะเบียน 020.8/010 ชิ้นส่วนฐานพระสำริด

หมวดที่ ๙ กระดุก

พบในระดับที่ 3 80-90 cm.dt. จาก PIT 2 เป็นกลุ่มเต้ากระดุกปริมาณเล็กน้อย ไม่พบบริเวณอื่นๆจากการขุดค้น

ภาพที่ ๑๑๘ กลุ่มเต้ากระดุก

หมวดที่ ๑๐ เครื่องมือเครื่องใช้

ทะเบียน 017.010/001 ชิ้นส่วนภาชนะประเภทแก้ว เส้นผ่านศูนย์กลางก้น ๓.๕ เซนติเมตร หน้า ๐.๖ เซนติเมตร หน้า ๔๐ กรัม

ภาพที่ ๑๑๙ ทะเบียน 017.10/001 ชิ้นส่วนก้นภาชนะประเภทแก้ว

หมวดที่ ๑๑ อื่นๆ

001.11/001 ชิ้นส่วนตุ๊กตาดินเผาเคลือบสีน้ำตาล สูงประมาณ ๑.๒ เซนติเมตร กว้าง ๔.๗ เซนติเมตร หนา ๓ เซนติเมตร หนัก ๖๐ กรัม พบบริเวณ เจดีย์รายนหมายเลข ๑.๕

021.11/002 เหรียญ ด้านหนึ่งเป็นรูปจักร อีกด้านหนึ่งเป็นรูปฉัตร เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓ เซนติเมตร หนา ๐.๒๕ เซนติเมตร หนัก ๑๐ กรัม พบทางทิศตะวันตกของวิหารน้อยหมายเลข ๕

024.11/003 กระเบื้องปรู เคลือบสีเขียว กว้างประมาณ ๑๖.๕ เซนติเมตร หนา ๔.๖ เซนติเมตร หนัก ๑,๓๕๐ เซนติเมตร พบบริเวณทางทิศเหนือของวิหารน้อยหมายเลข ๕

030.11/004 สดางค์รู ๑ สดางค์ ด้านหนึ่งเป็นรูปจักร อีกด้านมีตัวอักษร สยามรัฐ ๑ สดางค์ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๒.๓ เซนติเมตร หนา ๐.๒ เซนติเมตร หนัก ๑๐ กรัม พบทางทิศใต้ของวิหารน้อย หมายเลข ๖

033.11/005 ชิ้นส่วนกระเบื้องปรูเคลือบสีน้ำตาล หนา ๔.๖ เซนติเมตร หนัก ๒๓๐ กรัม พบทางทิศใต้ ของวิหารน้อย หมายเลข ๖

ภาพที่ ๑๒๐ ทะเบียน 001.11/001
ตุ๊กตาดินเผา

ภาพที่ ๑๒๑ ทะเบียน 024.11/003 กระเบื้องปรู

ภาพที่ ๑๒๒ ทะเบียน 021.11/002 ชิ้นส่วนเหรียญทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ภาพที่ ๑๒๓ ทะเบียน 030.11/004 ชิ้นส่วนสวางค์รูทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ภาพที่ ๑๒๔ ทะเบียน 033.11/005 กระเบื้องปรุ

จากหลักฐานทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ถือได้ว่าส่วนใหญ่เป็นหลักฐานที่ช่วยสนับสนุนช่วงเวลาที่มีการใช้งานในพื้นที่ที่ทำการขุดค้นของวัดโปรดสัตว์ เป็นหลักฐานประเภทโบราณวัตถุที่มีความใกล้เคียงกับโบราณวัตถุที่มีการขุดค้นพบในทุกวัดสมัยอยุธยา คือ ช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย (หรืออาจต่อเนื่องมาถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น) เป็นอย่างน้อย เช่น เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศไทยจีนสมัยราชวงศ์ชิง เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน แหล่งเตาสุโขทัย-ศรีสัชกาลย์ ชิ้นส่วนพระชัยมงคล หรือชิ้นส่วนพระพุทธรูปในแบบต่างๆ ส่วนเหรียญที่พบจากการขุดค้นนั้นน่าจะเป็นการเข้ามาใช้พื้นที่ในช่วงรัตนโกสินทร์แล้ว

บทที่ ๕

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

๕.๑ ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี

วัดโปรดสัตว์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ ๓๕ ไร่ ๔ ตารางวา ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูง บางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม ตั้งอยู่เลขที่ ๓๑ บ้านขนอนหลวง หมู่ที่ ๒ ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีหลักฐานกล่าวถึงการอาศัยวัดนี้เป็นสถานที่พักรับรองราชทูตจากลังกา และจัดส่งพระสงฆ์ และทูตานุทูตไปลังกา พร้อมทั้งจัดส่งและต้อนรับกลับ จากจดหมายเหตุระยะทางราชทูตลังกาเข้ามาขอคณะสงฆ์ที่กรุงศรีอยุธยา โดยพระบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวงศาธิสมรหิต หน้า ๒๔-๒๖ ความว่า

“.....(เดือน ๗ ขึ้น ๑๑ ค่ำ) ผู้ว่าราชการเมืองนนทบุรีให้นิมนต์อธิการสงฆ์วัดที่ใกล้เคียงมารับ บังจันทานและให้เบญจศีลแก่ราชทูต แล้วเสด็จทูตานุทูต(เหมือนกับที่เมืองธนบุรี) ครั้นเสด็จแล้วก็ออก เรือพายขึ้นไป ระยะนี้เดินเรือตลอดวันและคืน ๑ เวลาเช้าครุ ณ วันจันทร์ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๗ จึงถึงที่พัก (เข้าใจว่าที่ขนอนหลวง ญาติวัด โปรดสัตว์ลงมา) ญาติวัด โปรดสัตว์ ที่นี้ก็มีข้าราชการไทยลงมารับรอง โดยลักษณะเดียวกับที่ได้รับมาแล้วที่อื่น แต่ที่นี้พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา มีรับสั่งให้จัดการพิธีอุปสัมปทาจาริตรปิงมะ(บวชนาค) ที่ในวัด โปรดสัตว์ เพื่อจะให้ทูตานุทูต ได้เห็นให้บังเกิดความชื่นชมยินดี และ ได้รับส่วนกุศลด้วย

ราชทูตลังการอพักอยู่ที่ๆ พักที่ริมวัด โปรดสัตว์ ๗ วัน จนวันจันทร์ (เดือน ๘ แรม ๔ ค่ำ)....”

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตรงกับรัชกาลที่ ๔ กรมหลวงวงศาธิราชสนิทต้นตระกูล “สนิทวงศ์” ได้มาทำการปฏิสังขรณ์วัด โปรดสัตว์ครั้งหนึ่ง ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มหาเสวกโทพระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) สมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา ได้นำน้ำที่หน้าพระอุโบสถวัดโปรดสัตว์ไปทำพิธีพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปบาท และในสมัยรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำพิธีเช่นเดียวกัน ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๗๔ พลเรือโทพระองค์เจ้าสนิทวงศ์พัฒนาเดช (ม.จ. คุ่ม พระโอรสของกรมหลวงวงศาฯ) ได้สร้างอุโบสถขึ้นใหม่

พ.ศ. ๒๕๐๐ หม่อมเจ้าปิยะรังสิต (พระโอรสกรมพระยาชัยนาทนเรนทร) สร้างหอสวดมนต์ พ.ศ. ๒๕๐๘ หม่อมหลวงทวีวัฒน์ สนิทวงศ์ ได้สร้างหอพระธรรม ๒ ชั้น พร้อมทั้งได้บูรณะกำแพง แก้วรอบอุโบสถและวิหาร วัดโปรดสัตว์นี้ได้รับการอุปถัมภ์บำรุงวัดจากทายาทของตระกูลสนิทวงศ์มา โดยตลอด และวัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๒๔๔

๕.๒ รูปทรงสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรม

๕.๒.๑ โบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร

มีลักษณะแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมเกือบจัตุรัส ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๑๓.๔๐ x ๑๓.๕๐ เมตร คงเหลือสภาพความสูง ๑.๒๐ เมตร ตั้งอยู่ในแนวแกนทิศตะวันออกเฉียงใต้ – ตะวันตกเฉียงเหนือ ทางด้านใต้ของพระอุโบสถ หันหน้าออกทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ คงเหลือสภาพเฉพาะส่วนฐานค่อนข้างดี สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมได้ คือ เป็นวิหารที่ทำฐานยกพื้น ส่วนฐานก่ออิฐเป็นซุ้มฐานหน้ากระดาน ปูพื้นด้วยกระเบื้องดินเผาแผ่นเรียบ (ขนาด ๓๐x๓๐x๔ และ ๔๐x๔๐x๔ เซนติเมตร) โครงสร้างรองรับเครื่องบนน่าจะเป็นเครื่องไม้ มุงหลังคาด้วยกระเบื้องแบน มีบันไดทางขึ้น – ลง อยู่ทางด้านหน้าสองข้าง

๕.๒.๒ โบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร

มีลักษณะแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๑๓.๓๐ x ๑๔.๐๐ เมตร คงเหลือสภาพความสูงประมาณ ๑.๒๐ เมตร ตั้งอยู่ในแนวแกนทิศตะวันออกเฉียงใต้ – ตะวันตกเฉียงเหนือ ทางด้านเหนือของพระอุโบสถ หันหน้าออกทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ คงเหลือสภาพเฉพาะส่วนฐานค่อนข้างดี สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมได้ คือ เป็นวิหารที่ทำฐานยกพื้น ส่วนฐานก่ออิฐเป็นซุ้มฐานหน้ากระดาน ปูพื้นด้วยกระเบื้องดินเผาแผ่นเรียบ โครงสร้างรองรับเครื่องบนน่าจะเป็นเครื่องไม้ มุงหลังคาด้วยกระเบื้องแบน มีบันไดทางขึ้น – ลง อยู่ทางด้านหน้า

ข้อสังเกต

ลักษณะการหันหน้าของวิหารทั้งสองหลังนี้ แตกต่างจากสิ่งก่อสร้างอย่างอื่นภายในวัด กล่าวคือ สิ่งก่อสร้างหลักของวัดหันหน้าออกทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสิ้น แต่วิหาร (เก่า) ๒ หลังนี้ หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสวนทิศทางกัน

๕.๒.๓ โบราณสถานหมายเลข ๗ เจดีย์ราย

เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๓

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมมุมตัด ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนซุ้มฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังหักหายไป สันนิษฐานว่า น่าจะประกอบด้วยบัวกลุ่มเถาห้าถึงเจ็ดชั้น ปลียอดและเม็ดน้ำค้าง

เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๔

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมมุมตัด ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนซุ้มฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังหักหายไป สันนิษฐานว่า น่าจะประกอบด้วยบัวกลุ่มเถาห้าถึงเจ็ดชั้น ปลียอดและเม็ดน้ำค้าง

เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๕

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมมุมตัด ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนซุขฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังหักหายไป สันนิษฐานว่า น่าจะประกอบด้วยบัวกลุ่มเถาห้าถึงเจ็ดชั้น ปลียอดและเม็ดน้ำค้าง

เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๖

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยม ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนซุขฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสองชั้น ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังหักหายไป สันนิษฐานว่า น่าจะประกอบด้วยบัวกลุ่มเถาห้าถึงเจ็ดชั้น ปลียอดและเม็ดน้ำค้าง

เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๗

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยม ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนซุขฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้น ถัดขึ้นไปเป็นบัวทรงกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆัง ประกอบด้วยบัลลังก์และบัวกลุ่มเถาเจ็ดชั้น และปลียอด

เจดีย์ราย หมายเลข ๗.๘

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยม ขนาดความกว้าง x ยาว ประมาณ ๓ x ๓ เมตร ส่วนซุขฐานทำเป็นฐานสิงห์ซ้อนลดหลั่นกันสองชั้น ถัดขึ้นไปเป็นบัวกลุ่มหนึ่งชั้นรองรับทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดเหนือองค์ระฆังประกอบด้วยบัลลังก์และบัวกลุ่มเถาห้าชั้น ส่วนยอดหักหายไป สันนิษฐานว่า น่าจะประกอบด้วยบัวกลุ่มเถาห้าถึงเจ็ดชั้น ปลียอดและเม็ดน้ำค้าง

๕.๓ ด้านอายุสมัยของโบราณสถาน

โบราณสถานวัดโปรดสัตว์ มีเจดีย์ย่อมุมขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณ ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วเป็นประธานของวัด ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา พระอุโบสถตั้งอยู่ด้านหน้าเจดีย์ประธานเป็นอาคารที่ถูกสร้างขึ้นใหม่เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ ด้านข้างพระอุโบสถปรากฏเป็นวิหารขนาดเล็ก ๒ หลัง เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนสมัยใหม่ ด้านหน้าพระอุโบสถทั้งทางเหนือและใต้ใกล้แนวกำแพงวัดเป็นที่ตั้งของเจดีย์รายจำนวน ๖ องค์ นอกจากนี้ยังปรากฏกรอบฐานดิน ไม้ที่บริเวณด้านทิศเหนือและใต้ของเจดีย์ประธานมีจำนวน ๔ ฐาน อาคารสิ่งก่อสร้างดังกล่าวจะถูกล้อมรอบด้วยกำแพงวัด สภาพโดยทั่วไปของสิ่งก่อสร้างภายในวัดส่วนใหญ่ได้รับการซ่อมแซมและดูแลรักษาจากทางวัดเรื่อยมา

จากหลักฐานการขุดตรวจและขุดแต่งทางโบราณคดี พบหลักฐานเกี่ยวกับการก่อสร้างและการใช้งาน โบราณสถาน ซึ่งอาจจัดแบ่งตามพื้นที่ ดังนี้

๑. วิหาร หมายเลข ๕

มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมเกือบจัตุรัส ตั้งอยู่ในแนวแกนทิศตะวันออกเฉียงใต้ – ตะวันตกเฉียงเหนือ ทางด้านใต้ของพระอุโบสถ หันหน้าออกทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ คงเหลือสภาพเฉพาะส่วนฐานก่อนข้างดี มีบันไดทางขึ้น – ลง อยู่ทางด้านหน้าสองข้าง นอกจากนี้ยังพบว่ามีการปูพื้นด้วยกระเบื้องแผ่นเรียบ ไม่ปรากฏการก่อสร้างซ้อนทับในสมัยโบราณ

๒. วิหารหมายเลข ๖

มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งอยู่ในแนวแกนทิศตะวันออกเฉียงใต้ – ตะวันตกเฉียงเหนือ ทางด้านเหนือของพระอุโบสถ หันหน้าออกทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ คงเหลือสภาพเฉพาะส่วนฐานก่อนข้างดี มีการก่ออิฐเพื่อปูพื้น ๒ ครั้ง โดยพบร่องรอยการใช้เศษกระเบื้องมุงหลังคา(กระเบื้องดินขอ) มาปรับถมก่อนจะปูพื้นด้วยอิฐบิตทับ ซึ่งจากการลอกชั้นทับถมกระเบื้องมุงหลังคาออกบางส่วน พบว่าที่พื้นเดิมมีปรากฏฐานเสารองรับเครื่องบน และมีบันไดทางขึ้น ๒ ข้าง (ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้) แสดงว่า มีการซ่อมแซมหรือบูรณะอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ก่อนจะมาสร้างเป็นวิหารก่ออิฐถือปูนที่เห็นในปัจจุบัน แต่ไม่สามารถระบุช่วงเวลาที่ยังซ่อมแซมได้อย่างแน่ชัด

๓. พื้นที่ภายในกำแพงแก้ว โดยรอบเจดีย์ประธาน

เมื่อเปรียบเทียบหลักฐานที่ได้จากการขุดตรวจ โดยลักษณะการก่อสร้างฐานรากของช่องประตูที่กำแพงแก้วกับหลุมขุดตรวจที่บริเวณบันไดทางขึ้นลานประทักษิณของเจดีย์ประธาน อาจกล่าวได้ว่า มีการปูพื้นด้วยกระเบื้องดินเผา เพียง ๑ ครั้ง มีความลึกจากผิวดินปัจจุบันประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ไม่สามารถระบุขนาดกระเบื้องปูพื้นได้แน่ชัด เนื่องจากมีสภาพแตกหัก แต่อาจสันนิษฐานขนาดได้จากหลักฐานกระเบื้องปูพื้นที่พบที่วิหาร หมายเลข ๕ คือ ๓๐x๓๐x๔ หรือ ๓๐x๓๐x๔ เซนติเมตร

๔. ชุ่มประตูกำแพงวัด

ลักษณะกำแพงเป็นกำแพงหลังเจียด ที่มุมทำเป็นเสาหัวเม็ดทรงมณฑป ปรากฏชุ่มประตูทั้งสิ้น ๖ ชุ่ม ปัจจุบันเครื่องบนของชุ่มได้พังทลายลงหมด(ยกเว้นส่วนที่ได้รับการบูรณะแล้ว) คงเหลือสภาพเฉพาะกรอบเสาประดับ จากการขุดตรวจปรากฏหลักฐานการก่อสร้างฐานรากบริเวณชุ่มประตู สามารถแบ่งได้สองส่วน คือ ชุ่มประตูที่บูรณะแล้ว และชุ่มประตูที่ยังไม่ได้รับการบูรณะ พบหลักฐานว่า ชุ่มประตูที่ยังไม่ได้รับการบูรณะจะก่อเรียงอิฐย่อมุมลงไปตามลักษณะรูปแบบของย่อมุมที่ชุกฐานของชุ่มส่วนชุ่มประตูที่บูรณะแล้วนั้นปรากฏหลักฐานด้านในไม่ชัดเจนนัก

จากหลักฐานรูปแบบเจดีย์ประธาน ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณ และเจดีย์รายซึ่งเป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ที่ส่วนฐานทำเป็นชุกฐานสิงห์ โบราณวัตถุที่พบจากการดำเนินงาน และหลักฐานด้านเอกสารประวัติศาสตร์ สนับสนุนช่วงเวลาราวสมัยอยุธยาตอนปลาย ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า โบราณสถานวัดโปรดสัตว์น่าจะถูกสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายและได้รับการทำนุบำรุงเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

บทที่ ๖ สรุป

การวางแผนผังของโบราณสถานวัดโปรดสัตว์ มีเจดีย์ย่อมุมขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณ ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วเป็นประธานของวัด ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ลงสู่แม่น้ำ เจ้าพระยา พระอุโบสถตั้งอยู่ด้านหน้าเจดีย์ประธานเป็นอาคารที่ถูกสร้างขึ้นใหม่เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ ด้านข้างพระอุโบสถปรากฏเป็นวิหารขนาดเล็ก ๒ หลัง ประดิษฐานพระพุทธรูป ตั้งอยู่ทางด้าน ทิศเหนือและใต้ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนสมัยใหม่ ด้านหน้าพระอุโบสถทั้งทางเหนือและใต้ใกล้แนว กำแพงวัดเป็นที่ตั้งของเจดีย์รายจำนวน ๖ องค์ นอกจากนี้ยังปรากฏกรอบฐานต้นไม้ที่บริเวณด้านทิศ เหนือและใต้ของเจดีย์ประธานมีจำนวน ๔ ฐาน อาคาร สิ่งก่อสร้างดังกล่าวจะถูกล้อมรอบด้วยกำแพง ซึ่งปรากฏซุ้มประตูทางเข้าตรงกึ่งกลางของกำแพงด้านสกัดด้านละ ๑ ประตู ที่กำแพงด้านยาวปรากฏ ด้านละ ๒ ประตู สภาพโดยทั่วไปของสิ่งก่อสร้างภายในวัดส่วนใหญ่ได้รับการซ่อมแซมและดูแลรักษา จากทางวัดเรื่อยมา

การดำเนินงานทางโบราณคดีครั้งนี้ มีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่ภายในกำแพงวัด(เก่า) ที่ล้อมรอบ สิ่งก่อสร้างต่างๆ อาทิ เจดีย์ประธาน พระอุโบสถ วิหาร เจดีย์ราย กรอบฐานต้นไม้ โดยได้ดำเนินการขุด แต่งบริเวณโดยรอบวิหาร ๒ หลัง เจดีย์ราย ๖ องค์ กรอบฐานต้นไม้ ๔ ฐาน และได้กำหนดหลุมขุดตรวจ เพื่อหาหลักฐานการก่อสร้างและพื้นที่ใช้งานเดิมของโบราณสถาน บริเวณซุ้มประตูของกำแพงวัด ซุ้ม ประตูของกำแพงแก้วที่ล้อมรอบเจดีย์ประธาน และพื้นที่ข้างบันไดทางขึ้นเจดีย์ประธาน นอกจากนี้ได้ กำหนดหลุมขุดค้นจำนวน ๒ หลุม เพื่อตรวจสอบหลักฐานการใช้ประโยชน์พื้นที่ก่อนการสร้างวัดอีกด้วย จากการขุดค้น ขุดแต่งและขุดตรวจทางโบราณคดีในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ทำให้ทราบถึง ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของสิ่งก่อสร้างอื่นเพิ่มเติม อัน ได้แก่

๑. ฐานวิหาร(เก่า) หมายเลข ๕ ๒. ฐานวิหาร(เก่า) หมายเลข ๖

๓. บริเวณพื้นที่ขุดแต่งส่วนอื่น อาทิ พื้นที่โดยรอบเจดีย์ราย จำนวน ๖ องค์ พื้นที่โดยรอบกรอบ ฐานต้นไม้ ๔ ฐาน เป็นการขุดแต่งเพื่อนำดินทับถมออกให้ปรากฏลักษณะทางสถาปัตยกรรมของส่วน ฐานของสิ่งก่อสร้างดังกล่าวได้อย่างชัดเจนขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการออกแบบบูรณะเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ จากการขุดตรวจโบราณสถาน ทำให้พบหลักฐานอย่างอื่นประกอบ ได้แก่ การปูพื้น กระเบื้องภายในกำแพงแก้วที่ล้อมรอบเจดีย์ประธาน ลักษณะส่วนฐานของช่องประตูกำแพงแก้ว และ ส่วนฐานซุ้มประตูกำแพงวัด รวมถึงหลักฐานทาง โบราณคดีประเภท โบราณวัตถุ ที่พบจากการขุดค้น ขุด แต่ง ซึ่งปรากฏรายละเอียดในรายงานฉบับนี้ พบว่าเป็นหลักฐานที่มีอายุอยู่ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย (หรืออาจต่อเนื่องมาถึงรัตน โกสินทร์ตอนต้น) เป็นอย่างน้อย ยกตัวอย่างเช่น เศษภาชนะดินเผาจาก แหล่งเตาในประเทศจีน สมัยราชวงศ์ซิง เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน แหล่งเตาสุโขทัย- ศรีสัตนาลัย ชิ้นส่วนพระชัยมงคล หรือชิ้นส่วนพระพุทธรูปต่างๆ ที่พบ เป็นต้น ซึ่งเหรียญที่พบจากการ ขุดค้นนั้น น่าจะเป็นการเข้ามาใช้พื้นที่ในช่วงรัตน โกสินทร์แล้ว

บรรณานุกรม

การศาสนา, กรม. ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๔. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘.

คงเดช ประพัฒน์ทอง. โบราณคดีประวัติศาสตร์, กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๕.

ผาสุข อินทรวูธ. วรรณนิภานะดินเผาสมัยทวารวดี, กรุงเทพฯ : ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๒๘

พัชรี สาริกบุตร. เทคโนโลยีสมัยโบราณ, กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี, มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๒๓.

เล็ก พงษ์สมักรไทย. ราชสกุลแพทยในพระองค์, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายฝน, ๒๕๔๓.

วงศาธิศรมหิต, พระบรมวงศ์เธอกรมหมื่น. จดหมายเหตุระยะทางราชทูตลังกาเข้ามาขอคณะสงฆ์ที่กรุงศรีอยุธยา, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๔๗๓.

ศิลปากร, กรม. แหล่งเตาเผาบ้านบางปูน, กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี, ๒๕๓๑.

ศิลปากร, กรม. โบราณคดีสีคราม๒ เครื่องถ้วยจากทะเล, กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี, ๒๕๓๒

สมศักดิ์ ธรรมปริชาการ. เครื่องถ้วยสุโขทัยมรดกของคนไทยยุคสุโขทัยและอยุธยา,

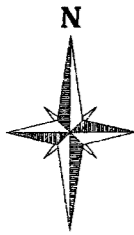
เครื่องถ้วยในเอเชียอาคเนย์ระหว่าง พุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๒. กรุงเทพฯ : ๒๕๓๑.

สันติ เล็กสุขุม. เจดีย์ : ความเป็นมาและคำศัพท์เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย, กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘.

สันติ เล็กสุขุม. เจดีย์ราย “ทรงปราปราสาทยอด” วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ, ๒๕๔๑.

รายการ

๑ เจดีย์ประธาน	๑๑ โบราณสถานหมายเลข ๗.๒	๒๑ ศาลาท่าน้ำ
๒ กำแพงแก้ว(๑)	๑๒ โบราณสถานหมายเลข ๗.๓	๒๒ อาคารโถงชั้น
๓ คูน้ำ	๑๓ โบราณสถานหมายเลข ๗.๔	๒๓ ศาลาการเปรียญ
๔ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๑	๑๔ โบราณสถานหมายเลข ๗.๕	๒๔ เมา
๕ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๒	๑๕ โบราณสถานหมายเลข ๗.๖	๒๕ ศาลา
๖ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๓	๑๖ โบราณสถานหมายเลข ๗.๗	๒๖ ที่บรรจุอัฐิ
๗ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๔	๑๗ โบราณสถานหมายเลข ๗.๘	๒๗ ลูบ
๘ โบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร	๑๘ กำแพงแก้ว(๒)	
๙ โบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร	๑๙ กุฏิสงฆ์	○ เล้าไก่ฟ้า
๑๐ โบราณสถานหมายเลข ๗.๑	๒๐ ทอระฆัง	☼ คันไม้

ผังศิขรี

มาตราส่วน 1 : 50,000 สำหรับ L 7018 ๖๖๖๖ 537 IV จังหวัด 47 PPR ๑๑๑๑1

รูปแบบ

สำรวจ เขียนแบบ	
สำรวจ	ทางทูลส่วนจำกัด พจนานันทกุล
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ	
สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
หน.กลุ่มโบราณคดี	
หน.กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถานพิเศษ บุนนาค	
ผ.ลค.ที่ ๓ อ.ย.	เอก สิริหามาศย์
ผ.ลค.	

ผู้อนุมัติ	
อธิบดี	
รูปแบบ	

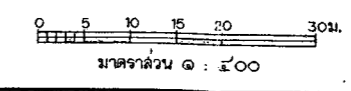
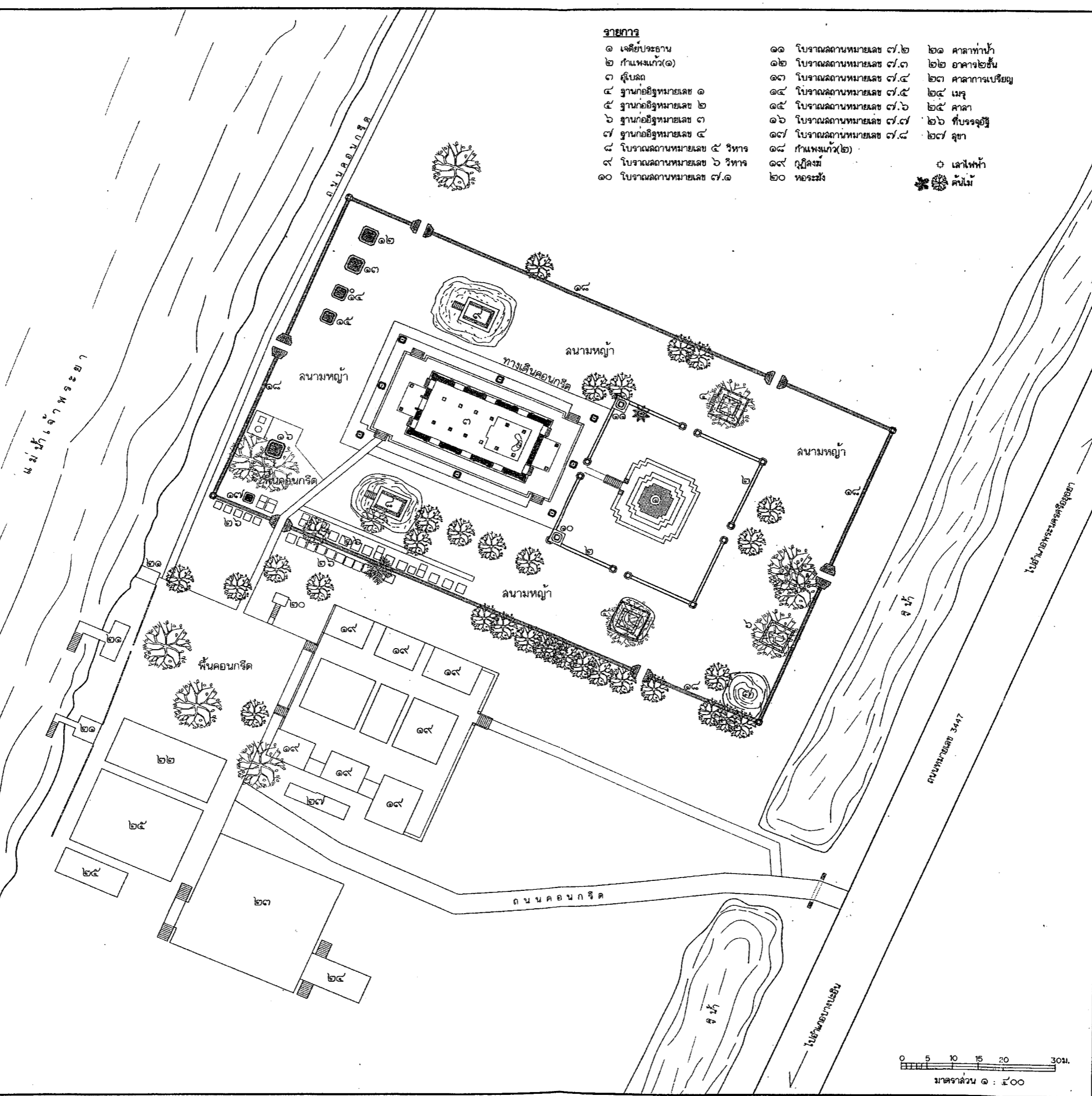
วัดโปรดศีล
 ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

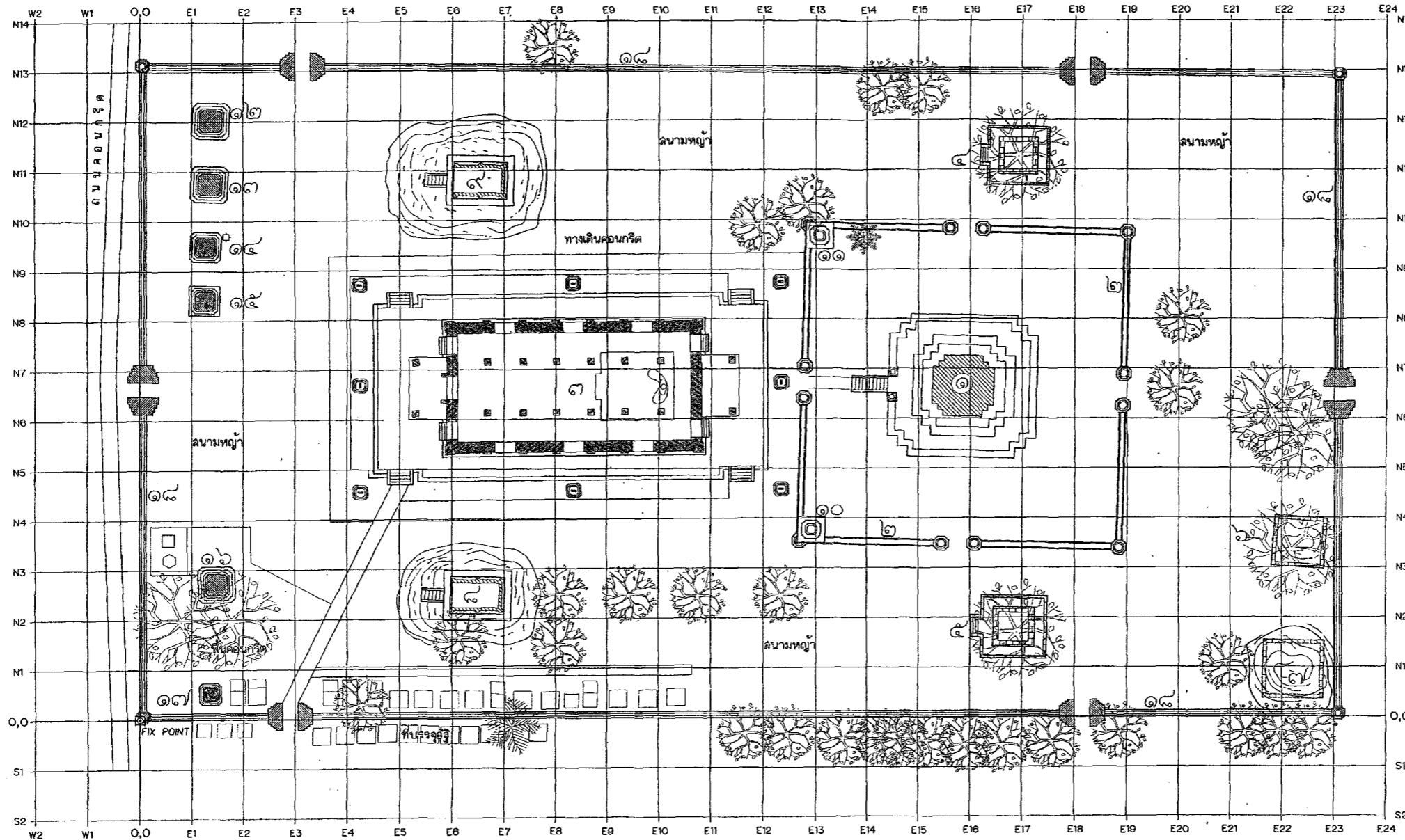
แผนผังบริเวณวัดโปรดศีล

จริง	มาตราส่วน 1 : 400	แผ่นที่ 1	จำนวนแผ่น 18
------	-------------------	-----------	--------------

สำนักศิลปากรที่ ๓
 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

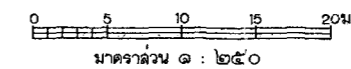

ผังกริดการดำเนินงานทางโบราณคดี มาตรฐาน ๑ : ๒๕๐

รายการ

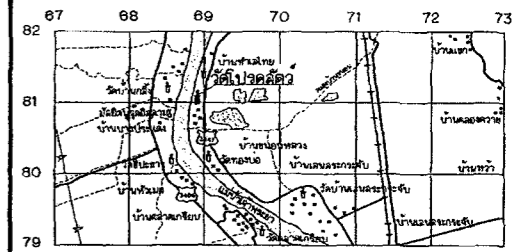
- ๑ เคียงประธาน
- ๒ กำแพงแก้ว(๑)
- ๓ สุนัข
- ๔ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๑
- ๕ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๒
- ๖ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๓
- ๗ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๔
- ๘ โบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร
- ๙ โบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร
- ๑๐ โบราณสถานหมายเลข ๗.๑
- ๑๑ โบราณสถานหมายเลข ๗.๒
- ๑๒ โบราณสถานหมายเลข ๗.๓
- ๑๓ โบราณสถานหมายเลข ๗.๔
- ๑๔ โบราณสถานหมายเลข ๗.๕
- ๑๕ โบราณสถานหมายเลข ๗.๖
- ๑๖ โบราณสถานหมายเลข ๗.๗
- ๑๗ โบราณสถานหมายเลข ๗.๘
- ๑๘ กำแพงแก้ว(๒)

○ เสาให้ฟ้า
 ต้นไม้

หมายเหตุ @ FIX POINT จุด FIX POINT ที่มุมกำแพงแก้ว(๒)ทิศตะวันตก-ใต้

ผังดัชนี

มาตรฐาน ๑ : 50,000 สำหรับชุด L 7018 ระยะเวลา 5/37 IV ศึกษาคัด 47 PPR 688811

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทำง่วนล้วนเจ้ากัฒ ทรายนันท์กุลจาง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักอนุรักษ์โบราณคดี	
หม่อมหลวงรักษ์โบราณคดี	ศิษย์ บุญแจ้ง
ผอ.ลคค.ที่ ๓ อย.	เอกภพ สีหามาตย์
ผอ.ลคค.	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
--------	--

รูปแบบ

วัดป่าดงสุทธ
 ตำบลหนองหวาย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

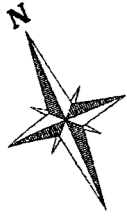
ผังกริดการดำเนินงานทางโบราณคดี

รหัส	มาตรฐาน ๑ : ๒๕๐	แผ่นที่ 2	จำนวนแผ่น 18
------	-----------------	-----------	--------------

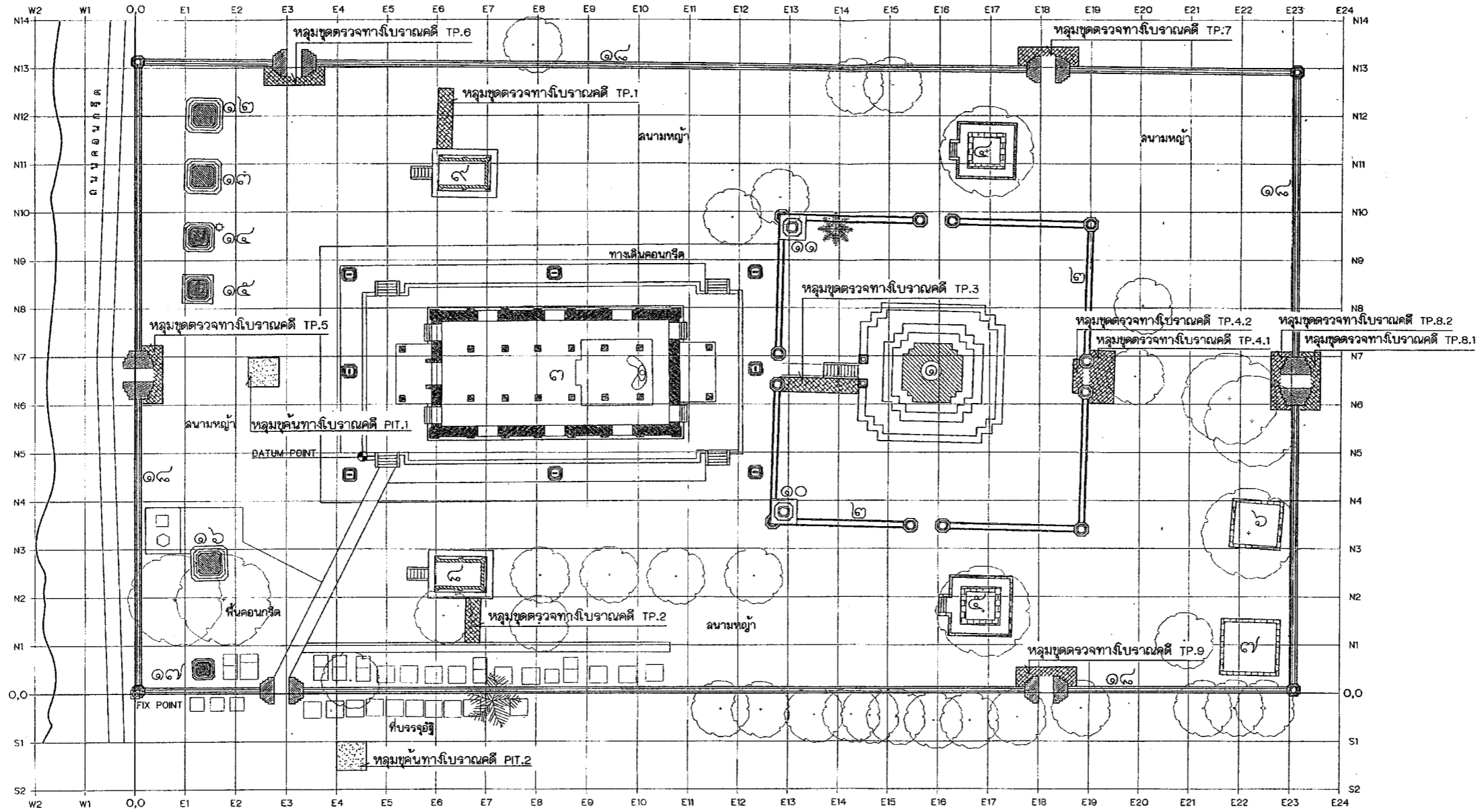
สำนักศิลปากรที่ ๓
 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

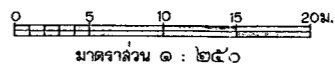
แบบแปลนสถาปัตย์

ผังหลุมขุดค้น-ขุดตรวจทางโบราณคดี มาตรการส่วน ๑ : ๒๕๐

- รายการ**
- ๑ เจริญประธาน
 - ๒ กำแพงแก้ว(๑)
 - ๓ สี่ใบลด
 - ๔ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๑
 - ๕ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๒
 - ๖ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๓
 - ๗ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๔
 - ๘ โบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร
 - ๙ โบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร
 - ๑๐ โบราณสถานหมายเลข ๗.๑
 - ๑๑ โบราณสถานหมายเลข ๗.๒
 - ๑๒ โบราณสถานหมายเลข ๗.๓
 - ๑๓ โบราณสถานหมายเลข ๗.๔
 - ๑๔ โบราณสถานหมายเลข ๗.๕
 - ๑๕ โบราณสถานหมายเลข ๗.๖
 - ๑๖ โบราณสถานหมายเลข ๗.๗
 - ๑๗ โบราณสถานหมายเลข ๗.๘
 - ๑๘ กำแพงแก้ว(๒)
 - ☉ เสาไฟฟ้า
 - ☉ ดับไม้
 - ☉ -๐.๑๐ ค่าระดับพื้น

หมายเหตุ □ FIX POINT จุดFIX POINT ที่มุมกำแพงแก้ว(๒)ทิศตะวันตก-ใต้
 ● DATUM POINT จุดDATUM POINT ที่มุมฐานบนของสี่ใบลดทิศตะวันตก-ใต้

ผังดัชนี

มาตราส่วน 1 : 50,000 ส่วนใหญ่ L 7018 ๕๖๖๖ 5137 IV ผังดัดจัด 47 PPR 680811

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทางด่วนจันทบุรี หรือปิ่นเกล้าสร้าง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิศวกรรูปแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
นักวิทยาศาสตร์		

ออกแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
วิศวกร		
นักวิทยาศาสตร์		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก		
วิศวกร		
นักวิชาการช่างศิลป์		
ทน.กลุ่มโบราณคดี		
ทน.กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ศิริชัย บุญแจ้ง		
ผอ.ลคค.ที่ ๓ อ.ย. เอกนถ สุทนต์		
ผอ.ลคค.		

ผู้อนุมัติ

อธิบดี		
--------	--	--

รูปแบบ **วัดโพนสะเม็ด**

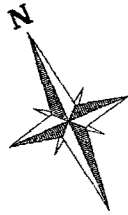
ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผังหลุมขุดค้น-ขุดตรวจทางโบราณคดี

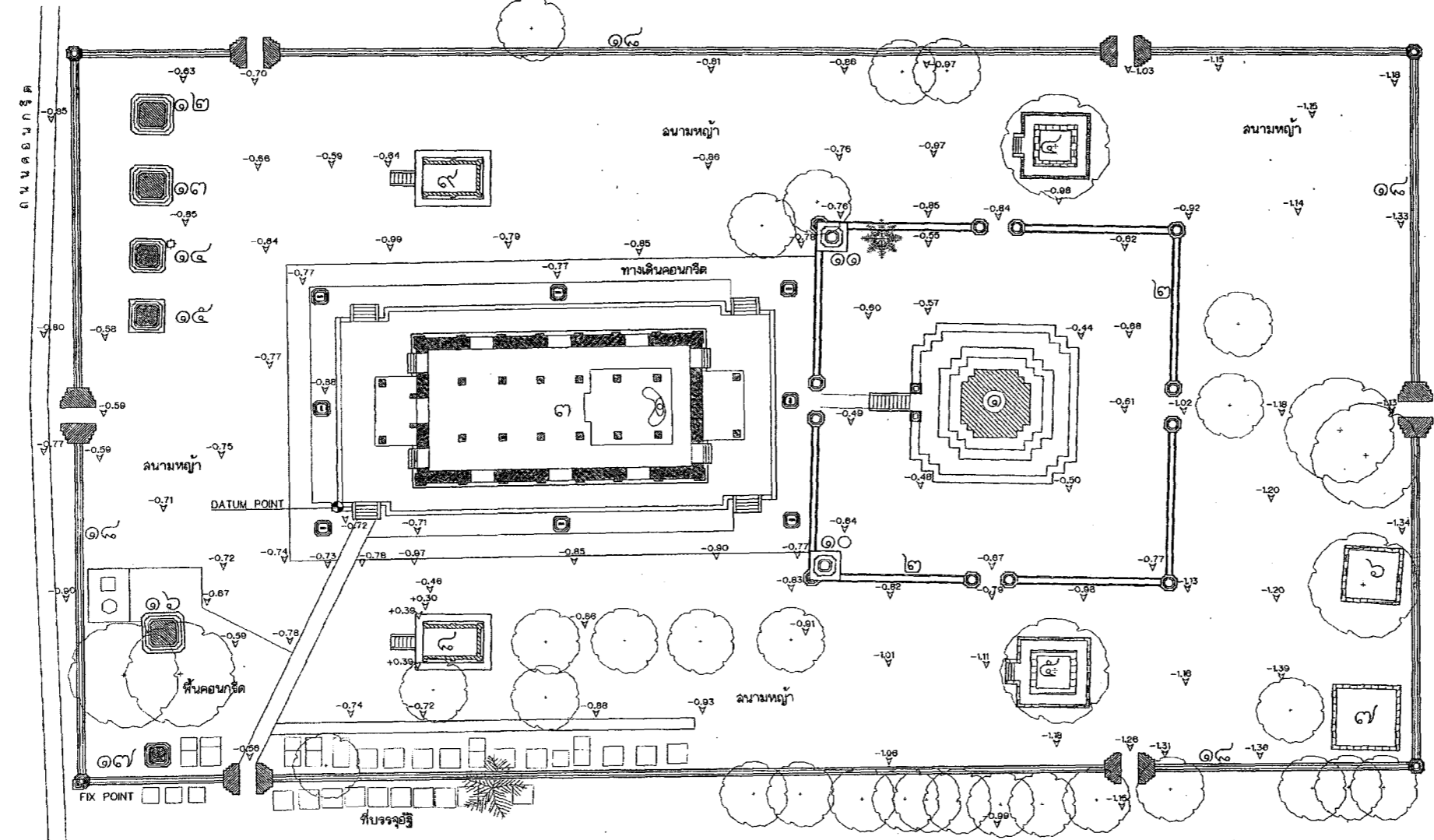
จ.ที่	มาตรการส่วน ๑ : ๒๕๐	แผ่นที่ 3	จำนวนแผ่น 18
-------	---------------------	-----------	--------------

สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

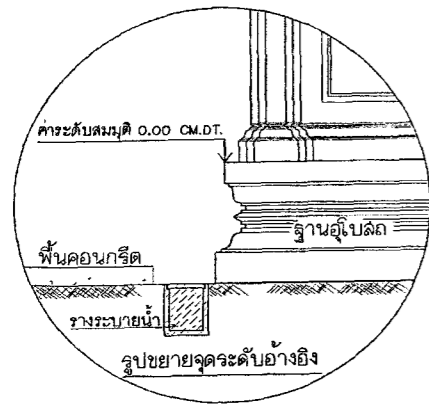
กรมศิลปากร

U 3 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

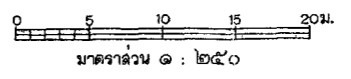

ผังระดับพื้นบริเวณโอบราณสถาน มาตรการส่วน ๑ : ๒๕๐

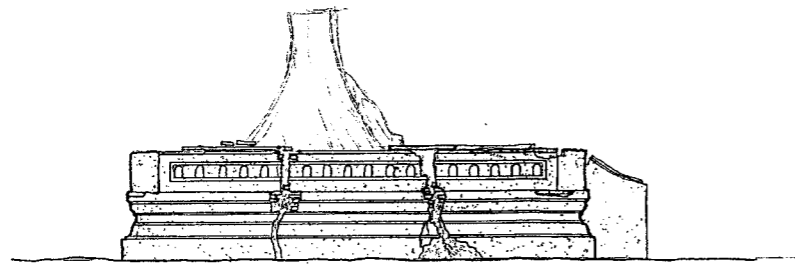

หมายเหตุ
 □ FIX POINT จุด FIX POINT ที่มุมกำแพงแก้ว(๒)ทิศตะวันตก-ใต้
 ⊙ DATUM POINT จุด DATUM POINT ที่มุมฐานของอุโบสถทิศตะวันตก-ใต้ ค่าระดับสมมุติ 0.00 CM.DT.

- รายการ**
- ๑ เติดยี่ประตู
 - ๒ กำแพงแก้ว(๑)
 - ๓ คูน้ำ
 - ๔ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๑
 - ๕ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๒
 - ๖ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๓
 - ๗ ฐานก่ออิฐหมายเลข ๔
 - ๘ โบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร
 - ๙ โบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร
 - ๑๐ โบราณสถานหมายเลข ๗.๑
 - ๑๑ โบราณสถานหมายเลข ๗.๒
 - ๑๒ โบราณสถานหมายเลข ๗.๓
 - ๑๓ โบราณสถานหมายเลข ๗.๔
 - ๑๔ โบราณสถานหมายเลข ๗.๕
 - ๑๕ โบราณสถานหมายเลข ๗.๖
 - ๑๖ โบราณสถานหมายเลข ๗.๗
 - ๑๗ โบราณสถานหมายเลข ๗.๘
 - ๑๘ กำแพงแก้ว(๒)
- ⊙ เสาให้ฟ้า
 ⊙ คับไม้
 ⊙ ค่าระดับพื้น

ผังดัชนี			
67	68	69	70
82			73
81			72
80			71
79			70
มาตรการส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ มาตรฐาน L 7018 ๒๕๖๖ ๕137 IV ๓1๓๖ ๔7 PPR ๒๐๒11			
ผู้รับผิดชอบ			
สำรวจ เขียนแบบ			
สำรวจ	ทางพันธุศาสตร์ พจนานุกรมสำรวจ		
นายช่างสำรวจ			
เขียน			
คิดออก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หน.กลุ่มโบราณคดี			
หน.กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน	ศิษย์	บุญเม้ง	
ผอ.ลคท.ที่ ๓ อย.	เอกภ	สีหามาตย์	
ผอ.ลคท.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
รูปแบบ	วัดโอบจตุรทิศ		
ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา			
ผังระดับพื้นบริเวณโอบราณสถาน			
รหัส	มาตรการส่วน ๑ : ๒๕๐	แผ่นที่ 4	จำนวนแผ่น 18
สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา			
กรมศิลปากร			

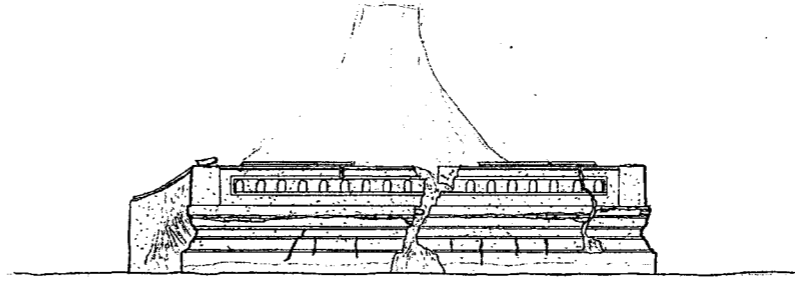

E18

E17

E16

รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๑ ด้านทิศเหนือ

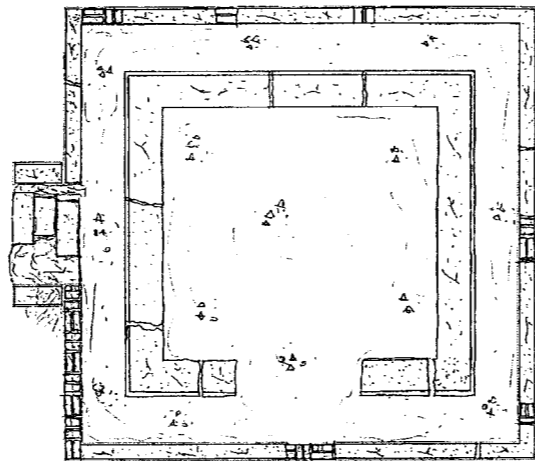
E16

E17

E18

รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๑ ด้านทิศใต้

N12

N11

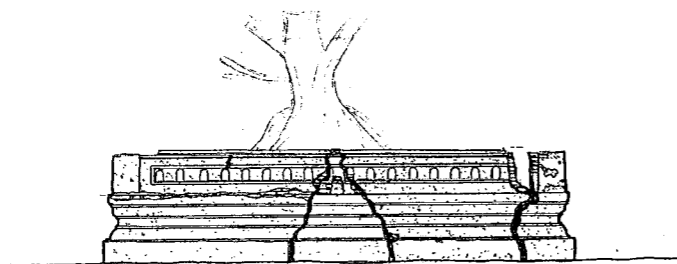
E16

E17

E18

รูปแปลนฐานก่ออิฐหมายเลข ๑

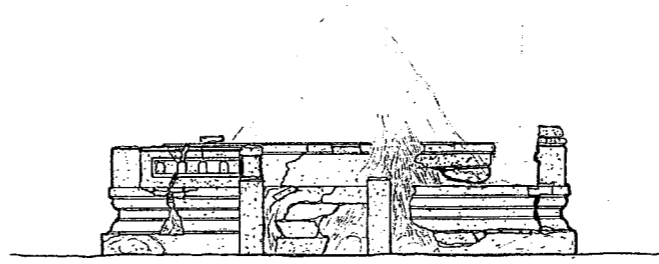

N10

N11

N12

รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๑ ด้านทิศตะวันออก

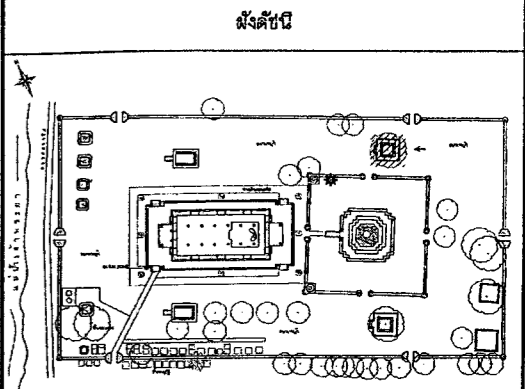

N12

N11

N10

รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๑ ด้านทิศตะวันตก

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทำงหุ่นส่วนจำกัด พรอบนทกอลร้าง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
นักวิทยาศาสตร์		

ออกแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
วิศวกร		
นักวิทยาศาสตร์		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก		
วิศวกร		
นักวิชาการช่าง		
	ศิษย์ บุญแจ้ง	
	เอก สิทนามคย์	

ผู้อนุมัติ

--	--	--

วัดโปรดศีลวี

ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

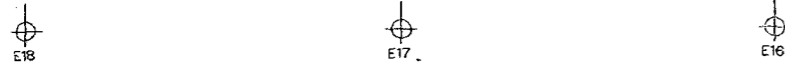
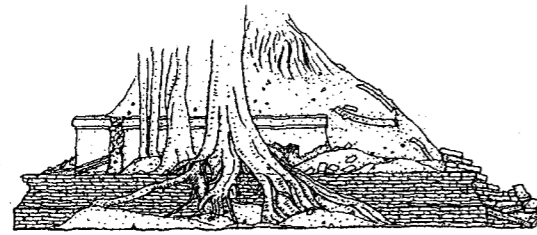
รูปด้าน รูปแปลน ฐานก่ออิฐหมายเลข ๑

ฉั	มาตราส่วน ๑ : ๕๐	แผ่นที่ 5	จำนวนแผ่น 18
----	------------------	-----------	--------------

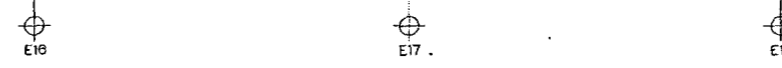
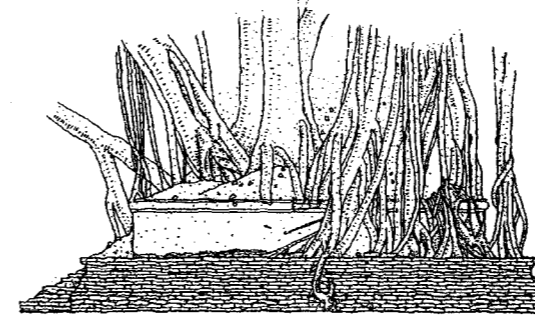
สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

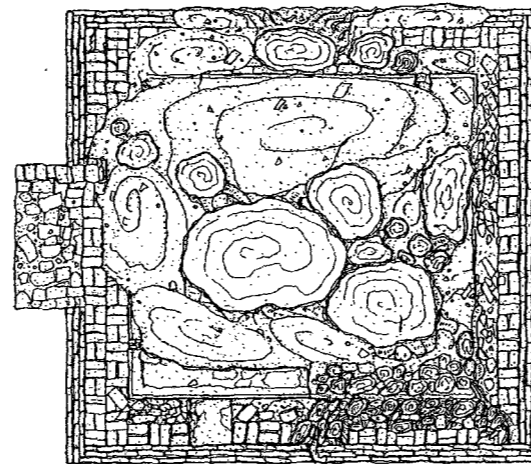

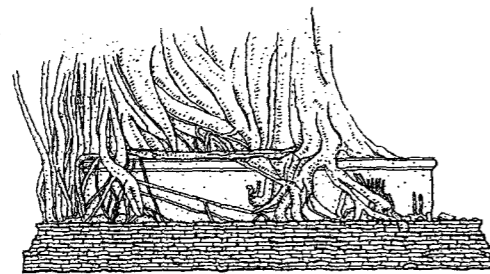
รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๒ ด้านทิศเหนือ

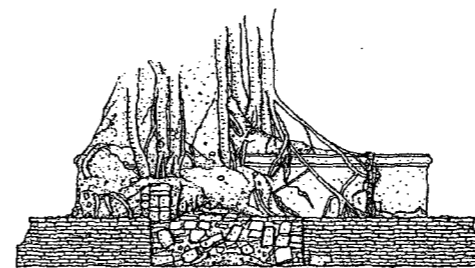
รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๒ ด้านทิศใต้

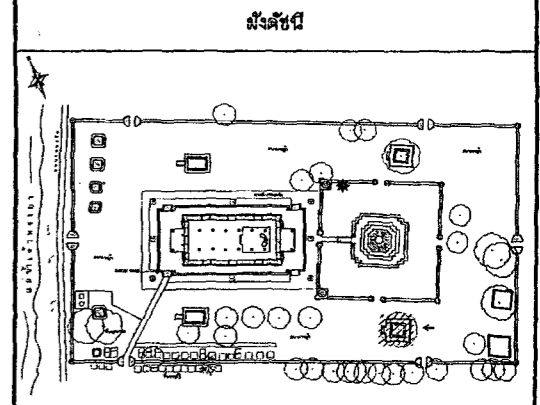
รูปแปลนฐานก่ออิฐหมายเลข ๒

รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๒ ด้านทิศตะวันตก

รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๒ ด้านทิศตะวันออก

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ เขียนแบบ	
สำรวจ	ทางทันล่วนจำศักดิ์ หรอบนทกอลจาง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ	
สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
หน.กลุ่มโบราณคดี	
หน.กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ศิริชัย ปุณฺณเริง	
ผอ.สคท.ที่ ๗ อย. เอนก สิทธิมาตย์	
ผอ.ส.บ.ค.	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี

รูปแบบ วัดโปรดสัตว์

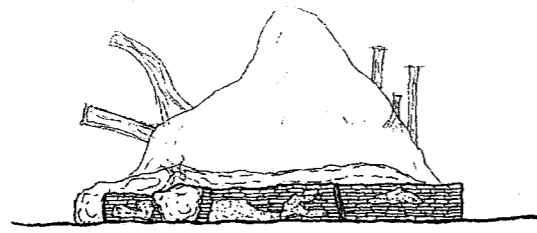
ส่วนตชชนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แสดง รูปด้าน รูปแปลน ฐานก่ออิฐหมายเลข ๒

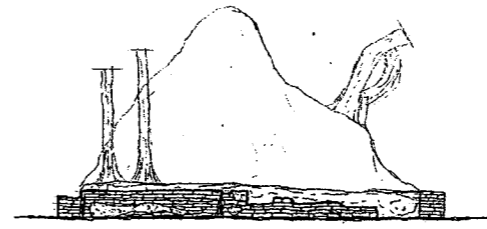
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๕๐	6	18

สำนักศิลปากรที่ ๗
พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

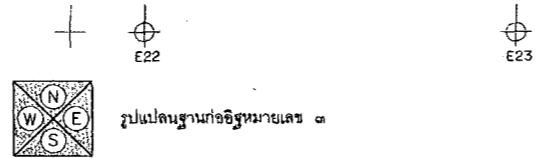
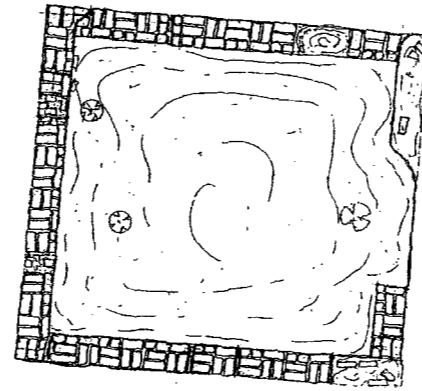

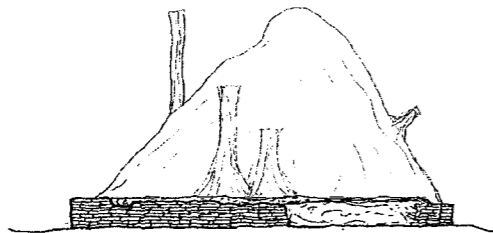
รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๓ ด้านทิศเหนือ

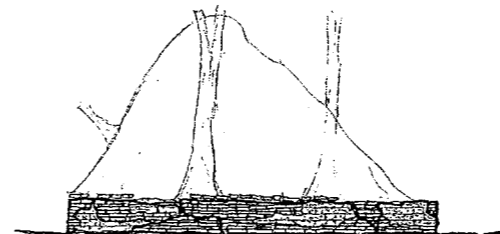
รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๓ ด้านทิศใต้

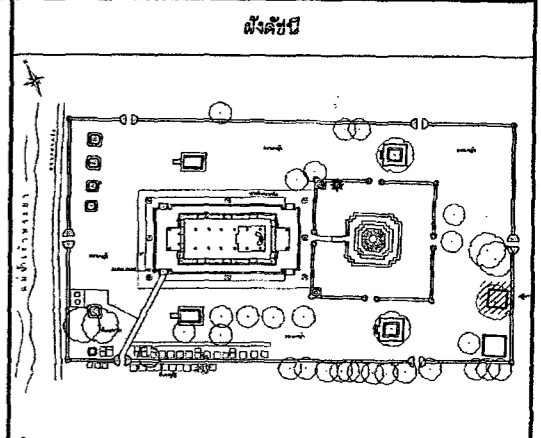
รูปแปลนฐานก่ออิฐหมายเลข ๓

รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๓ ด้านทิศตะวันออก

รูปฐานก่ออิฐหมายเลข ๓ ด้านทิศตะวันตก

สรุปประวัติ

สำรวจ เขียนแบบ	
สำรวจ	ทางหุ่นส่วนจำกัด พรอนันท์ก่อฉาง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ	
สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
ทน.กลุ่มโบราณคดี	
ทน.กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถานพิเศษ บุญแจ้ง	
ผอ.ลคก.ที่ ๓ อย. เอนก สิทนามาศย์	
ผอ.ลคค.	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
รูปแบบ	

วัดโป่งคดด้วง
ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

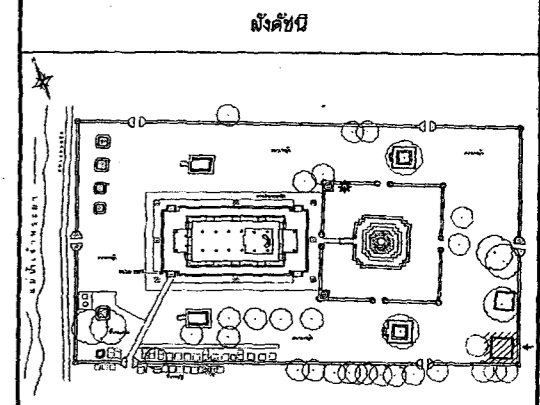
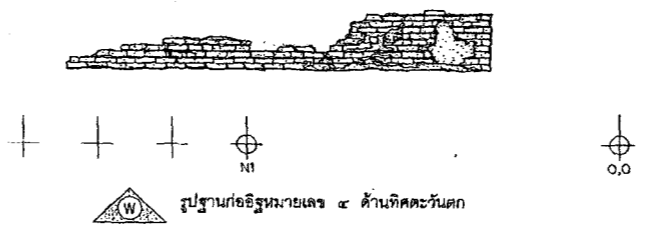
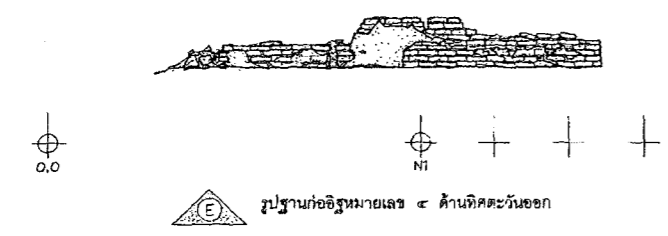
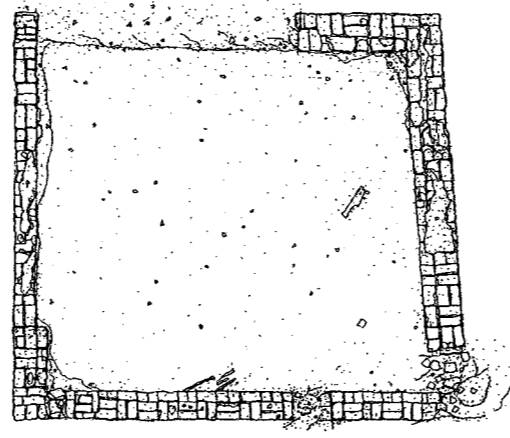
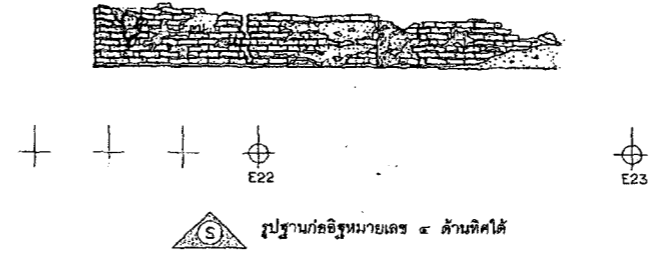
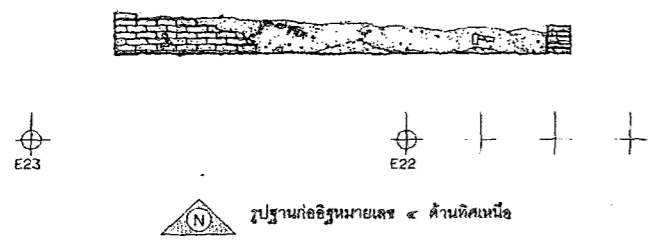
แปลน รูปด้าน รูปแปลน ฐานก่ออิฐหมายเลข ๓

รหัส	มาตราส่วน ๑ : ๕๐	แผ่นที่ 7	จำนวนแผ่น 18
------	------------------	-----------	--------------

สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ	
สำรวจ	ทำง่วนส่วนจำกัด หรือบัณฑิต
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ	
สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
หม่อมราชวงศ์	
หม่อมราชวงศ์	
หม่อมราชวงศ์	
หม่อมราชวงศ์	
หม่อมราชวงศ์	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
--------	--

รูปแบบ

วัดโปรดศีลคุณ

ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

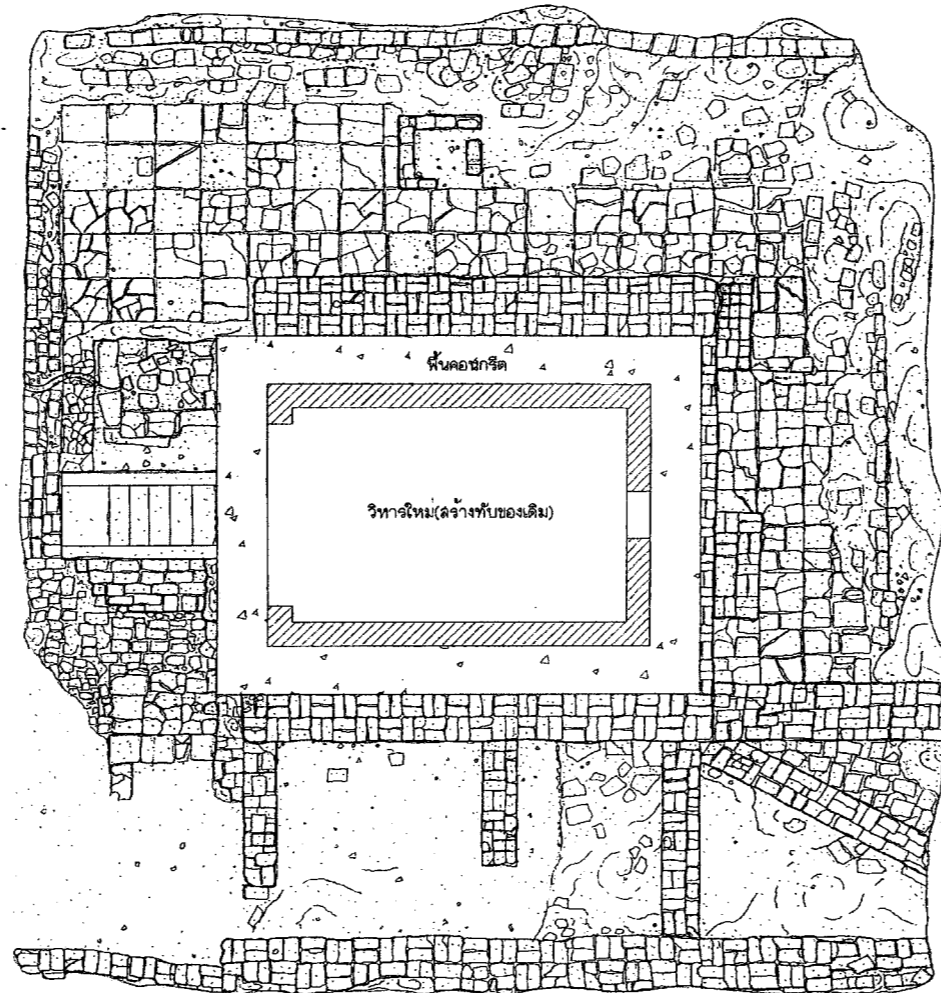
แสดง รูปด้าน รูปแปลน ฐานก่ออิฐหมายเลข ๔

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๕๐	๘	๑๘

สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

รูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร

N4

N3

N2

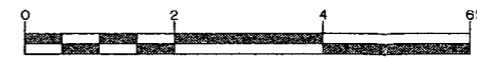
N1

E5

E6

E7

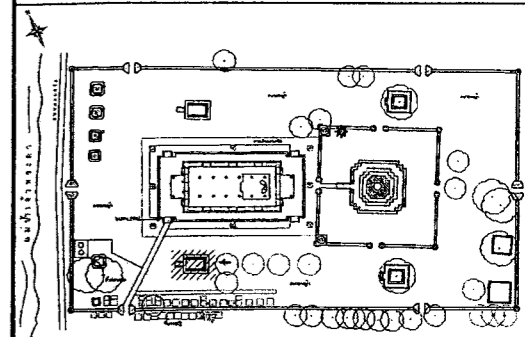
E8

มาตราส่วน

1 : 50

ผังตัดซี

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทางหุ่นส่วนจำกัด พจนันท์ทออลราช
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
หน.กลุ่มโบราณคดี	
หน.กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน พิษณุ บุญแจ้ง	
ผอ.ลคท.ที่ ๗ อย. เอกมา สิทธิมาตย์	
ผอ.ส.บ.ค.	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
รูปแบบ	วัดโปรดศีลสัตว์
	ตำบลชนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

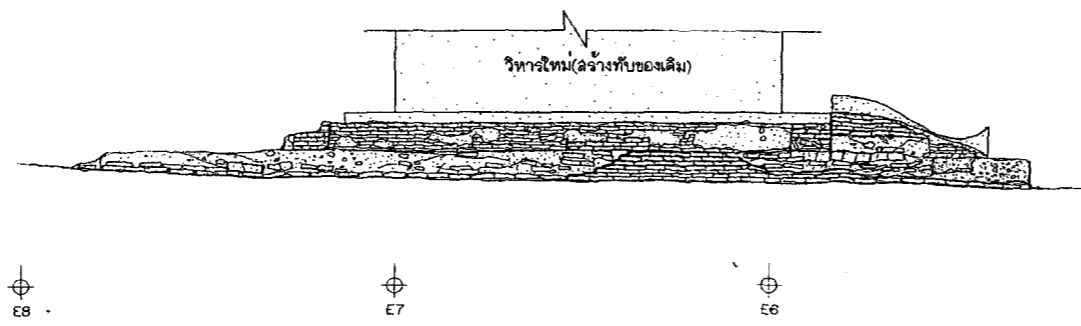
แสดง
รูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๕๐	๑	๑๘

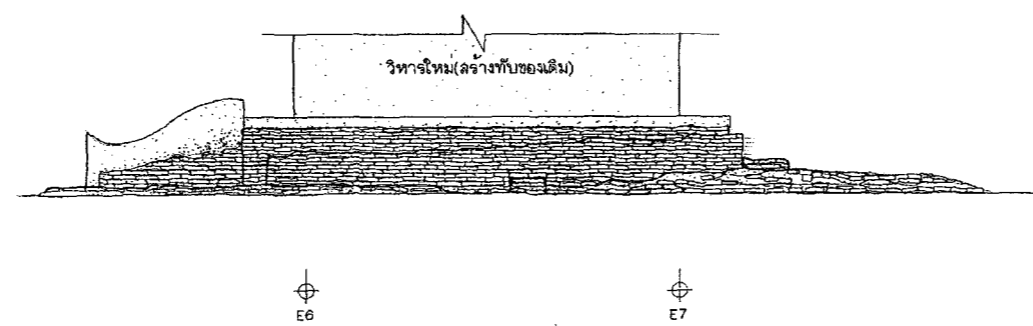
สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

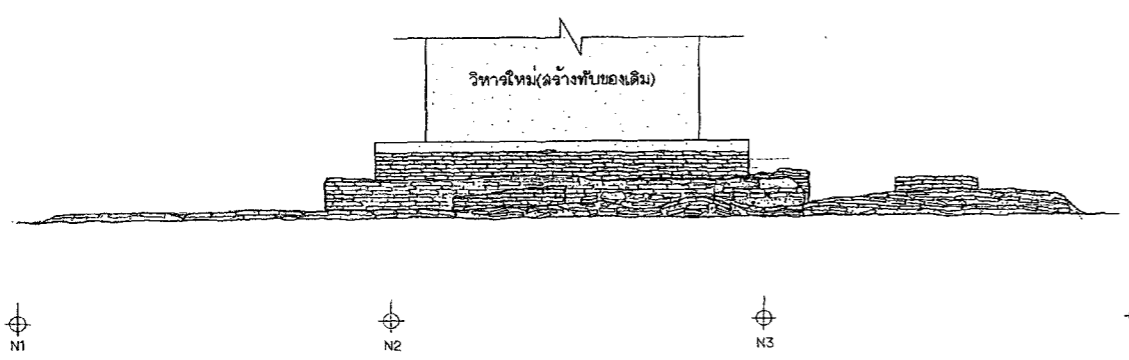

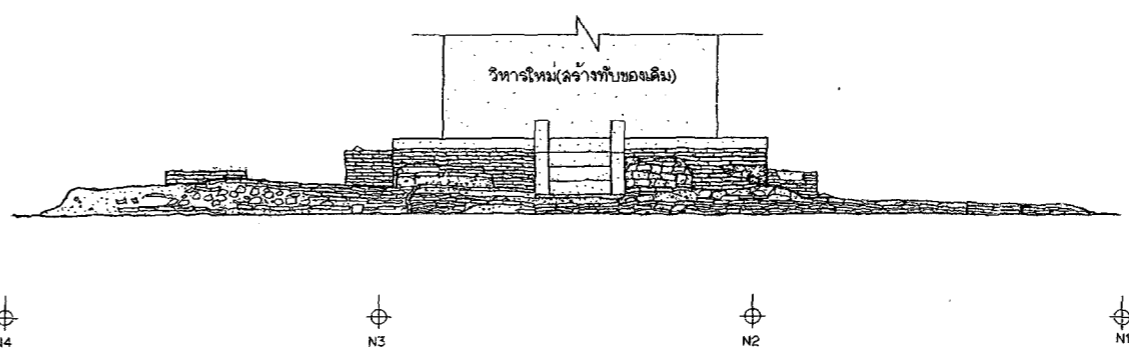
รูปโบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร ด้านทิศเหนือ

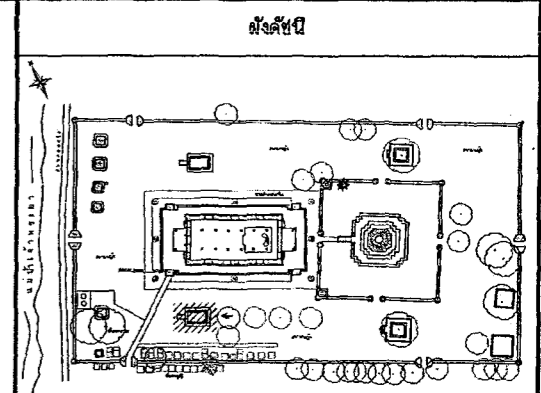
รูปโบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร ด้านทิศใต้

รูปโบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร ด้านทิศตะวันออก

รูปโบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร ด้านทิศตะวันตก

ผังศิขี

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ	
สำรวจ	ทางหุ่นล่วนจำกัด หรือบันทึกก่อสร้าง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
นักวิทยาศาสตร์		

ออกแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
วิศวกร		
นักวิทยาศาสตร์		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก		
วิศวกร		
นักวิชาการช่างศิลป์		
ทนายโบราณคดี		
พ.ก.ล.อ.บ.ก.โบราณสถานพิเศษ บุญแจ้ง		
ผอ.ลค.ที่ ๓ อย. โอนก สีหามาตย์		
ผอ.ลค.		

ผู้อนุมัติ

อธิบดี		
--------	--	--

รูปแบบ วัดโปรดสัตว์

ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

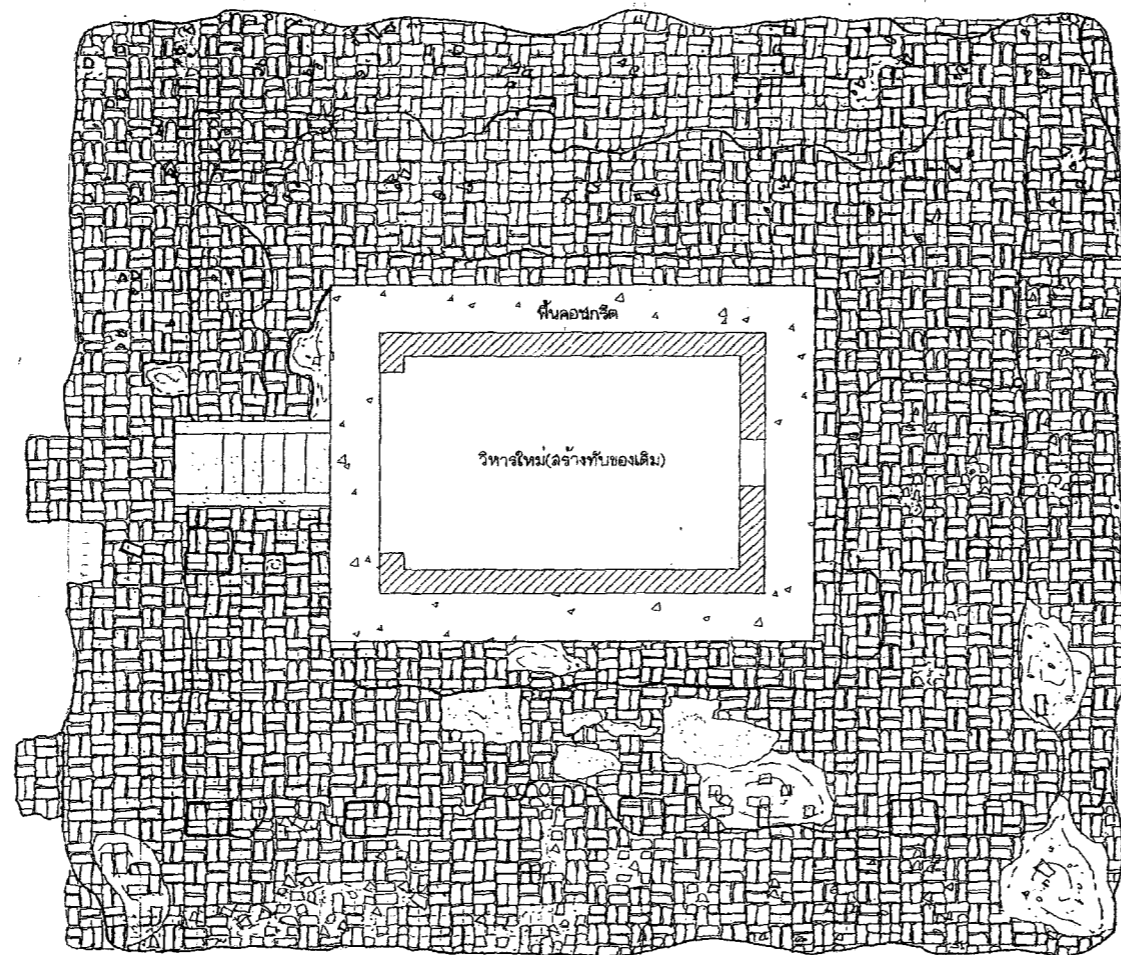
แสดง รูปด้านโบราณสถานหมายเลข ๕ วิหาร

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๕๐	๑๐	๑๘

สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

รูปแบบโบสถ์วัดหมายเลข ๖ วิหาร

N12

N11

N10

N9

E5

E6

E7

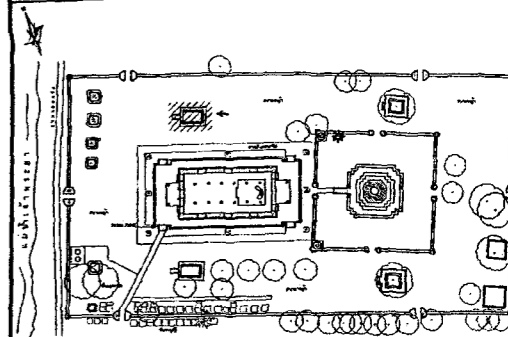
E8

มาตราส่วน

1 : 50

สังคศิวิ

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทางทูลวงจ้งชาติ พงอินทกอลราช		
นายช่างสำรวจ			
เขียน			
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ผู้ผลิตแบบ			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ผู้ผลิตแบบ			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หนกอุณโอบจากคดี			
หนกอุณโอบจากคดี			
หนกอุณโอบจากคดี			
หนกอุณโอบจากคดี			
หนกอุณโอบจากคดี			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

รูปแบบ วัดโพธิ์วัดวัด
ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

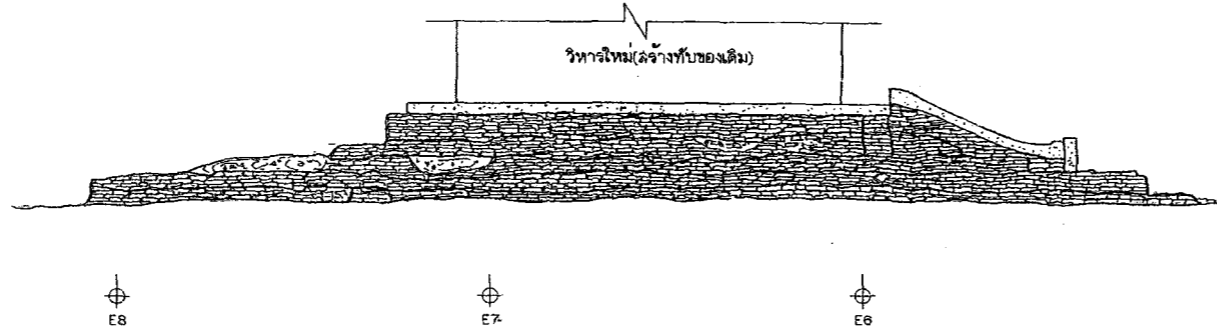
แสดง รูปแบบโบสถ์วัดหมายเลข ๖ วิหาร

รหัส	มาตราส่วน ๑ : ๕๐	แผ่นที่ 11	จำนวนแผ่น 18
------	---------------------	---------------	-----------------

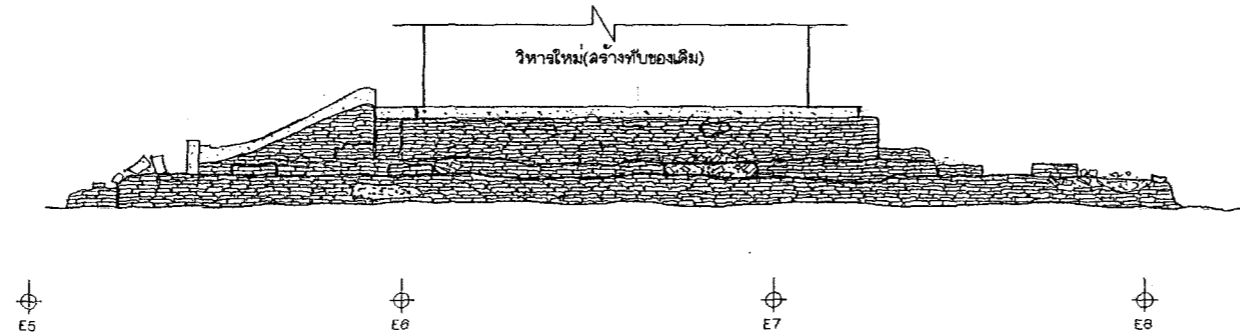
สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

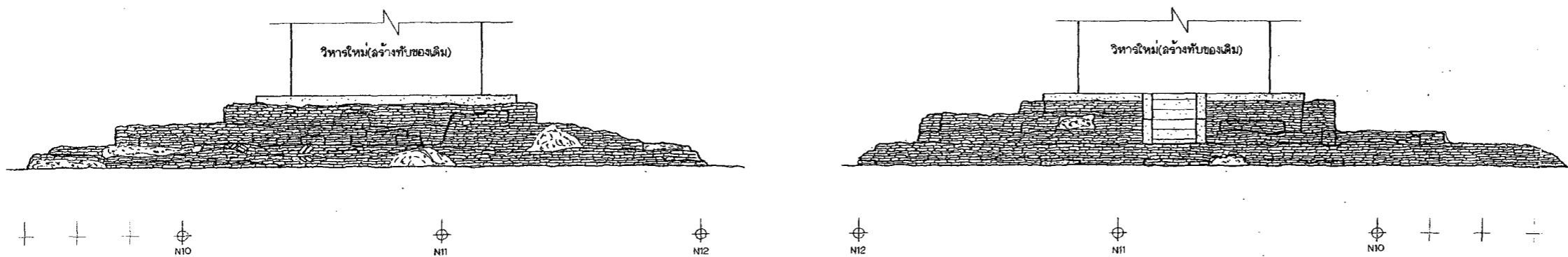

รูปโบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร ด้านทิศเหนือ

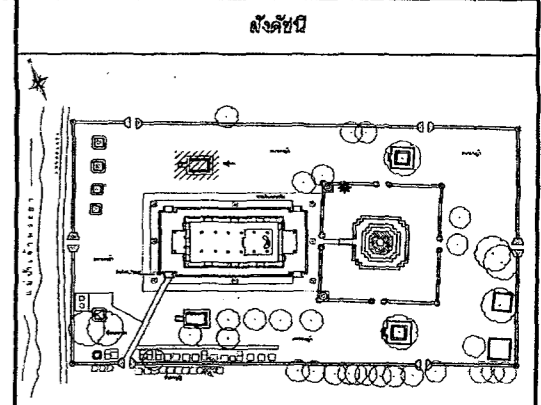

รูปโบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร ด้านทิศใต้

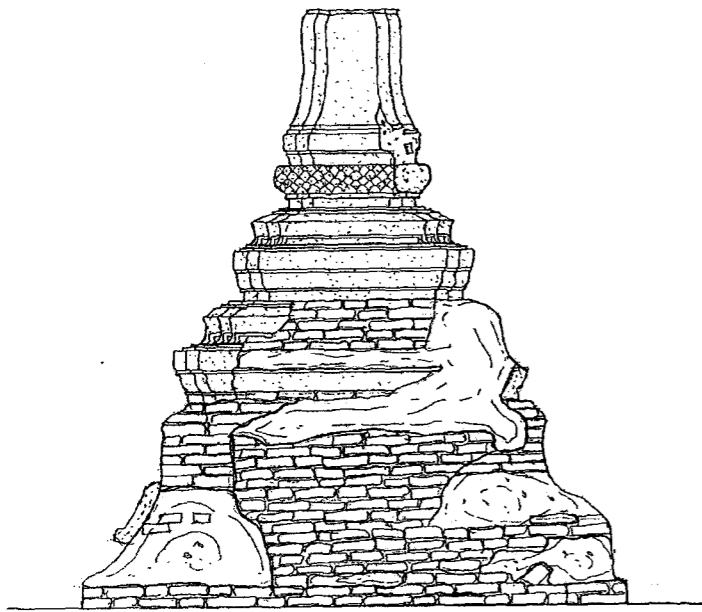

รูปโบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร ด้านทิศตะวันออก

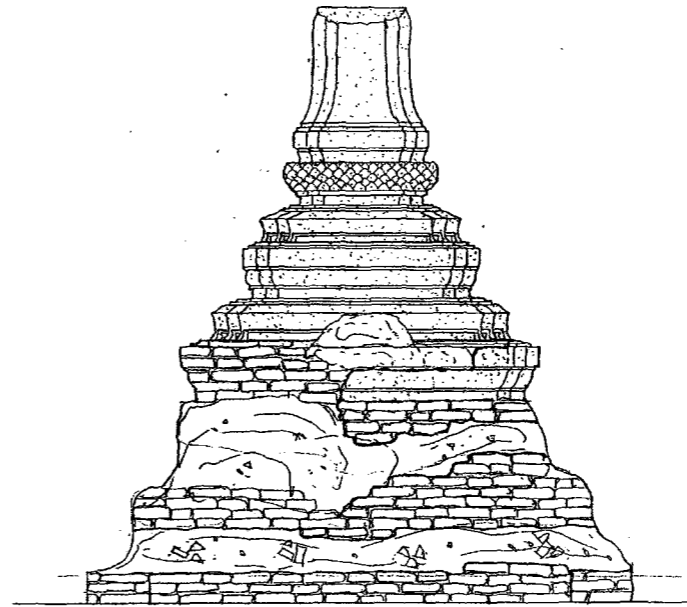
รูปโบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร ด้านทิศตะวันตก

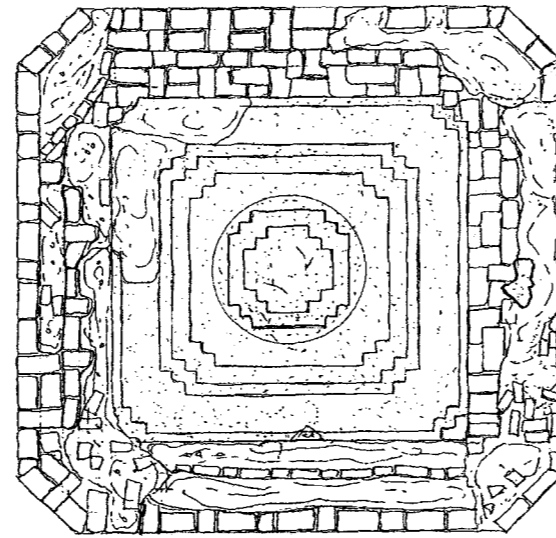
ผู้ปฏิบัติ			
สำรวจ เขียนแบบ			
สำรวจ	ทางหุ่นล่วนจำกัด หรือปั้นทอกล้าง		
นายช่างสำรวจ			
เขียน			
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หน.กลุ่มโบราณคดี			
หน.กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ศิริชัย บุญแจ้ง			
ผอ.ลคค.ที่ ๓ อ.ย. เอนก สิหามาตย์			
ผอ.ลปค.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
รูปแบบ	วัดโฆจคัสสิวั		
ตำบลชนบทหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา			
แสดง			
รูปด้านโบราณสถานหมายเลข ๖ วิหาร			
รหัส	มาตราส่วน ๑ : ๕๐	แผ่นที่ 12	จำนวนแผ่น 18
สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา			
กรมศิลปากร			

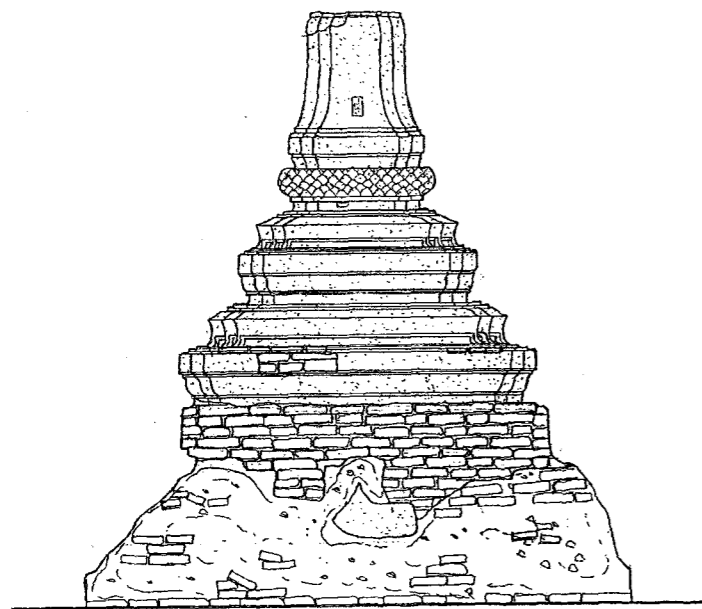
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๓ ด้านทิศเหนือ

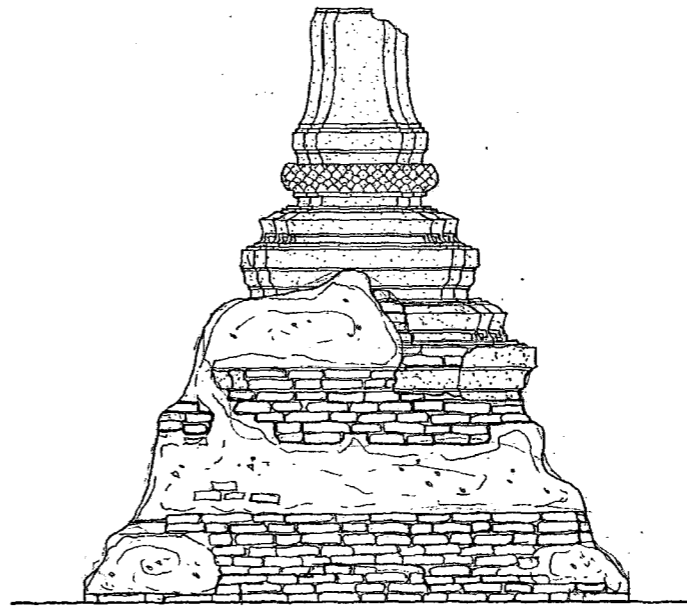
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๓ ด้านทิศใต้

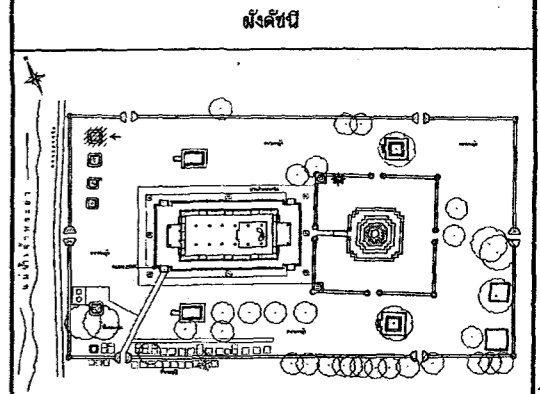
รูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๗.๓

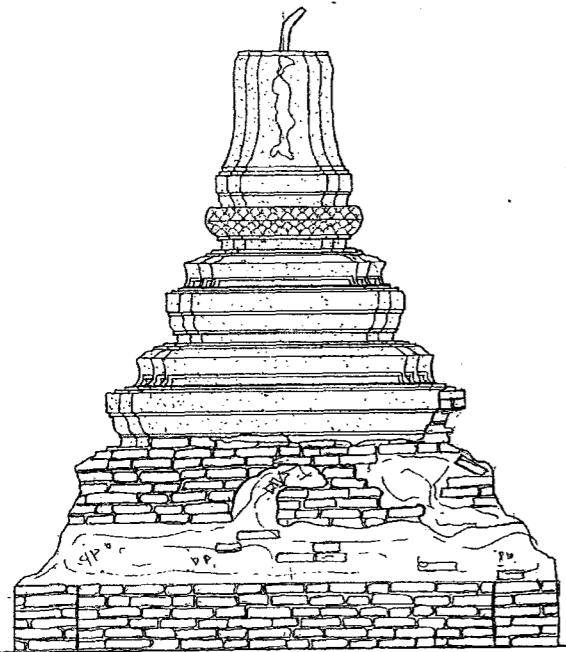
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๓ ด้านทิศตะวันออก

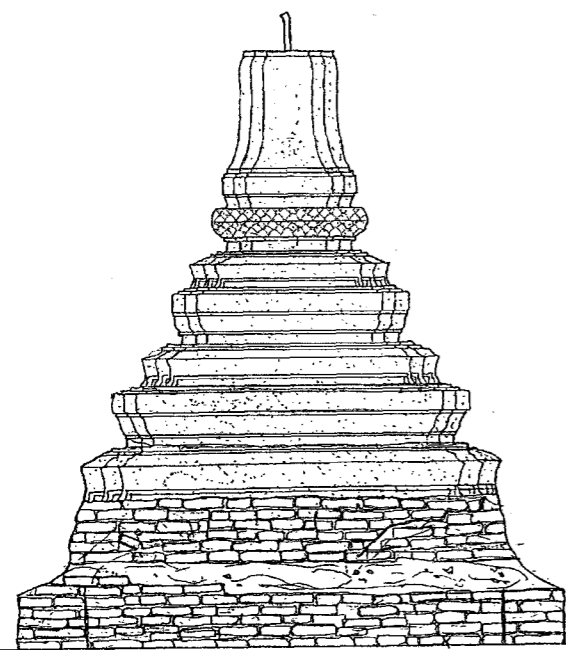
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๓ ด้านทิศตะวันตก

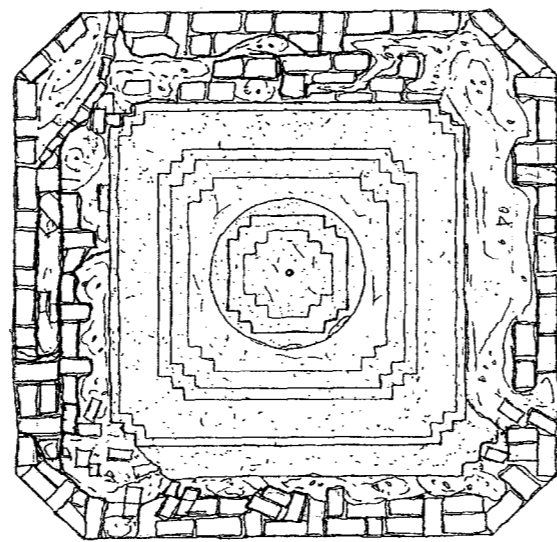
ผู้จัดทำ			
สำรวจ เขียนแบบ			
สำรวจ	ทางทูลวงษ์ศักดิ์ พรอปกรณ์กร่าง		
นายช่างสำรวจ			
เขียน			
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หม่อมราชวงศ์โบราณคดี			
หม่อมราชวงศ์โบราณคดีพิเศษ บุญแจ้ง			
ผอ.ลคท.ที่ ๓ อย.			
เอก.ลคท.			
ผอ.ลคท.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
รูปแบบ			
วัดโปดสัตว์			
ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา			
แสดง			
รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๓			
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๒๕	13	18
สำนักศิลปากรที่ ๓			
พระนครศรีอยุธยา			
กรมศิลปากร			

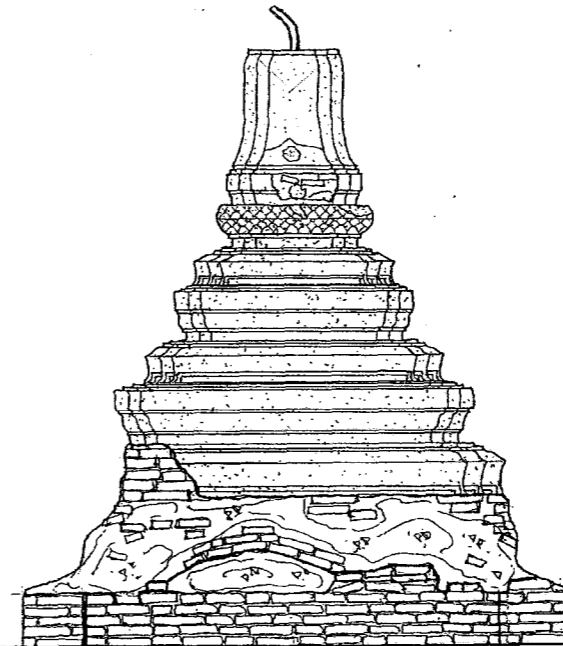
(E2 → E1)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๔ ด้านทิศเหนือ

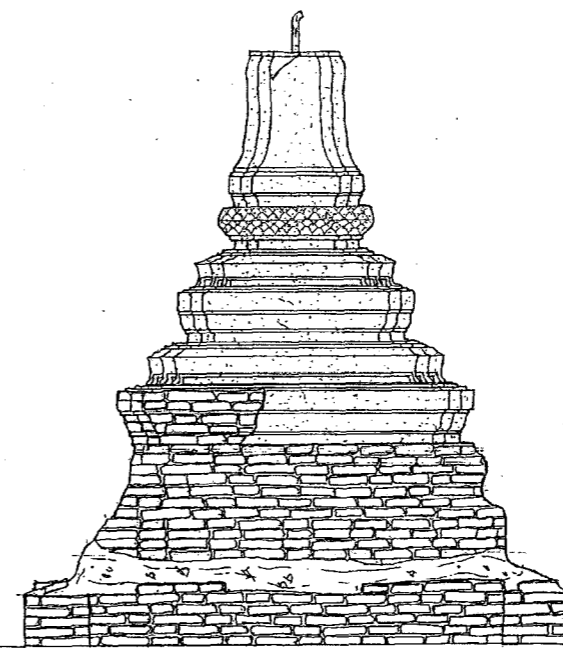
(N10 → N11)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๔ ด้านทิศตะวันออก

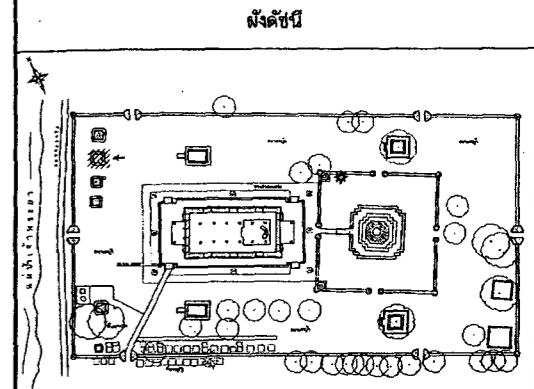
(E1 → E2)
รูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๗.๔

(E1 → E2)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๔ ด้านทิศใต้

(N11 → N10)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๔ ด้านทิศตะวันตก

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทางบูรณสถานคดี หรือรับทอคลัง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ผู้ผลิตสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ผู้ผลิตสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
พนักงวนโบราณคดี	
พนักงวนโบราณคดีพิเศษ	บุญแจ้ง
ผอ.ลคค.ที่ ๗ อย.	เสนาภ สีหามาตย์
ผอ.ลคค.	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
รูปแบบ	วัดโพธิ์ศรีวัด
คำบดชนอนหลวง	อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

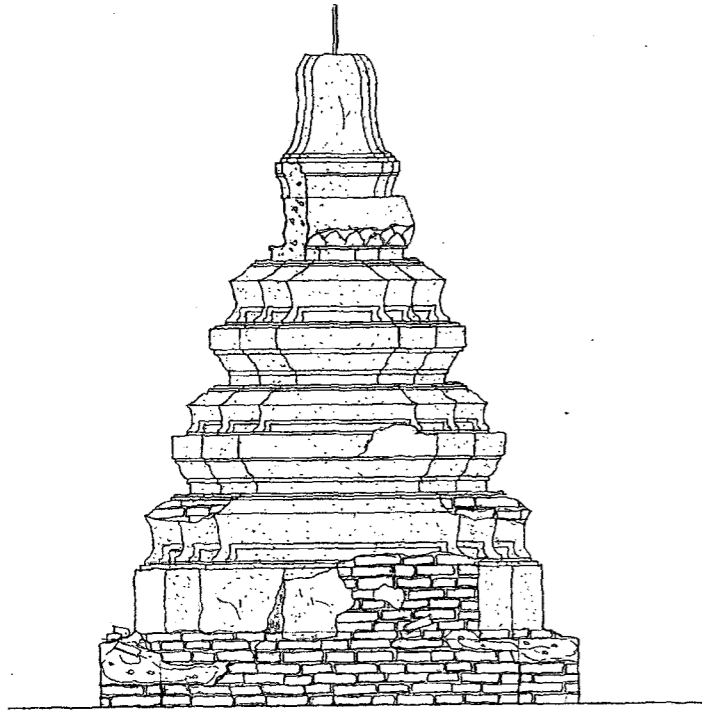
แสดง รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๔

รพด	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๒๕	14	18

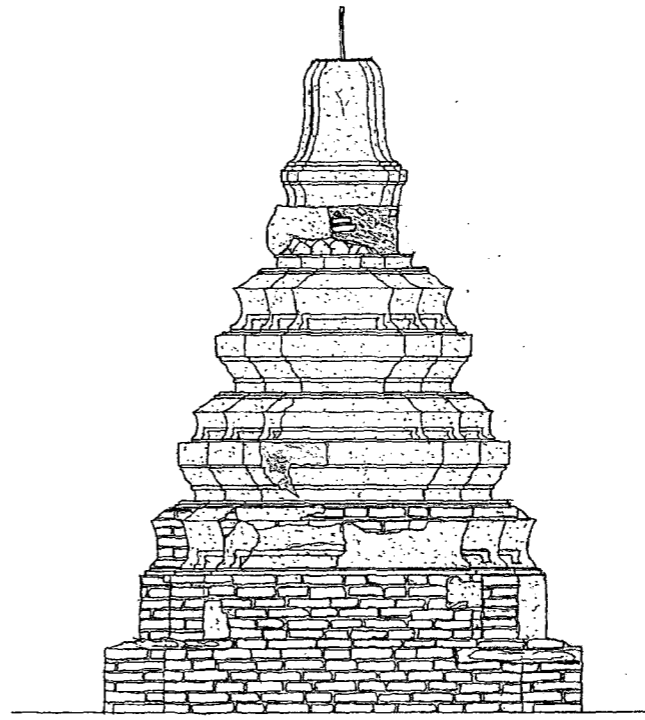
สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

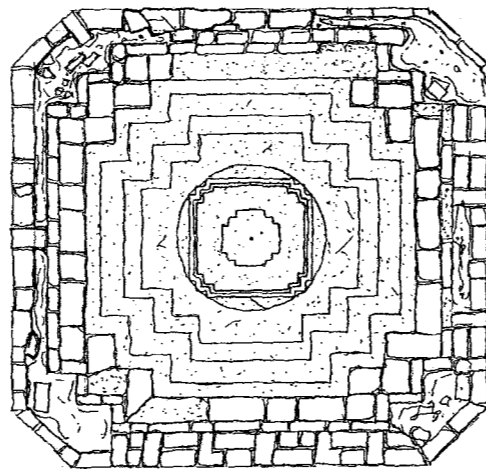

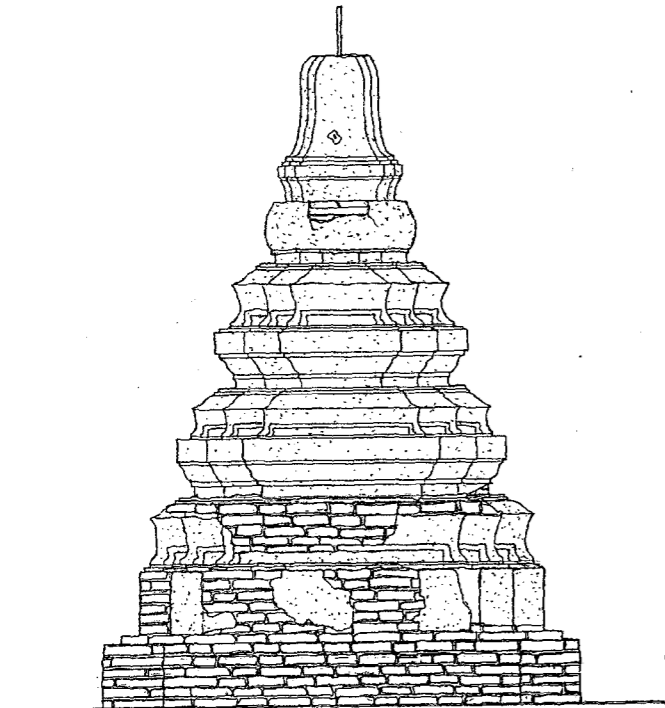
(E2 → E1)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗/๕ ด้านทิศเหนือ

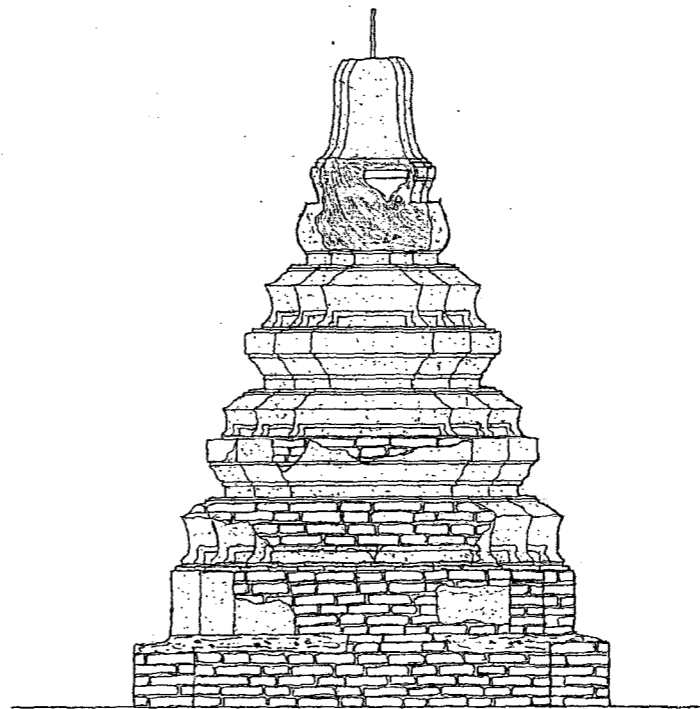
E1 (- E2)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗/๕ ด้านทิศใต้

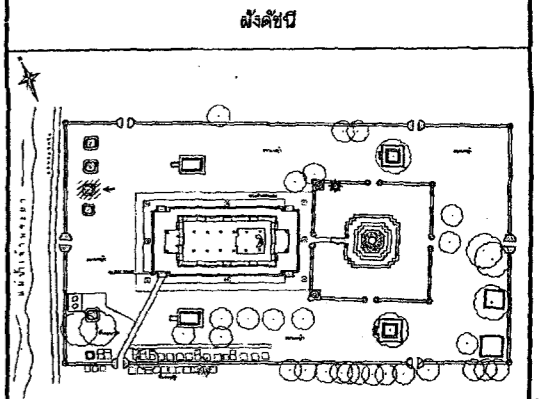
E1 (- E2)
รูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๗/๕

NE (- N10)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗/๕ ด้านทิศตะวันออก

(N10 →) NE
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗/๕ ด้านทิศตะวันตก

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทางด่วนจันทบุรี พรอนันท์ทอลราช
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
หนกผู้โบราณคดี	
หนกผู้อนุรักษ์โบราณสถาน ศิษย์ บุญแจ้ง	
ผอ.ลคค.ที่ ๗ อัย	เอก สิทนามาย
ผอ.ส.บ.ค.	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
รูปแบบ	วิศิษฐ์ สวัสดิ์
ศาลากลางจังหวัดจันทบุรี อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี	

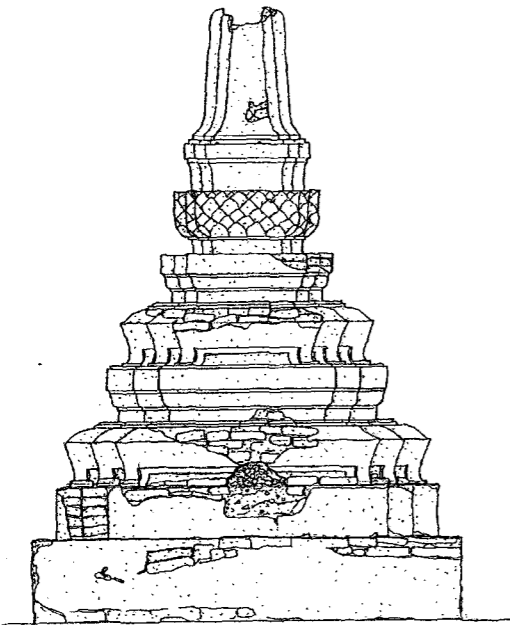
แสดง
รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗/๕

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๒๕	15	18

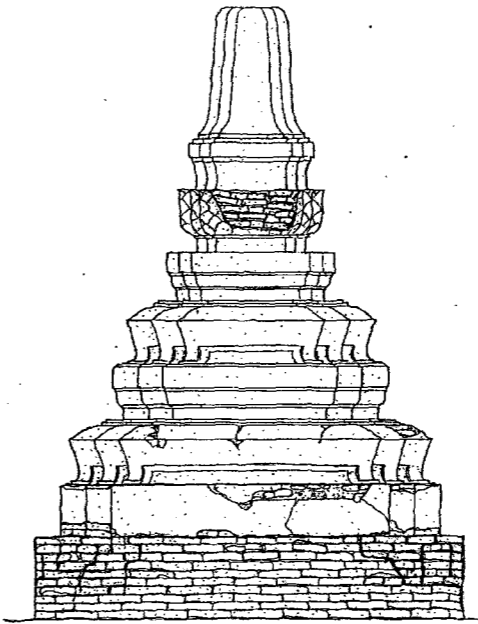
สำนักศิลปากรที่ ๗
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

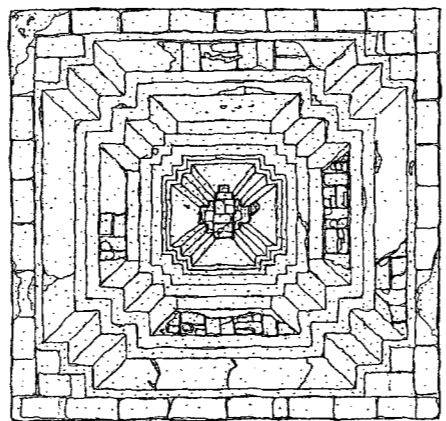

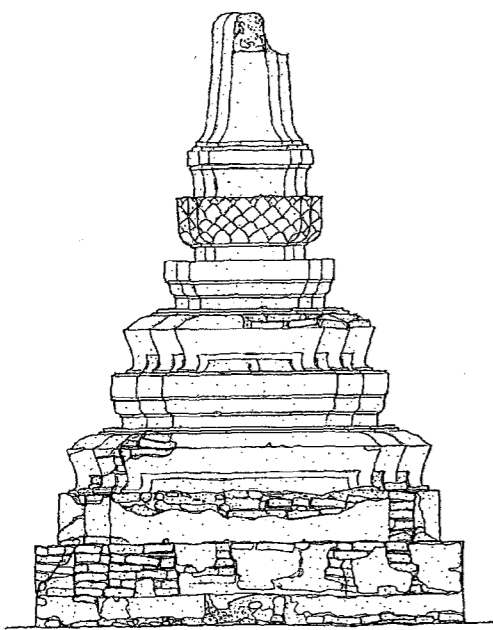
(E2 → E1)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๖ ด้านทิศเหนือ

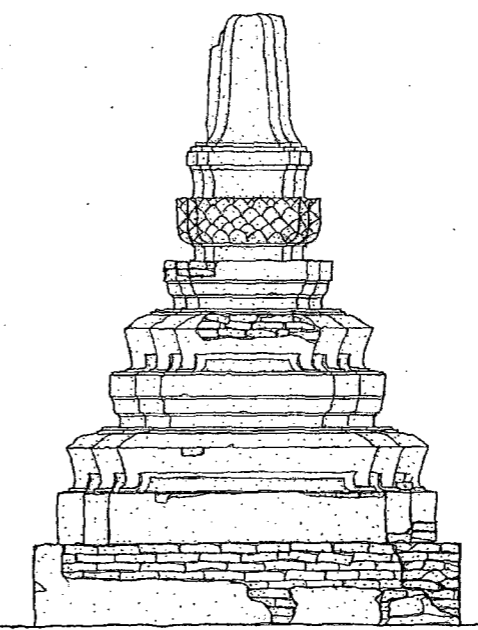
E1 (← E2)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๖ ด้านทิศใต้

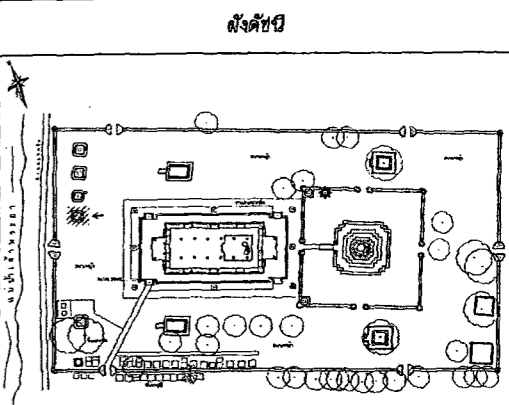
E1 (← E2)
รูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๗.๖

NB (← NB)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๖ ด้านทิศตะวันออก

(NB → NB)
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๖ ด้านทิศตะวันตก

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ	
สำรวจ	ทางด่วนจันทบุรี หรือปิ่นท้อจ่าง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	
วิเคราะห์รูปแบบ	
นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
ทน.กลุ่มโบราณคดี	
ทน.กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ศิษย์ บุญแจ้ง	
ผอ.ลคท.ที่ ๗ อ.ย.	เอกา สีหามาตย์
ผอ.ลคท.	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
--------	--

รูปแบบ วัดโป่งคล้าสัตว์
ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

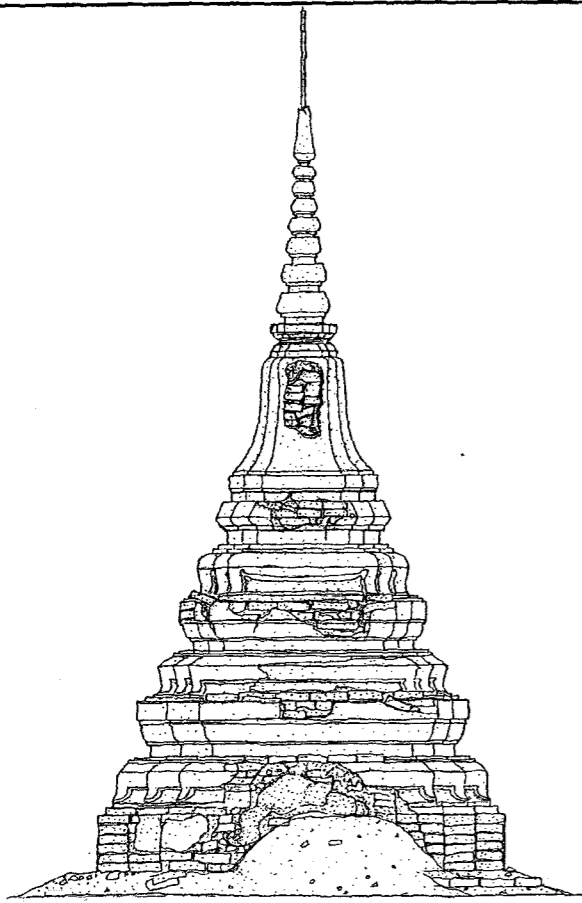
แสดง รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๖

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๒๕	16	18

สำนักศิลปากรที่ ๗
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

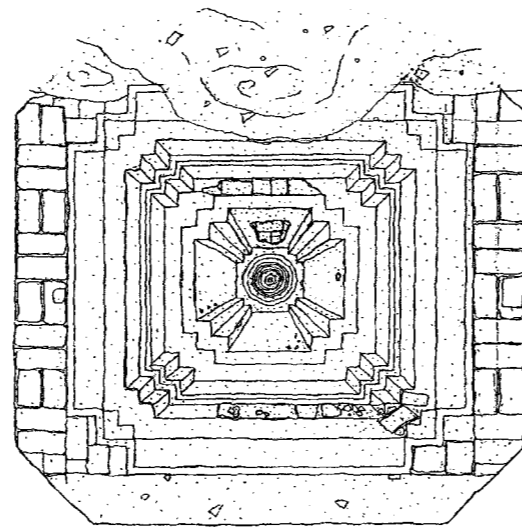

(E3-) E2

รูปโบราณสถานหมายเลข ๗/๗ ด้านทิศเหนือ

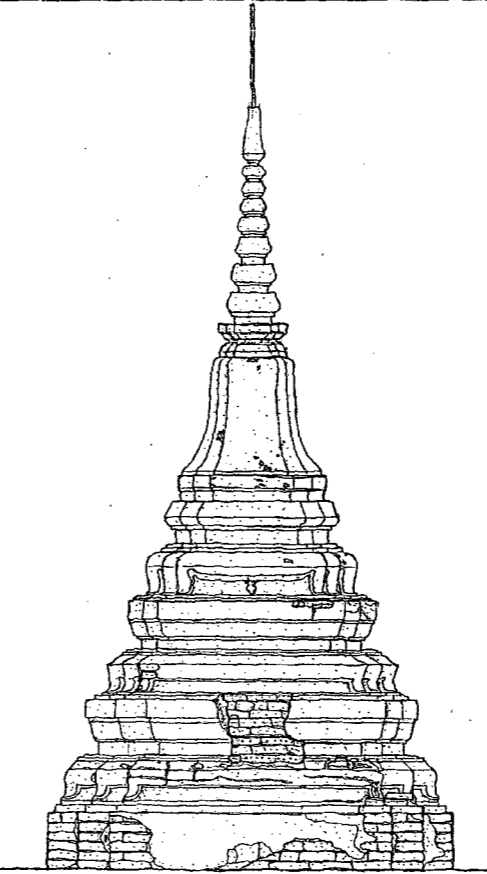
E1

N3

(N2-) N3

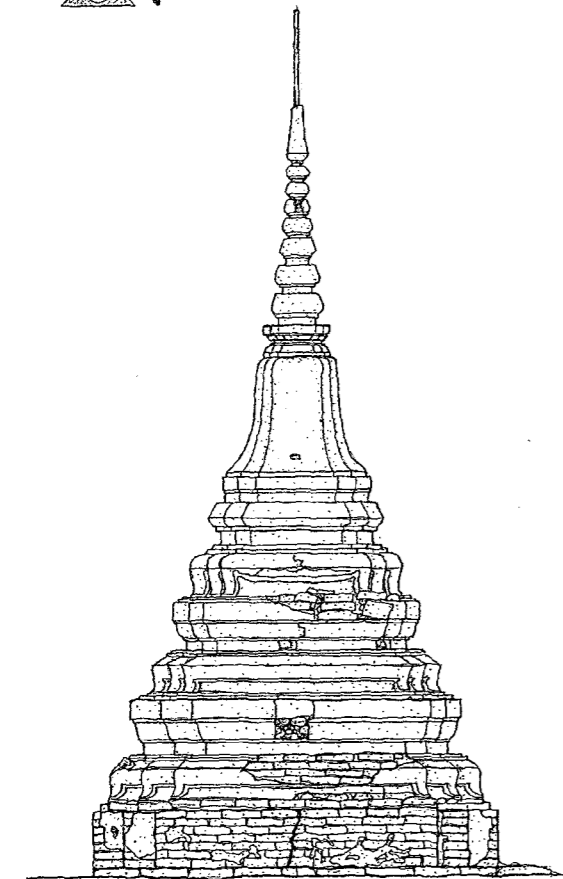
E1

E2(- E3)

รูปโบราณสถานหมายเลข ๗/๗ ด้านทิศใต้

E1

+ + + +

E2(- E3)

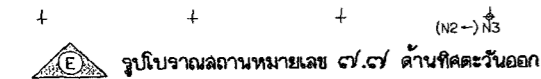

รูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๗/๗

มาตราส่วน

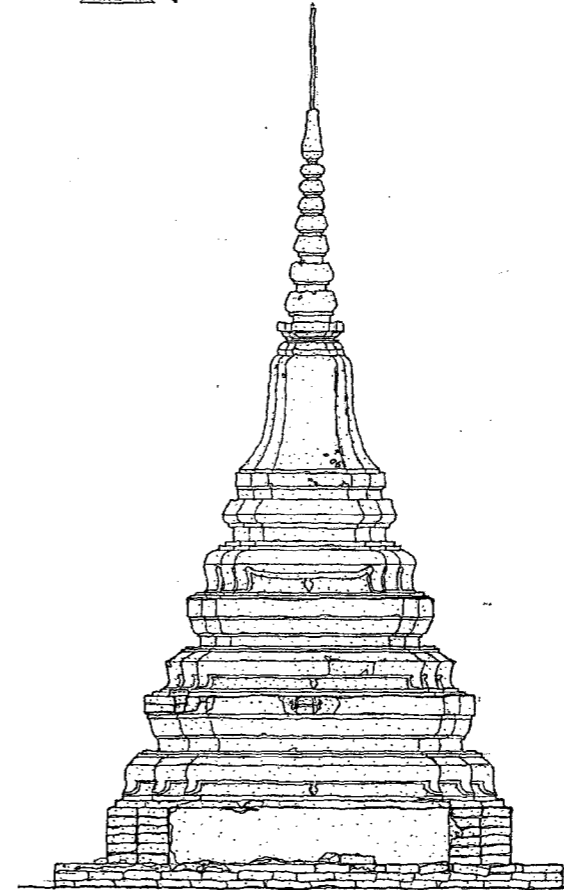
1 : 25

(N2-) N3

รูปโบราณสถานหมายเลข ๗/๗ ด้านทิศตะวันออก

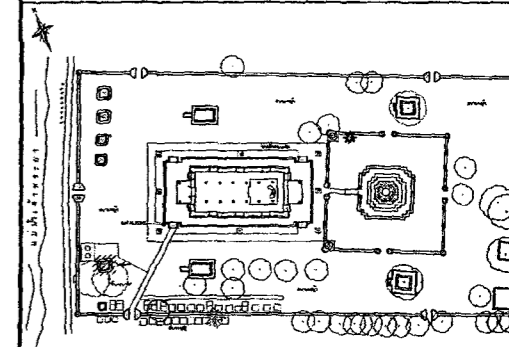

N3 (- N2)

รูปโบราณสถานหมายเลข ๗/๗ ด้านทิศตะวันตก

ผังศิขน์

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทำงทูนล่วนจำกัด ทอนนทกอล้าง
บมาย่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
หมกลุ่มโบราณคดี	
หมกลุ่มช่างโบราณสถาปนิกศิขน์ บุญแจ้ง	
พอ.ลคท.ที่ ๗ อย. เอนก สีหามาตย์	
ผอ.ลปค.	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
รูปแบบ	วัดโปรดสัตว์
ส่วนชชนยทลวง อำนกอบางปะอิน จ้งหวัดพระนครศรีอยุธยา	

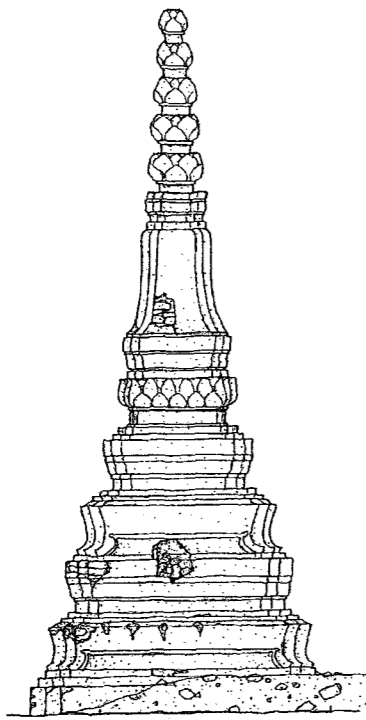
แสดง
รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗/๗

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๒๕	17	18

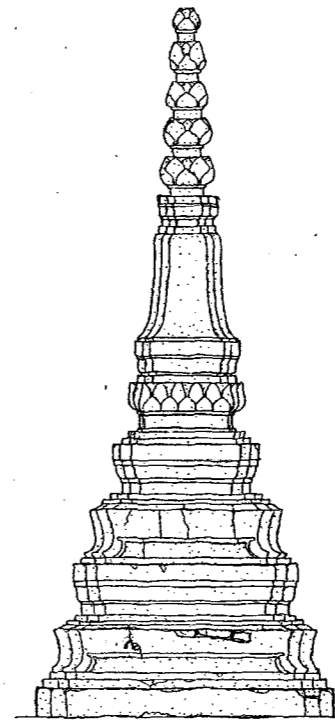
สำนักศิลปากรที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

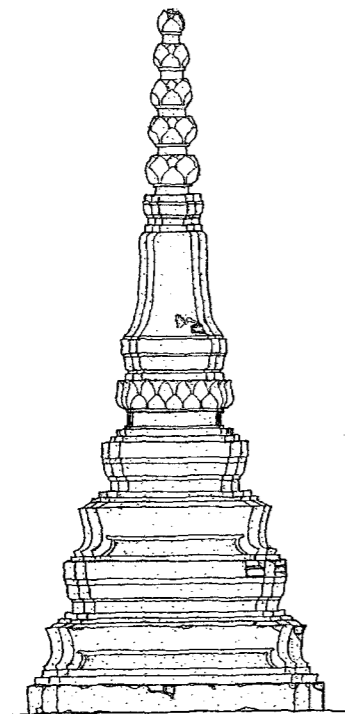

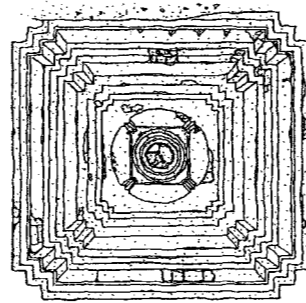
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๘ ด้านทิศเหนือ

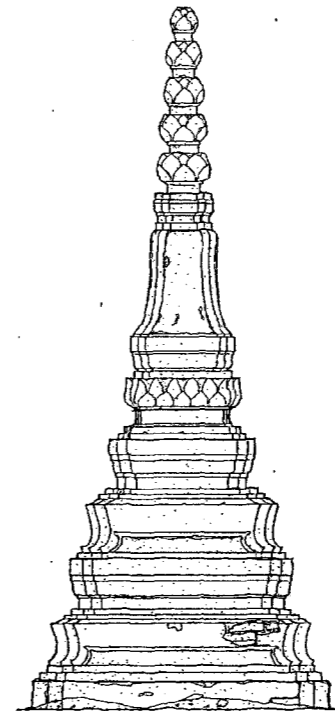
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๘ ด้านทิศใต้

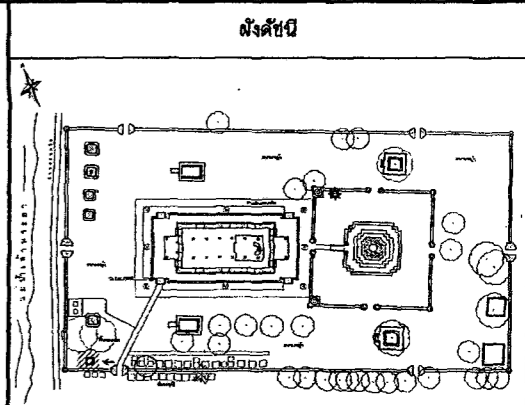
รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๘ ด้านทิศตะวันออก

รูปแปลนโบราณสถานหมายเลข ๗.๘

รูปโบราณสถานหมายเลข ๗.๘ ด้านทิศตะวันตก

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ	
สำรวจ	ทางหุ่นฉนวนจำกัด พอบนัทก่อสร้าง
นายช่างสำรวจ	
เขียน	
คัดลอก	

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
นักโบราณคดี	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
นักวิทยาศาสตร์	

ออกแบบ

นายช่างโยธา	
นายช่างศิลปกรรม	
นักวิชาการช่างศิลป์	
สถาปนิก	
ภูมิสถาปนิก	
วิศวกรโยธา	
วิศวกร	
นักวิทยาศาสตร์	

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก	
วิศวกร	
นักวิชาการช่างศิลป์	
หม่อมราชวงศ์	
หม่อมราชวงศ์	
พ.อ.ลพ.ที่ ๗ อ.ย.	เอกภ
ผอ.ลพ.ค.	สิทนามาศย

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	
--------	--

รูปแบบ วัตถุประสงค์
 สำนักศิลปากรที่ ๗
 สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

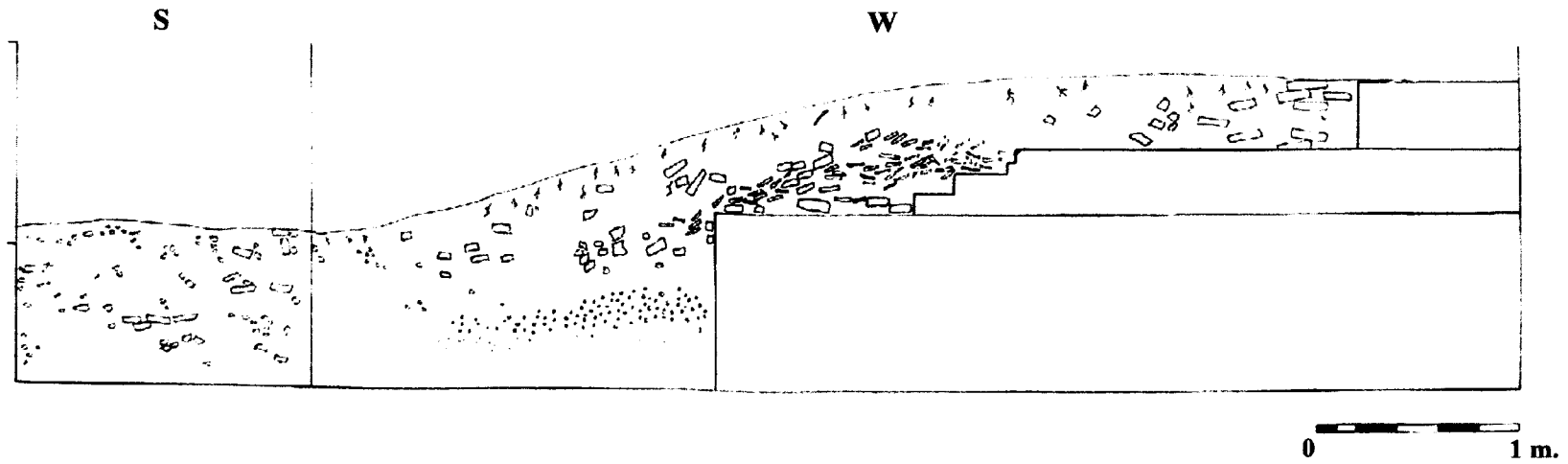
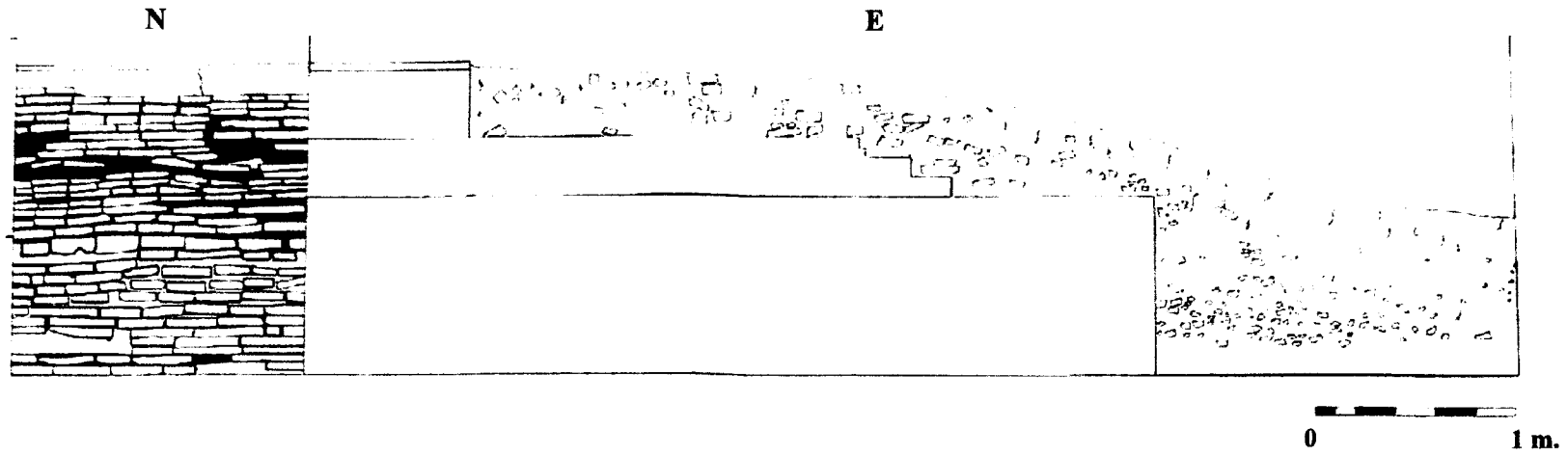
แสดง รูปด้าน รูปแปลน โบราณสถานหมายเลข ๗.๘

จพห	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๑ : ๒๕	18	18

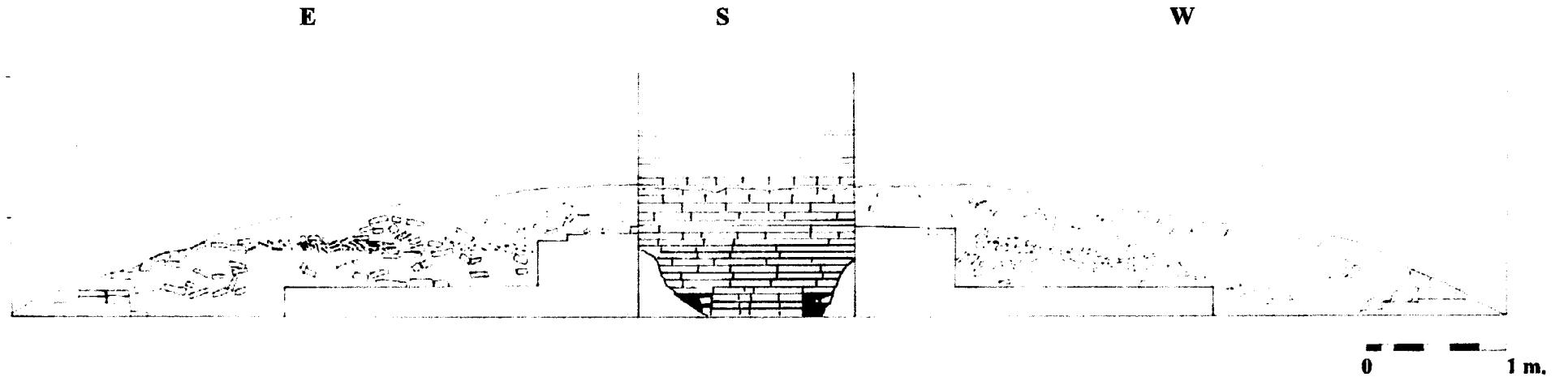
สำนักศิลปากรที่ ๗
 พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

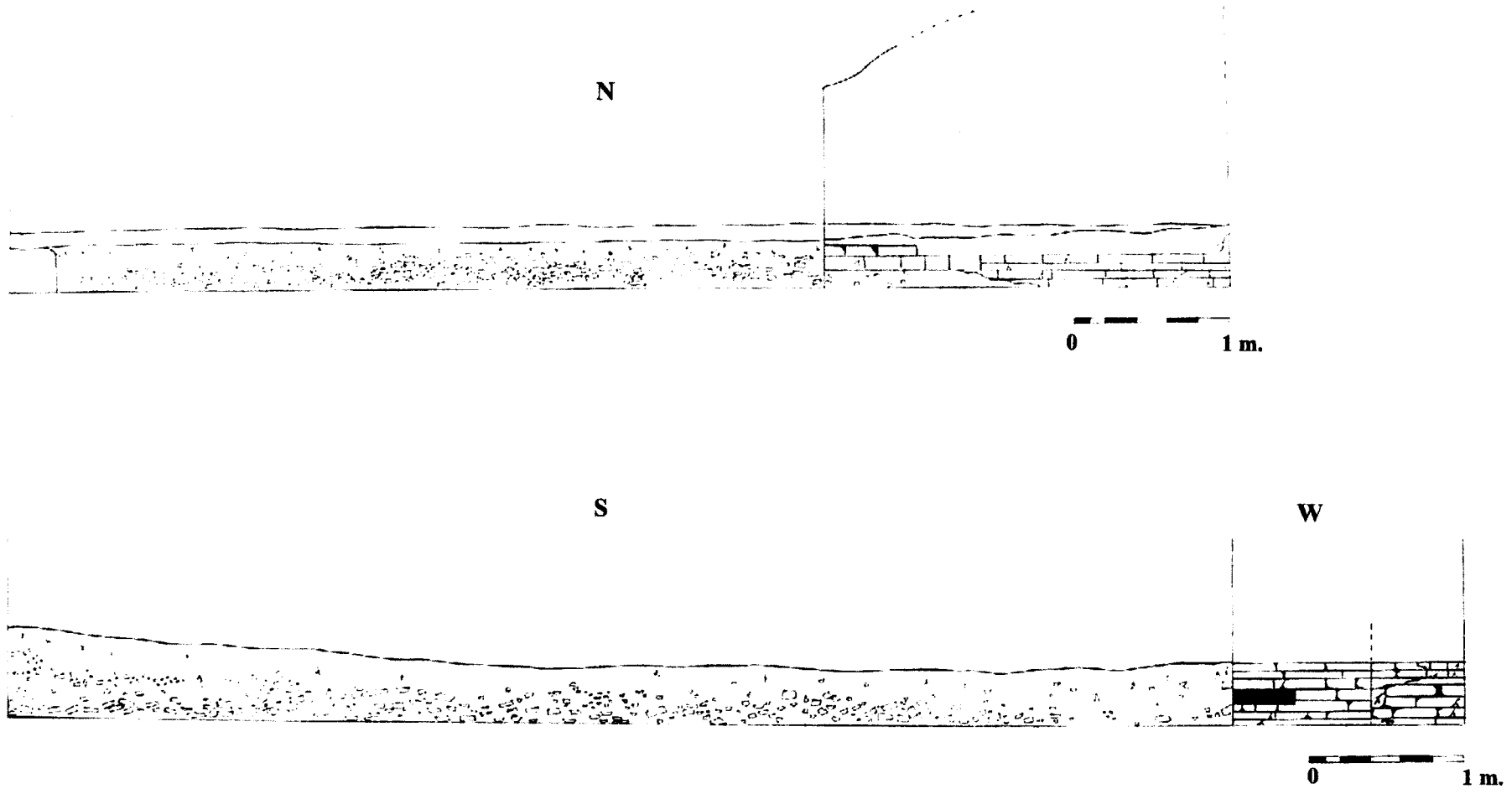

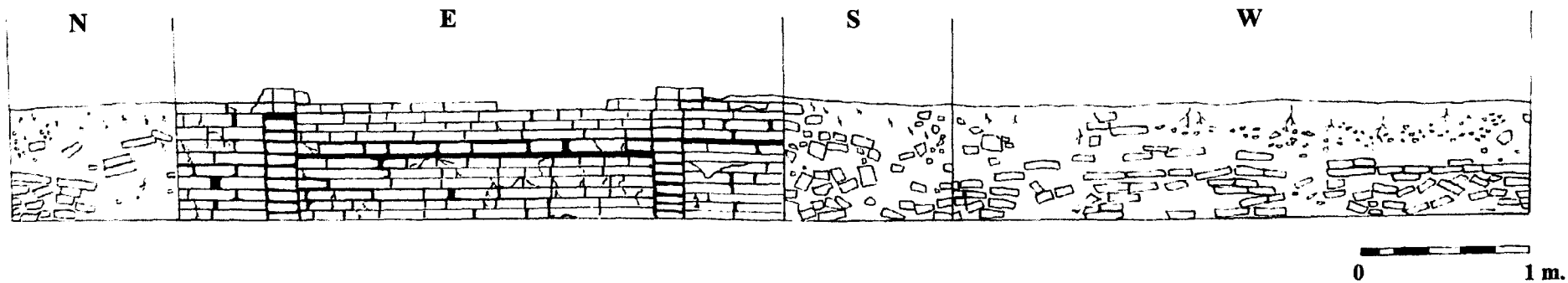
ภาพลายเส้นที่ ๓ ผังชั้นดิน หลุมขุดตรงที่ 1

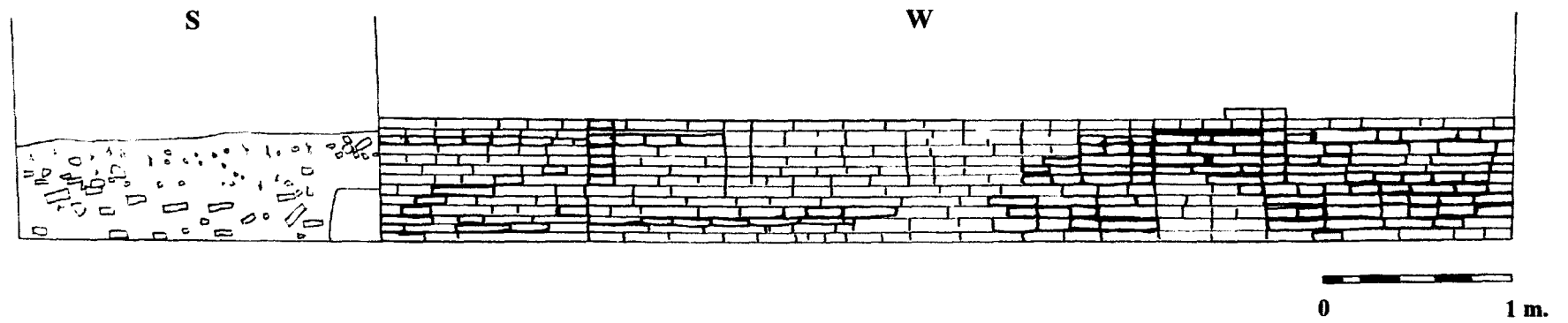
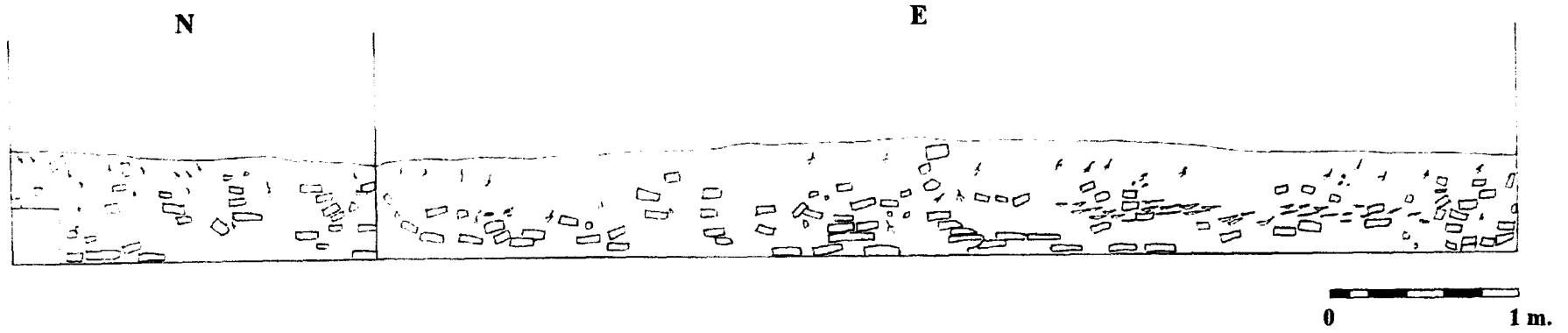
ภาพถ่ายเส้นที่ ๔ ผังชั้นดิน หลุมขุดตรวจที่ ๒

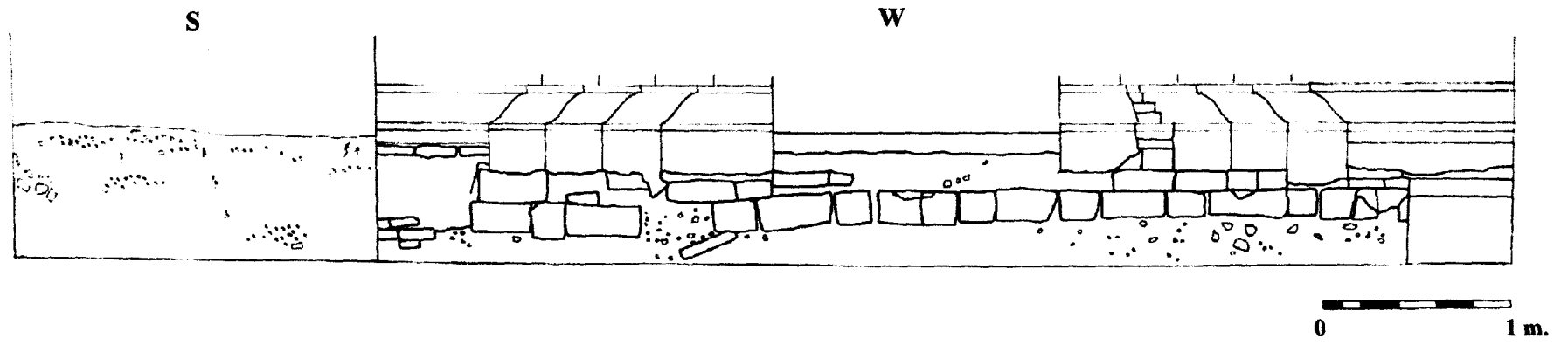
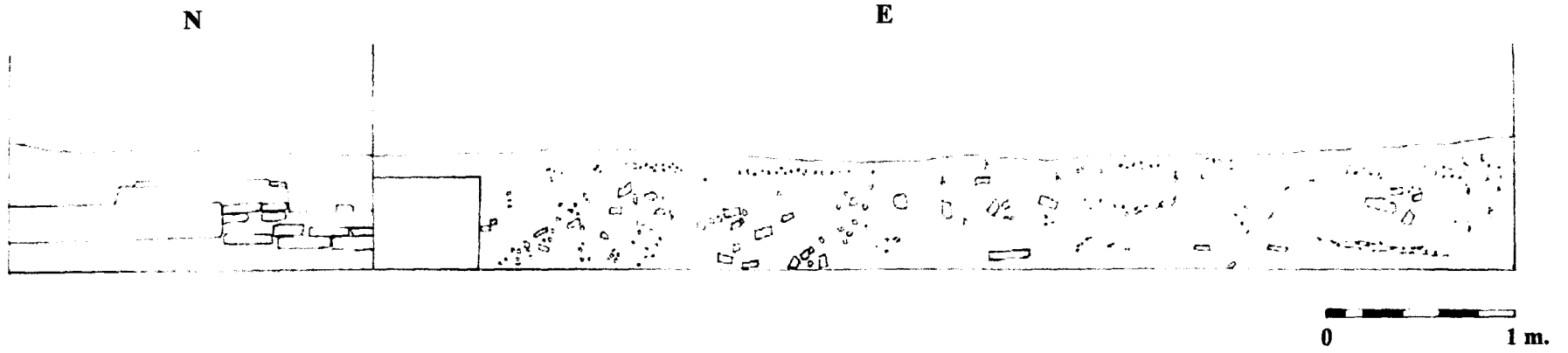
ภาพลายเส้นที่ ๕ ผังชั้นดิน หลุมขุดตรวจที่ ๓

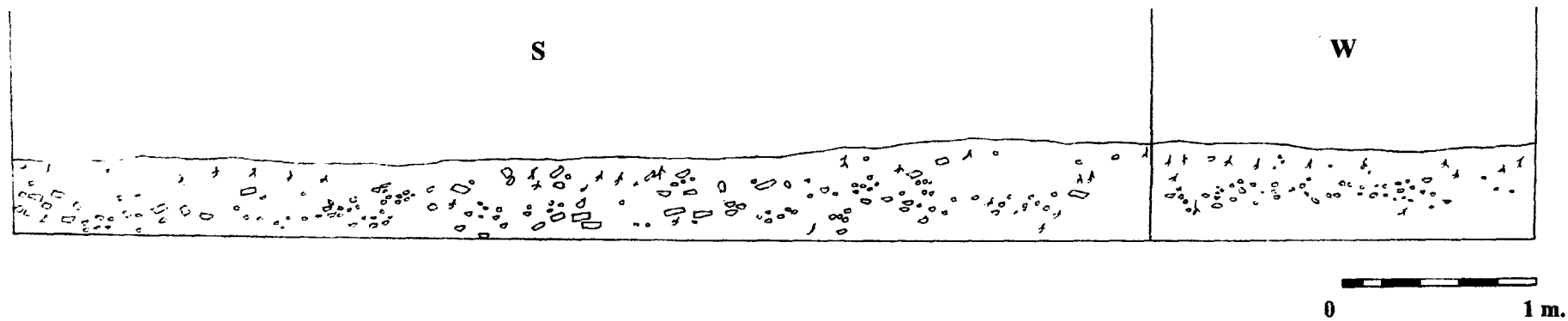
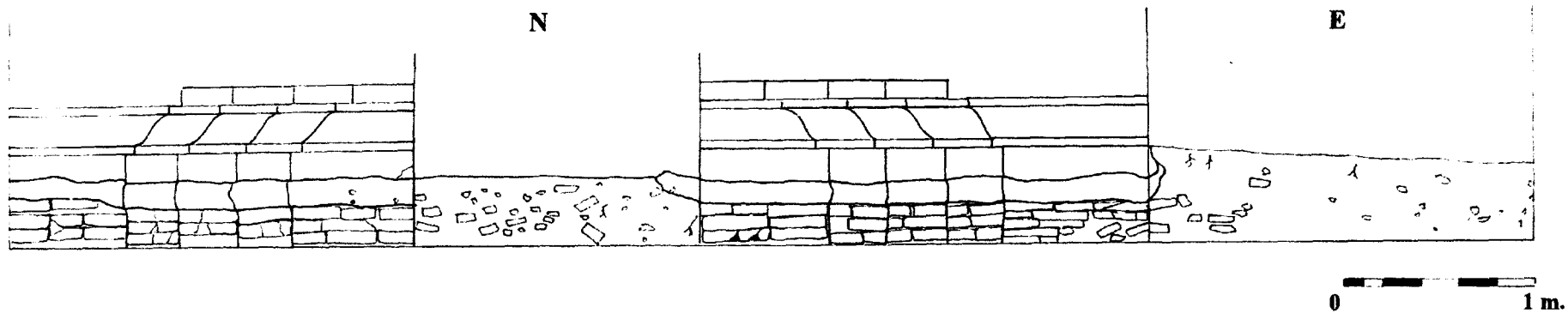
ภาพลายเส้นที่ ๖ ฟังชั้นดิน หอสมุดตรงที่ ๔.๑

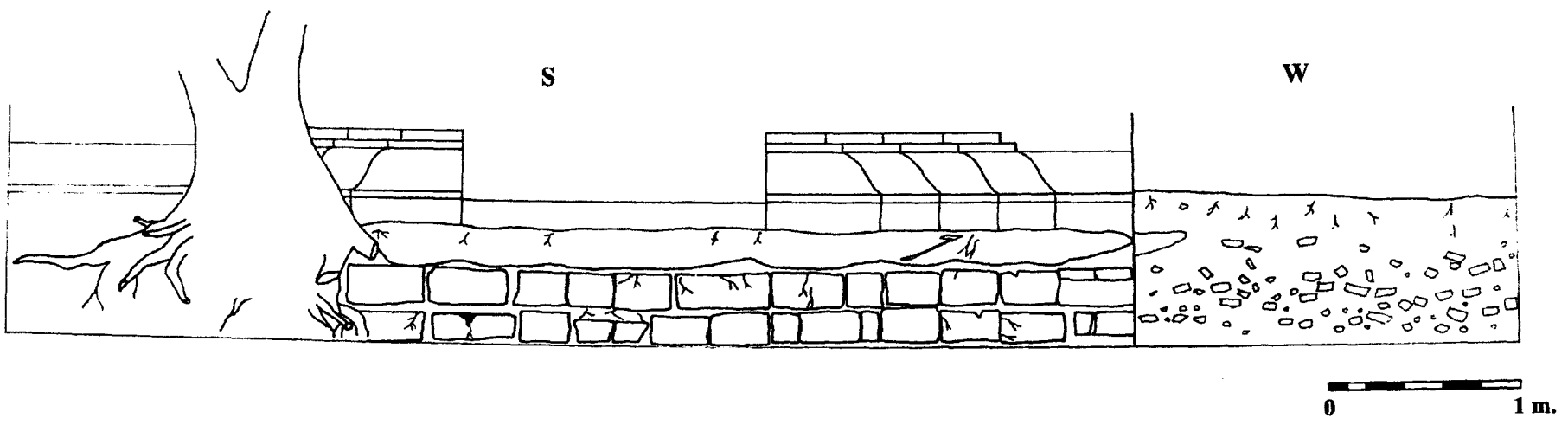
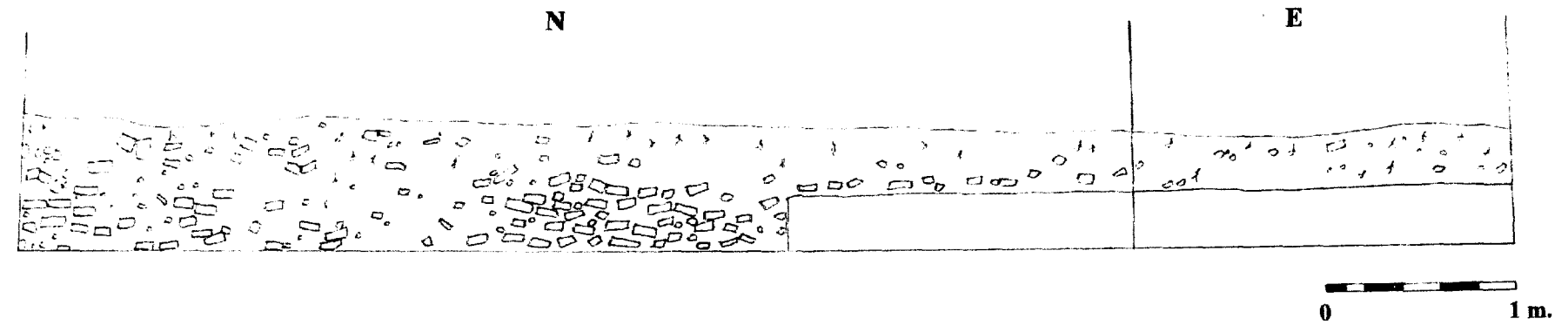
ภาพลายเส้นที่ ๗ ผังชั้นดิน หลุมขุดตรวจที่ ๔.๒

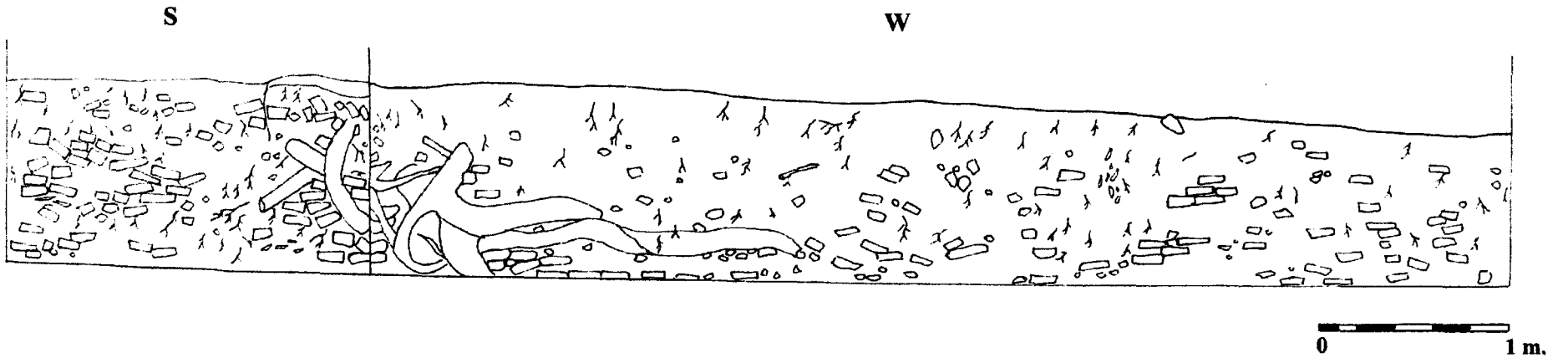
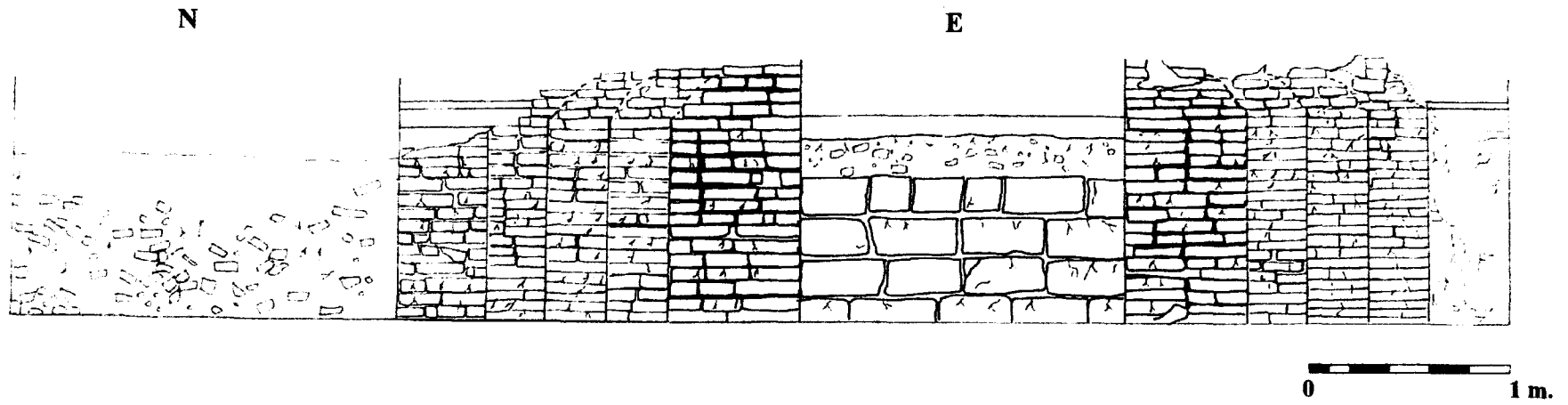
ภาพถ่ายแผนที่ ๘ มังขำดิน หลุมขุดตรวจที่ ๕

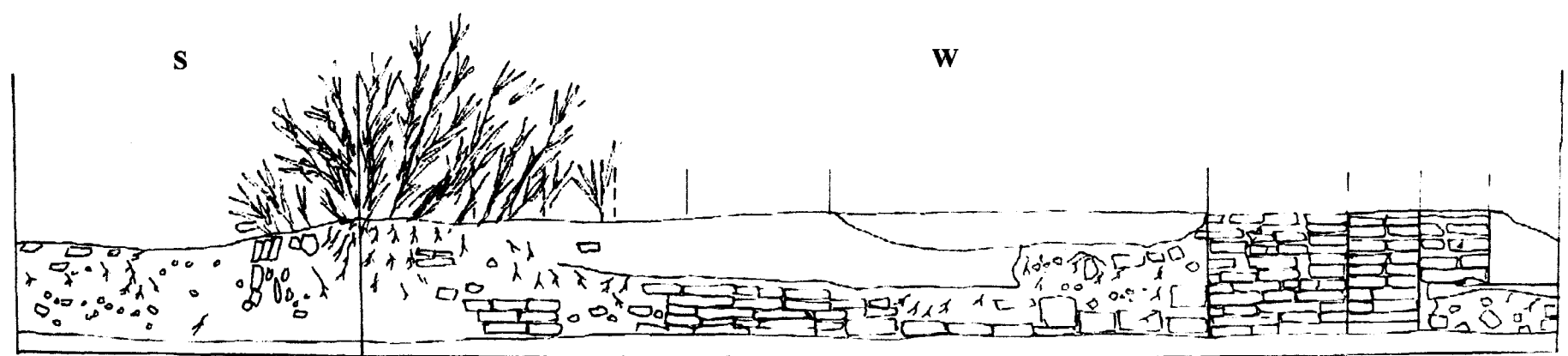
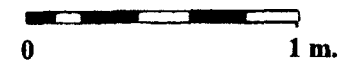
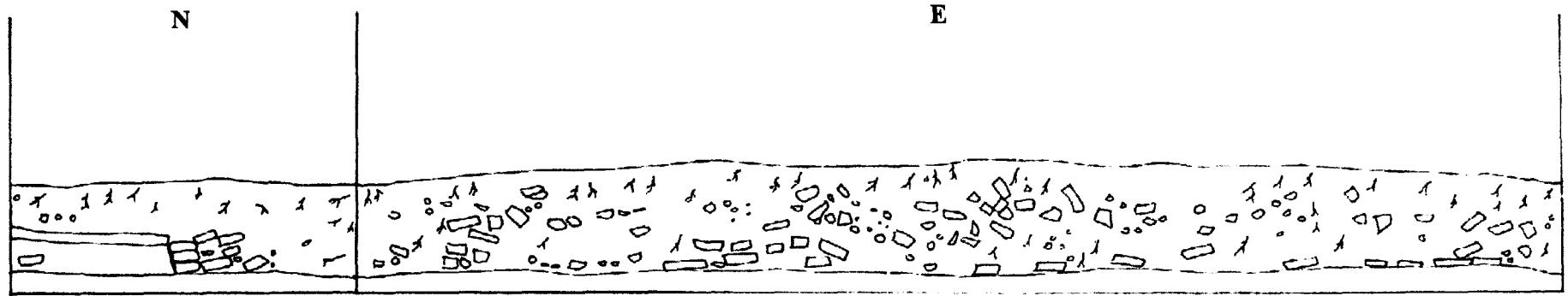
ภาพถ่ายเส้นที่ ๕ ผังชั้นดิน หลุมขุดตรวจที่ ๖

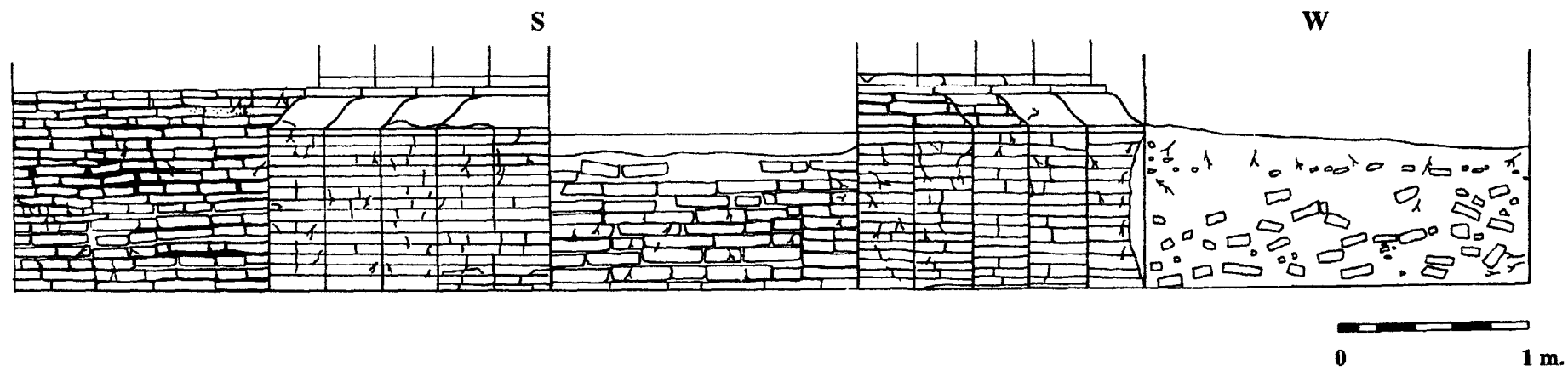
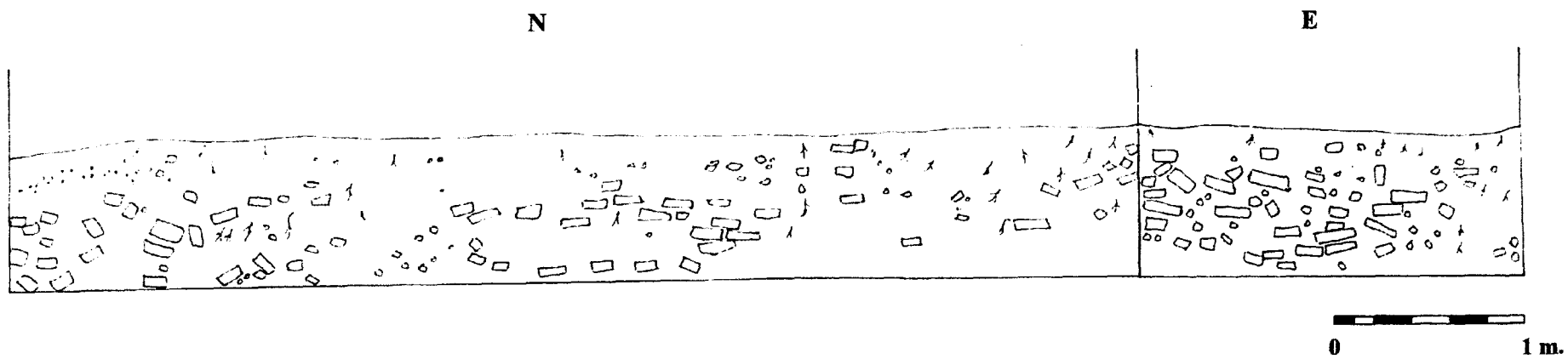
ภาพลายเส้นที่ ๑๐ ฝั่งชั้นดิน หลุมขุดตรงที่ ๗

ภาพลายเส้นที่ ๑๑ ผนังดิน หอมชุดครั้งที่ ๘.๑

ภาพลายเส้นที่ ๑๒ ผังชั้นดิน หอสมุดทรงวงที่ ๘.๒

ภาพลายเส้นที่ ๑๓ ผังชั้นดิน หอสมุดตรวจที่ ๕

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
เลขที่ ๑๓๖/๒๕๖๓-๒๕๖๔ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ